

Presidium Nämnd för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet §§ 90-104

Tid: 2015-10-20 kl. 9.00-12.00

Plats: Rektors tjänsterum på Värnamo folkhögskola

§ 92 **Remiss en stärkt yrkeshögskola – ett lyft för kunskap**

RJL

2015/
1684 **Beslut**

Presidiet föreslår nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet

- Godkänna föreliggande yttrande som svar med tillägg av vikten av att få tillstånd för fler utbildningsomgångar på samma gång.

Sammanfattning

Region Jönköpings län har av Utbildningsdepartementet getts möjlighet att yttra sig över rubricerade promemoria.

Vid protokollet

Lena Bohman Hjelmstedt

Justeras

Malin Wengholm

Rätt utdraget,
Intygar

Anneli Andersson

Nämnd för arbetsmarknad, näringsliv och
attraktivitet

Yttrande över En stärkt yrkeshögskola – ett lyft för kunskap, U2015/04091/GV

Förslag till beslut

Nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet godkänner föreliggande yttrande som svar till Utbildningsdepartementet.

Sammanfattning

Region Jönköpings län har av Utbildningsdepartementet getts möjlighet att yttra sig över rubricerade promemoria.

Promemorian presenterar förslag kring den fortsatta utvecklingen av yrkeshögskolan som ett led i ett nytt kunskapslyft. Yrkeshögskolan har en given plats i det livslånga lärandet och leder i hög grad till arbete. Genom yrkeshögskoleutbildning kan en individ uppnå kvalificerat yrkeskunnande som är direkt efterfrågat på arbetsmarknaden. Syftet med förslagen i promemorian är att yrkeshögskolan ska få förbättrade förutsättningar att tillgodose arbetsmarknadens kompetensbehov på såväl medellångt som långsiktigt perspektiv.

Information i ärendet

Några av de problemställningar som förslagen i promemorian är ämnade att lösa är:

- att yrkeshögskolan i nuvarande lagstiftning är fokuserad på kortsiktiga arbetsmarknadsbehov, vilket skapar osäkerhet när det gäller enskilda utbildningars framtid.
- att förkunskapskraven inte är förutsägbara och är ibland till och med orimligt höga i förhållande till utbildningens innehåll och syfte.
- att tillsyn och kvalitetsgranskning som utförs av Myndigheten för yrkeshögskolan behöver utvecklas.

Förslagen omfattar en mer flexibel beslutsprocess, där Myndigheten för yrkeshögskolan som föreslagen huvudregel kan bevilja stöd för tre utbildningsomgångar istället för två, vilket är nuvarande praxis. Utöver den nya huvudregeln föreslås även möjlighet för myndigheten att bevilja upp till fem utbildningsomgångar om det finns ett mer långsiktigt behov på arbetsmarknaden av den kompetens som en utbildning genererar. Utbildningarnas kontinuitet och långsiktighet gynnar också kvaliteten, då mer utrymme skapas för att vidareutveckla utbildningarna. Detta främjar också rationalisering och effektivisering av både myndighetens och utbildningsanordnarnas ofta tidskrävande arbete med ansökningsprocessen.

Utmärkande för yrkeshögskoleutbildningar är den starka kopplingen till arbetslivet genom att lärande i arbete (LIA) som regel ingår i utbildningsformen. LIA får en ännu mer framträdande roll i utbildningarna i förslaget, vilket har stor betydelse för studerandes möjlighet att få arbete efter examen. I ett led att säkerställa att utbildningarna håller en eftergymnasial nivå föreslås dessutom att ett självständigt examensarbete ska ingå i en yrkeshögskoleexamen till skillnad från idag då detta endast ingår i en så kallad kvalificerad yrkeshögskoleexamen.

Förslaget lyfter möjligheten för individer att välja fristående kurser som en del av yrkeshögskolans ordinarie utbud. Detta skulle innebära att när en utbildning har startat kan tomma platser erbjudas till en eller flera kurser inom utbildningen.

Nuvarande ordning kräver att en utbildning har lämplig regional placering utifrån samhällssynpunkt. I den nya ordningen föreslås att myndighetens fördelning av statsbidrag inom yrkeshögskola istället ska grunda sig på i vilken grad en utbildning har en lämplig regional eller nationell placering utifrån arbetslivets behov.

Samhällsviktiga eftergymnasiala utbildningar som genomförs av andra myndigheter än statliga universitet och högskolor föreslås kunna ingå i yrkeshögskolan.

Myndigheten för yrkeshögskolan föreslås få i uppdrag att främja internationellt samarbete genom att på olika sätt verka för att internationella erfarenheter vävs in i yrkeshögskoleutbildningarna.

När det gäller tillträde till yrkeshögskoleutbildningar föreslås att behörighetsgivande förutbildningar på gymnasial nivå ska erbjudas i anslutning till yrkeshögskoleutbildningarna. Vidare föreslås att andra krav än just gymnasiekompetens eller motsvarande kunskaper endast ska få ställas upp om det finns särskilda skäl. Detta innebär att yrkeshögskolan öppnas upp för ungdomar utan tidigare yrkeserfarenhet att studera inom yrkeshögskola. Dessutom ska kunskapskraven göras enhetligare och urvalsgrunderna säkra en reell möjlighet för individer med olika kompetenser samt med eller utan tidigare yrkeserfarenhet att ingå i urvalet.

Myndigheten för yrkeshögskolan föreslås en mer aktiv roll i utbildningsanordnarnas kvalitetssäkring genom att Myndigheten ska lämna råd och vägledning utöver tillsyn och kvalitetsgranskning. Kvalitetsgranskningen ska i sin tur sammanfattas och publiceras uppdelat på varje granskad utbildning så att presumtiva studerande och arbetsmarknaden får en rättvisande bild av utbildningarna.

Förslagen kräver ändringar i fyra olika lagar samt ändring av två olika förordningar. Lagändringarna förväntas träda i kraft 1 januari 2017, medan förordningsändringarna förväntas träda i kraft den 1 april 2016.

REGIONLEDNINGSKONTORET

Agneta Jansmyr
Regiondirektör

Ulrika Geeraedts
Regional utvecklingsdirektör

Regional utveckling

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över En stärkt yrkeshögskola – ett lyft för kunskap, U2015/04091/GV

Region Jönköpings län har av Utbildningsdepartementet getts möjlighet att yttra sig över promemorian, En stärkt yrkeshögskola – ett lyft för kunskap, och lämnar följande synpunkter.

Synpunkter

Promemorians förslag som syftar till att yrkeshögskolan ska få bättre förutsättningar att fungera som ett led i yrkesutbildningssystemet för att tillgodose samhällets och arbetslivets behov av kompetens, både i ett kort- och långsiktigt perspektiv, välkomnas.

Region Jönköpings län ser gärna en uttalad koppling mellan förslagen i promemorian och vårt statliga uppdrag kring en regional kompetensplattform. I uppdraget att främja och stärka kompetensförsörjningen i länet skulle en del av promemorian gärna omfatta förslag som tydliggör vår roll som en naturlig samverkanspart till såväl Myndigheten för yrkeshögskola som yrkeshögskoleanordnarna.

REGION JÖNKÖPINGS LÄN

Håkan Jansson
Regionstyrelsens ordförandeAgneta Jansmyr
Regiondirektör

Utbildningsdepartementet

2015 -08- 20

Dnr RJL 2015/1684

Departementspromemorian En stärkt yrkeshögskola – ett lyft för kunskap

Härmed remitteras departementspromemorian
En stärkt yrkeshögskola – ett lyft för kunskap (Ds 2015:41).

Remissinstanser:

1. Riksrevisionen
2. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
3. Kustbevakningen
4. Statens institutionsstyrelse
5. Myndigheten för delaktighet
6. Tullverket
7. Statskontoret
8. Statens skolverk
9. Statens skolinspektion
10. Myndigheten för yrkeshögskolan
11. Folkbildningsrådet
12. Universitetskanslersämbetet
13. Universitets- och högskolerådet
14. Högskolan Väst
15. Centrala studiestödsnämnden
16. Konkurrensverket
17. Tillväxtverket
18. Regelrådet
19. Konstnärsnämnden
20. Arbetsförmedlingen
21. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering
22. Avesta kommun
23. Borås kommun
24. Eskilstuna kommun
25. Faluns kommun

26. Gnosjö kommun
27. Gävle kommun
28. Hagfors kommun
29. Halmstads kommun
30. Härnösands kommun
31. Hässleholms kommun
32. Jönköpings kommun
33. Karlstads kommun
34. Katrineholms kommun
35. Knivsta kommun
36. Ljusdals kommun
37. Luleå kommun
38. Malmö kommun
39. Norrköpings kommun
40. Oskarshamns kommun
41. Ronneby kommun
42. Skövde kommun
43. Stockholms kommun
44. Sundsvalls kommun
45. Södertälje kommun
46. Uddevalla kommun
47. Vilhelmina kommun
48. Västerås kommun
49. Växjö kommun
50. Örebro kommun
51. Övertorneå kommun
52. Landstinget i Dalarnas län
53. Landstinget i Jönköpings län
54. Landstinget i Kronobergs län
55. Landstinget i Skåne län
56. Landstinget i Västerbottens län
57. Landstinget i Västra Götalands län
58. Landstinget i Östergötlands län
59. Folkuniversitet i Stockholm
60. Flyinge AB
61. Fria konstnärliga och hantverksinriktade utbildningar (FRIKS)
62. Företagarna
63. Hantverksakademin i Sverige AB
64. Hyper Island Program AB
65. Konstnärliga och Litterära Yrkeutövares Samarbetsnämnd (KLYS)
66. Landsorganisationen i Sverige (LO)
67. Lernia AB
68. MedLearn AB
69. Nackademin Aktiebolag
70. Nordic Business Institute (NBI)
71. Plushögskolan AB
72. Riksförbundet Vuxenutbildning i Samverkan (ViS)

73. Stiftelsen Högskolan i Jönköping
74. Stiftelsen Installatörernas utbildningscentrum IUC
75. Svenskt Näringsliv
76. Sveriges akademikers centralorganisation (Saco)
77. Sveriges Auktoriserade Utbildningsföretag (SAUF)
78. Sveriges förenade studentkårer (SFS)
79. Sveriges Kommuner och Landsting
80. Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)
81. TUC Sweden
82. Yrkeshögskoleförbundet i Sverige
83. Älvdalens Utbildningscentrum AB
84. Östsvenska yrkeshögskolan AB

Remissvaren ska ha kommit in till Utbildningsdepartementet senast den 16 november 2015. Svaren bör lämnas både på papper till Utbildningsdepartementet, 103 33 Stockholm och per e-post i ett format som man kan kopiera textavsnitt från, t.ex. i Wordformat eller teckenläsbar PDF, till u.registrator@regeringskansliet.se.

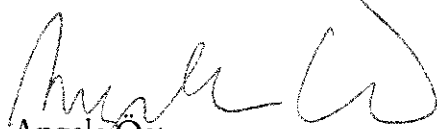
I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i promemorian.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Remissinstanserna kan utan kostnad få ytterligare högst 1 exemplar av promemorian. Exemplaren beställs hos Fritzes kundservice, 106 47 Stockholm. Telefon 08-598 191 90, telefax 08-598 191 91, e-post order.fritzes@nj.se. Ange vid beställning att exemplaren är avsedda för remissändamål.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria *Svara på remiss – hur och varför* (SB PM 2003:2). Den kan laddas ner från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Angela Öst
Departementsråd

Kopia till
Fritzes kundservice, 106 47 Stockholm

Förord

Sveriges ställning som kunskapsnation bygger på en välutbildad befolkning. Utbildningspolitiken lägger grunden för den enskildes möjligheter att skaffa sig den kompetens som behövs för att etablera sig i arbetslivet. En värld och ett samhälle som präglas av snabb förändring och utveckling av nya kunskapsområden och tekniker medför ett fortlöpande behov av nya och uppdaterade kunskaper. Tillgång till utbildning av hög kvalitet som svarar mot samhällets behov av olika kompetenser har avgörande betydelse. Ett led i regeringens ökade ambitioner för det livslånga lärandet är därför ett nytt kunskapslyft för att människor ska få ytterligare möjligheter till utbildning på gymnasial och eftergymnasial nivå.

Yrkeshögskolan har en central roll i detta sammanhang. Den inrättades i juli 2009 på grundval av den tidigare kvalificerade yrkesutbildningen för att tillgodose arbetslivets behov av kvalificerad arbetskraft. Yrkeshögskolans resultat visar också att utbildningarna i hög grad leder till arbete. Intresset för dess verksamhet från arbetsliv, utbildningsanordnare och potentiella studerande visar att den har en given plats i det livslånga lärandet. Det är viktigt att yrkeshögskolan har en utformning som bidrar till att ungdomar i gymnasieskolan ser den som ett möjligt och attraktivt val, men som också ger vuxna möjligheter att skaffa sig nya eller fördjupade kunskaper inom yrkesområden där kompetens efterfrågas. Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1) sin avsikt att investera i ett nytt kunskapslyft som bl.a. ska omfatta nya utbildningsplatser i yrkeshögskolan. Förslagen i denna promemoria syftar bl.a. till att ge yrkeshögskolan bättre förutsättningar att fungera som ett led i yrkesutbildningssystemet för såväl unga som vuxna och att tillgodose samhällets och arbetslivets behov av kompetens i såväl det korta som mer långsiktiga perspektivet. Ur ett tillväxtperspektiv är det samtidigt viktigt att

uppmärksammas innovativa utbildningar som ger kompetens för nya yrken och som kan komma att få betydelse på den framtida arbetsmarknaden.

Närmare om uppdraget och dess utförande

Denna promemoria har utarbetats inom Utbildningsdepartementet och baseras huvudsakligen på den översyn av Myndigheten för yrkeshögskolans uppgifter och vissa frågor om yrkeshögskolan som Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) den 22 oktober 2013 uppdrog åt kanslirådet Per Byström att biträda departementet med (U2013/6240/SAM).

Uppdraget genomfördes fr.o.m. den 22 oktober 2013 t.o.m. den 30 september 2014 i form av en arbetsgrupp (U 2013:G). Fr.o.m. den 7 januari 2014 ingick ämnessakkunniga Annette Wisén i arbetsgruppen. I arbetsgruppen ingick även departementssekreteraren Johanna Hedström, Socialdepartementet, kanslirådet Anna Castberg, Finansdepartementet, departementssekreteraren Carl-Johan Klint, Näringsdepartementet, departementssekreteraren Jeanna Andreen, Kulturdepartementet, departementssekreteraren Karin Alm Chearnley, Arbetsmarknadsdepartementet, kanslirådet Sara Bringle, Utbildningsdepartementet, kanslirådet Carina Cronsioe, Utbildningsdepartementet och kanslirådet Anna Skeppstedt, Utbildningsdepartementet. Sedan Johanna Hedström av sagt sig uppdraget förordnades departementssekreteraren IngaLill Karlström, Socialdepartementet, att ersätta henne och sedan Anna Castberg av sagt sig uppdraget förordnades departementssekreteraren Olle Rosén, Finansdepartementet, att ersätta henne.

Innehåll

Förord.....	1
Närmare om uppdraget och dess utförande.....	3
1 Sammanfattning.....	9
2 Författningsförslag.....	17
2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:128) om yrkeshögskolan	17
2.2 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan.....	23
2.3 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2009:131) om utbildning inom yrkeshögskolan som uppdragsutbildning.....	37
2.4 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2011:1162) med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan	38
2.5 Förslag till förordning om behörighetsgivande förutbildning inom yrkeshögskolan	40
3 Yrkeshögskolan och Myndigheten för yrkeshögskolan.....	43
3.1 Yrkeshögskolan.....	43
3.1.1 Allmänt om yrkeshögskolan.....	43
3.1.2 Antalet årsplatser i yrkeshögskolan	46
3.1.3 Utbildningar	48
3.1.4 Sökande och antagna	49
3.1.5 Studerande.....	51

3.1.6	Examen i yrkeshögskolan	51
3.1.7	Studeraendes sysselsättning	52
3.2	Närmare om Myndigheten för yrkeshögskolan	53
4	Kontinuitet och långsiktiga behov	55
4.1	Dagens system	55
4.2	Utbildningar som bedrivs med viss kontinuitet inom yrkeshögskolan	57
4.3	Fler utbildningsomgångar ska kunna beviljas genom ett och samma beslut.....	58
4.4	Anordnarens kompetens att bedriva utbildning.....	66
4.5	Vissa statliga eftergymnasiala yrkesutbildningar	69
4.5.1	Alla myndigheter ska få anordna utbildningar inom yrkeshögskolan.....	69
5	Lärande i arbete	71
5.1	Inledning	71
5.2	Gällande rätt	71
5.3	Vad visar tillsyn och kvalitetsgranskning?	72
5.4	Lärande i arbete är utmärkande för yrkeshögskolan	73
6	Den regionala eller nationella placeringen	75
6.1	Gällande rätt	75
6.2	Den regionala eller nationella placeringen ska utgå från arbetslivets behov	76
7	Flexibla studieformer	79
7.1	Gällande rätt	79
7.2	Behov av flexibla studieformer	79
7.3	Fristående kurser	80

8	Tillträde till utbildning inom yrkeshögskolan	83
8.1	Gällande rätt	83
8.2	Kartläggning av krav på särskilda förkunskaper och behov av behörighetsinriktade insatser	85
8.3	Kartläggning av behörighetsprövning, urval och antagning	87
8.4	Särskilda förkunskapskrav om det finns särskilda skäl	89
8.5	Samma utbildning – olika förkunskapskrav	90
8.6	Behörighetskomplettering bör underlättas	92
8.7	Det behövs tydligare urvalsregler	95
8.7.1	Vissa urvalsgrunder behöver förtydligas	95
8.7.2	Kvotgrupper	96
8.8	Nationellt likvärdiga utbildningar	97
8.8.1	Gällande rätt	97
8.8.2	Samma förkunskapskrav för nationellt likvärdiga utbildningar	98
9	Internationella aktiviteter	99
9.1	En internationell utblick i utbildningssystemen	99
9.2	Internationella samarbeten ska främjas	100
10	Tillsyn och kvalitetsgranskning	103
10.1	Tillsyn och kvalitetsgranskning utvecklar utbildningarna	103
10.2	En definition av tillsyn	107
10.3	Tillsyn och kvalitetsgranskning	110
11	Högre krav för yrkeshögskoleexamen	115
11.1	Inledning	115
11.2	En europeisk och en nationell referensram	115
11.3	Ändringar för att säkerställa kvaliteten	118

12	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	121
13	Ekonomiska och andra konsekvenser	125
14	Författningskommentar	131
14.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (2009:128) om yrkeshögskolan.....	131

1 Sammanfattning

Utgångspunkter

Yrkeshögskolan är av central betydelse för arbetslivets möjligheter att anställa personer som har ett kvalificerat yrkeskunnande och för individens möjlighet att skaffa sig yrkeskunskaper som är efterfrågade på arbetsmarknaden. Genom en yrkeshögskoleutbildning kan en individ göra yrkes- och karriärbyten och yrkeshögskolan är på så sätt en investering i det livslånga lärandet.

Yrkeshögskolan är i dag fokuserad på kortsiktiga arbetsmarknadsbehov vilket innebär att dess utbildningsutbud ständigt är under omprövning. Det har skapat osäkerhet när det gäller de enskilda utbildningarnas framtid. Ur arbetslivssynpunkt behöver yrkeshögskolan bli mer långsiktig och för individen är det viktigt att yrkeshögskolan blir ett tydligare alternativ för yrkesutbildning efter gymnasieskolan.

Förkunskapskraven när det gäller en yrkeshögskoleutbildning bör vara förutsägbara och rimliga för en eftergymnasial yrkesutbildning. Allt oftare ställs dock högre krav än så, och som inte alltid är motiverade av utbildningens innehåll. Detta begränsar människors möjligheter att ta del av yrkeshögskolans utbildningar.

För att upprätthålla det goda förtroende som studerande och företrädare för arbetslivet har för de olika utbildningsformer som Myndigheten för yrkeshögskolan ansvarar för, är fortsatt tillsyn över och kvalitetsgranskning av dessa utbildningsformer central. Både tillsynen och kvalitetsgranskningen behöver dock utvecklas för att underlätta bedömningen av utbildningarnas kvalitet.

Förslagen som presenteras i denna promemoria är ett led i den fortsatta utvecklingen av yrkeshögskolan och lämnas med utgångspunkt i regeringens nya kunskapslyft. Syftet är att yrkeshögskolan ska få bättre förutsättningar att kunna tillgodose samhällets och

arbetslivets behov av kompetens i såväl det medellånga som mer långsiktiga perspektivet.

Förutsättningarna för utbildningarnas kontinuitet och långsiktighet förbättras

Nuvarande ordning innebär att Myndigheten för yrkeshögskolan i ett och samma beslut kan bevilja stöd för två omgångar av en två år lång utbildning.

Det föreslås att ett beslut om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan som huvudregel ska omfatta tre utbildningsomgångar. För utbildningar där det bedöms finnas ett behov på arbetsmarknaden, men där det är svårt att bedöma behovets omfattning, ska Myndigheten för yrkeshögskolan få besluta om färre utbildningsomgångar. Det kan t.ex. vara fråga om innovativa utbildningar som kan ge upphov till nya yrken. Om myndigheten bedömer att det finns ett långsiktigt behov på arbetsmarknaden av de kunskaper, färdigheter och kompetenser som en utbildning kan ge och behovet av dessa kunskaper, färdigheter och kompetenser inte, eller endast i liten omfattning, tillgodoses utanför yrkeshögskolan, ska ett beslut få omfatta upp till fem utbildningsomgångar. Ett beslut ska också få omfatta högst fem utbildningsomgångar om utbildningen i hög grad medverkar till att utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande inom ett smalt yrkesområde som är av betydelse för individen och samhället.

Genom de ändrade bestämmelserna ges yrkeshögskolan bättre förutsättningar att bli det led i samhällets yrkesutbildningssystem som den varit tänkt att vara. Kontinuitet och långsiktighet bör även gynna kvaliteten, genom att utrymme skapas för att ytterligare utveckla utbildningarna. Möjligheten att bedriva investeringstunga utbildningar bör också öka när beslut om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan gäller för en längre tid. Vidare skapas nödvändiga förutsättningar för rationalisering och effektivisering av både myndighetens och utbildningsanordnarnas hantering av ansökningar om att få fortsätta att bedriva en utbildning inom yrkeshögskolan.

Anordnarens kompetens att bedriva utbildning

Yrkeshögskolan ska förknippas med hög kvalitet och arbetsmarknadsrelevans. Därför föreslås att det ska vara ett villkor för att en utbildning ska få ingå i yrkeshögskolan att utbildningsanordnaren har den kompetens som krävs för att anordna utbildning inom det yrkesområde som utbildningen avser. Myndigheten för yrkeshögskolans tillsyn, kvalitetsgranskning och uppföljning får stor betydelse i detta sammanhang och det är viktigt att nya utbildningsanordnare som inte tidigare bedrivit utbildning inom yrkeshögskolan kan beskriva tidigare erfarenhet av att ge utbildning, arbetslivets medverkan samt hur man avser att arbeta med kompetensutveckling av undervisande personal.

Lärande i arbete är utmärkande för yrkeshögskolan

Det som kännetecknar yrkeshögskolans utbildningar är den nära kopplingen till arbetslivet och därför ingår det alltid lärande i arbete på en arbetsplats (LIA) i utbildningar som får avslutas med en kvalificerad yrkeshögskoleexamen. Eftersom LIA har stor betydelse för studerandes möjlighet att få ett arbete är det viktigt att utbildningsanordnarna inom yrkeshögskolan tillsammans med arbetslivet kan se till att de studerande får LIA av hög kvalitet. Myndigheten för yrkeshögskolans uppföljningar visar att LIA generellt fungerar bra men det förekommer att studerande inte får LIA trots att detta kursmoment ska ingå i deras utbildning. Det föreslås därför att det ska förtydligas i förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan att den ansvariga utbildningsanordnaren ska se till att det finns LIA-platser, om sådant lärande ingår i utbildningen.

Fristående kurser ska kunna erbjudas

Regeringens satsning på ett kunskapslyft kommer troligtvis att innebära att fler människor söker sig till utbildning, men utifrån olika behov. Vissa personer kan behöva den kompetens som en specifik kurs i yrkeshögskolan kan ge. Myndigheten för yrkeshögskolan föreslås därför få i uppdrag att undersöka hur fristående kurser kan ingå i yrkeshögskolans ordinarie utbud. Myndigheten

ska även beskriva kursernas konsekvenser för systemet för statlig finansiering. Det bör dock redan nu tydliggöras i förordningen om yrkeshögskolan att om det efter att en utbildning har påbörjats konstateras att det finns tomma platser på utbildningen, kan studerande antas till en eller flera kurser inom utbildningen (fristående kurs).

Yrkeshögskoleutbildningar ska ha en utifrån arbetslivets behov lämplig regional eller nationell placering

Det föreslås att det inte längre ska vara en förutsättning för att en utbildning ska få ingå i yrkeshögskolan att den har en från samhällssynpunkt lämplig regional placering. Myndigheten för yrkeshögskolan ska i stället vid sin fördelning av statsbidrag eller särskilda medel för utbildningar inom yrkeshögskolan särskilt ta hänsyn till i vilken grad en utbildning har en utifrån arbetslivets behov lämplig regional eller nationell placering. Det kan finnas nationella eller andra tungt vägande skäl för att förlägga en utbildning till en särskild plats.

Alla statliga myndigheter ska kunna anordna utbildningar inom yrkeshögskolan

Om utbildningsanordnare får möjlighet att bedriva utbildningar inom yrkeshögskolan mer långsiktigt och kontinuerligt skulle även vissa samhällsviktiga utbildningar kunna ingå i yrkeshögskolan. I dag bedrivs vissa samhällsviktiga eftergymnasiala yrkesutbildningar av andra statliga myndigheter än statliga universitet och högskolor. Genom att ingå i yrkeshögskolan kan dessa utbildningar få en anknytning till det offentliga utbildningssystemet och därmed blir de inte bara rent myndighetsspecifika. Synergieffekter kan också förväntas uppstå. Utbildningar inom yrkeshögskolan föreslås bl.a. därför, efter ansökan, få anordnas även av andra myndigheter än statliga universitet och högskolor.

Främja internationellt samarbete

Det är positivt med ökad internationell rörlighet bland studerande, då studier utomlands ger erfarenheter som gör dem bättre förberedda för yrkes- och samhällslivet. Svenska studerandes internationella erfarenheter kan också hjälpa Sverige att hävda sig som kunskapsnation i en alltmer globaliserad värld. För att skapa ytterligare intresse bland, och incitament för, utbildningsanordnare och studerande när det gäller att genomföra vissa utbildningsinslag i andra länder behöver dock anordnarna få mer information om vilka vägar till utbyte som finns och stöd i sådana samarbeten. Myndigheten för yrkeshögskolan föreslås därför få i uppdrag att främja internationella samarbeten inom yrkeshögskolan genom att informera utbildningsanordnare om möjligheter till sådana samarbeten när det gäller yrkeshögskolan och stödja dem i samarbetena.

Tillträde till utbildning i yrkeshögskolan

Det föreslås att behörighetsgivande förutbildningar ska få erbjudas i anslutning till alla yrkeshögskoleutbildningar, om det finns brist på behöriga sökande och det behövs arbetskraft med sådan kompetens som yrkeshögskoleutbildningen syftar till att ge. Sådana förutbildningar ska få erbjudas på gymnasial nivå.

Det är rimligt att en utbildningsanordnare tillsammans med arbetslivet i vissa fall bedömer att det ska ställas krav på särskilda förkunskaper. Krav på arbetslivserfarenhet utesluter dock normalt ungdomar som kommer direkt från gymnasieskolan. Sådana krav går stick i stäv mot ambitionen att öka ungdomarnas intresse och möjligheter att studera inom yrkeshögskolan. De strider också mot den målsättning som anges i lagen om yrkeshögskolan, att utbildningen väsentligen ska bygga på de kunskaper som eleverna får på nationella program i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper. Av bl.a. dessa skäl föreslås att andra krav på särskilda förkunskaper än krav på kunskaper från en eller flera kurser i gymnasieskolans nationella program eller motsvarande kunskaper bara ska få ställas upp om det finns särskilda skäl. Sådana andra förkunskapskrav ska endast få avse yrkeserfarenhet eller andra kunskaper än de nämnda som är av betydelse för utbildningens

speciella inriktning eller det yrkesområde som utbildningen förbereder för. Utöver krav på kunskaper får det också ställas krav på villkor som är en förutsättning för utbildningens speciella inriktning eller det yrkesområde som utbildningen förbereder för.

Det föreslås vidare att Myndigheten för yrkeshögskolan ska få i uppdrag att utreda och föreslå hur enhetligare förkunskapskrav för yrkeshögskoleutbildningar kan se ut och införas. När det gäller utbildningar som kräver nationellt likvärdigt innehåll föreslås att Myndigheten för yrkeshögskolan ska bemyndigas att meddela föreskrifter om krav på särskilda förkunskaper för sådana utbildningar.

Vid i övrigt likvärdiga meriter föreslås att urval till en utbildning inom yrkeshögskolan inte bara ska få göras på grundval av de i förordningen om yrkeshögskolan angivna urvalsgrunderna betyg, särskilt prov, tidigare utbildning och yrkeserfarenhet, utan att urval också ska få göras genom lottning. Vidare ska vid urvalet platserna få fördelas med olika andelar i kvotgrupper för de olika urvalsgrunderna. På så sätt får sökande som är behöriga genom svensk eller utländsk utbildning eller praktisk erfarenhet eller på grund av att de genom någon annan omständighet har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen en reell möjlighet att ingå i urvalet.

Tillsyn och kvalitetsgranskning

För att det ska bli tydligare för utbildningsanordnare inom yrkeshögskolan vad de kan förvänta sig av den tillsyn som bedrivs av Myndigheten för yrkeshögskolan föreslås att det ska införas en definition av vad som avses med tillsyn i förordningen om yrkeshögskolan. För att markera att Myndigheten för yrkeshögskolan i större omfattning än i dag bör lämna råd och vägledning i samband med tillsynen föreslås att det i förordningen (2011:1162) med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan anges att myndigheten inom ramen för sin tillsyn ska lämna råd och vägledning till utbildningsanordnarna.

Genom förslagen om ökad kontinuitet och långsiktighet i yrkeshögskolans utbildningar kommer kvalitetsgranskningen att få ökad betydelse. Det föreslås därför att kvalitetsgranskningen, i likhet med tillsynen, ska avse enskilda utbildningar. Därutöver kan

Myndigheten för yrkeshögskolan, liksom hittills, göra tematiska kvalitetsgranskningar. Det föreslås vidare att kvalitetsgranskningen ska ske utifrån kvalitetskriterier och att Myndigheten för yrkeshögskolan ska bemyndigas att meddela föreskrifter om kvalitetskriterierna.

För att presumtiva studerande och arbetsmarknaden ska få en rättvisande bild av en utbildning föreslås det att resultaten av tillsynen och kvalitetsgranskningen inte bara ska sammanfattas och publiceras utan att resultaten även ska publiceras uppdelat på varje granskad utbildning.

Högre krav för yrkeshögskoleexamen

För att säkerställa att utbildningar inom yrkeshögskolan håller en eftergymnasial nivå i enlighet med vad som stadgas i lagen om yrkeshögskolan föreslås att ett självständigt arbete (examensarbete) ska ingå även i utbildningar som får avslutas med en yrkeshögskoleexamen, och inte som i dag endast i utbildningar som får avslutas med en kvalificerad yrkeshögskoleexamen.

Det föreslås vidare att det i ledningsgruppen för en utbildning inom yrkeshögskolan alltid ingå minst en företrädare för skolväsendet som kan bidra till att utbildningen håller den förutsatta bredare eller högre nivån i förhållande till de gymnasiala utbildningarna.

Ikraftträdande

För att de förslag som lämnas i denna promemoria ska kunna genomföras behöver ändringar göras i lagen (2009:128) om yrkeshögskolan, förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan, förordningen (2009:131) om utbildning inom yrkeshögskolan som uppdragsutbildning och förordningen (2011:1162) med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan. Vidare behöver det införas en ny förordning om behörighetsgivande förutbildning inom yrkeshögskolan. För att utbildningar som påbörjats enligt äldre bestämmelser ska kunna fortsätta att bedrivas på samma villkor som i dag behövs också övergångsbestämmelser.

Eftersom förslaget till lag om ändring i lagen om yrkeshögskolan kräver riksdagsbehandling är det lämpligt att lagändringarna, de därmed sammanhängande förordningsändringarna och den föreslagna nya förordningen om behörighetsgivande förutbildning inom yrkeshögskolan träder i kraft den 1 januari 2017.

Ändringarna i förordningen om yrkeshögskolan och förordningen med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan är fristående från lagändringarna och bör träda i kraft snarast möjligt för att säkerställa att de berörda verksamheterna bedrivs så effektivt som möjligt. Dessa förordningsändringar bör därför träda i kraft den 1 april 2016, med undantag för en bestämmelse i förordningen om yrkeshögskolan som har koppling till de föreslagna lagändringarna och därför bör träda i kraft samtidigt som dem.

2 Författningsförslag

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:128) om yrkeshögskolan

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2009:128) om yrkeshögskolan

dels att 4, 7–10, 12–14, 16, 17 och 21 §§ och rubriken närmast före 12 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 20 § ska lyda "Överklagande",

dels att det ska införas två nya paragrafer, 6 a och 22 §§, och närmast före 14 och 22 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Utbildningen inom yrkeshögskolan får anordnas av statliga universitet och högskolor, kommuner, landsting och enskilda fysiska eller juridiska personer. Utbildningsanordnaren får anordna utbildningen i samverkan med andra.

Utbildningen inom yrkeshögskolan får anordnas av statliga universitet och högskolor, *andra myndigheter*, kommuner, landsting och enskilda fysiska eller juridiska personer. Utbildningsanordnaren får anordna utbildningen i samverkan med andra.

6 a §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om att en utbildning

inom yrkeshögskolan får bedrivas som en behörighetsgivande förutbildning och om undantag från 5 och 6 §§ vid sådan utbildning.

7 §

En myndighet beslutar, efter ansökan, om en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan och hur många årsplatser utbildningen i så fall ska omfatta. *Regeringen meddelar föreskrifter om vilken myndighet som prövar dessa frågor.*

En myndighet beslutar, efter ansökan, om en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan och hur många årsplatser utbildningen i så fall ska omfatta. *Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om frågor som myndigheten ska fatta beslut om med anledning av en sådan ansökan samt om vilken myndighet som ska pröva frågor som rör en sådan ansökan och antalet årsplatser.*

8 §

En anordnare av utbildning inom yrkeshögskolan kan efter ansökan få statsbidrag eller särskilda medel för utbildningen. *Regeringen meddelar föreskrifter om vilken myndighet som fördelar bidrag och medel.*

En anordnare av utbildning inom yrkeshögskolan kan efter ansökan få statsbidrag eller särskilda medel för utbildningen. *Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilken myndighet som fördelar bidrag och medel.*

9 §

Utbildning inom yrkeshögskolan, för vilken utbildningsanordnaren får statsbidrag eller särskilda medel enligt 8 §, ska vara avgiftsfri för de studerande. Enstaka inslag som de studerande får betala ett obetydligt belopp för får dock förekomma.

Utbildningsanordnaren får vad gäller sådan utbildning be-

stämman att böcker och andra lärverktyg, som varje studerande har för eget bruk och får behålla som sin egendom, ska anskaffas av de studerande själva eller erbjudas mot avgifter som högst motsvarar utbildningsanordnarens anskaffningskostnader. Lärverktyg som används i utbildningen ska i övrigt tillhandahållas utan kostnad för de studerande.

En myndighet får besluta att utbildningsanordnaren får ta ut studerandavgifter för annan utbildning inom yrkeshögskolan än sådan som avses i första stycket. Avgifterna ska vara skäliga med hänsyn till de kostnader som anordnaren har, förutsatt att kostnaderna i sig kan anses rimliga för verksamheten. Regeringen *meddelar* föreskrifter om vilken myndighet som prövar denna fråga.

En myndighet får besluta att utbildningsanordnaren får ta ut studerandavgifter för annan utbildning inom yrkeshögskolan än sådan som avses i första stycket. Avgifterna ska vara skäliga med hänsyn till de kostnader som anordnaren har, förutsatt att kostnaderna i sig kan anses rimliga för verksamheten. Regeringen *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* föreskrifter om vilken myndighet som prövar denna fråga.

10 §

En anordnare av utbildning inom yrkeshögskolan får efter anmälan bedriva sådan utbildning även som uppdragsutbildning. Regeringen *meddelar* föreskrifter om till vilken myndighet anmälan ska göras.

En anordnare av utbildning inom yrkeshögskolan får efter anmälan bedriva sådan utbildning även som uppdragsutbildning. Regeringen *kan med stöd av 8 kap 7 § regeringsformen meddela* föreskrifter om till vilken myndighet anmälan ska göras.

Organisation

Kompetens hos utbildningsanordnaren

12 §

De personer som anlitas av utbildningsanordnaren för *Utbildningsanordnaren ska ha den kompetens som krävs för*

undervisning eller handledning ska genom utbildning eller erfarenhet ha kompetens för den utbildning som de ska bedriva. att anordna utbildning inom det yrkesområde som utbildningen avser.

13 §

Utbildningsanordnaren ska se till att kompetensutveckling anordnas för de personer som anlitas för undervisning eller handledning.

De personer som anlitas av utbildningsanordnaren för undervisning eller handledning ska genom utbildning eller erfarenhet ha kompetens för den utbildning som de ska bedriva. Utbildningsanordnaren ska se till att kompetensutveckling anordnas för dessa personer.

Examina, examensbevis och utbildningsbevis

14 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *meddelar* föreskrifter om vilka examina som får avläggas inom yrkeshögskolan.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* föreskrifter om vilka examina som får avläggas inom yrkeshögskolan.

Utbildningsanordnaren får utfärda utbildningsbevis och examensbevis. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *meddelar* föreskrifter om utbildningsbevis och examensbevis.

Utbildningsanordnaren får utfärda utbildningsbevis och examensbevis. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* föreskrifter om utbildningsbevis och examensbevis.

16 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestäm-

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestäm-

mer *meddelar* föreskrifter om ansökan och antagning till utbildningarna inom yrkeshögskolan.

mer *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* föreskrifter om ansökan och antagning till utbildningarna inom yrkeshögskolan.

17 §

Om inte alla behöriga sökande till en utbildning inom yrkeshögskolan kan tas emot till utbildningen, ska ett urval göras bland de sökande. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *meddelar* ytterligare föreskrifter om urval.

Om inte alla behöriga sökande till en utbildning inom yrkeshögskolan kan tas emot till utbildningen, ska ett urval göras bland de sökande. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* ytterligare föreskrifter om urval.

21 §

För prövning av överklagande av vissa andra beslut än de som avses i 20 § svarar Överklagandenämnden för högskolan. Nämndens beslut med anledning av ett överklagande dit får inte överklagas.

För prövning av överklagande av vissa andra beslut än de som avses i 20 § svarar Överklagandenämnden för högskolan. *Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om vilka beslut som får överklagas dit.* Nämndens beslut med anledning av ett överklagande dit får inte överklagas.

Övriga bestämmelser

22 §

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om yrkeshögskolan.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2017.
  2. Bestämmelsen i 12 § i den nya lydelsen tillämpas första gången på en utbildning där beslutet om att utbildningen ska ingå i yrkeshögskolan fattas efter ikraftträdandet.

2.2 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan

dels att 1 kap. 3–5 §§, 2 kap. 3, 4, 6, 7 och 13 §§, 3 kap. 3 och 6 §§, 4 kap. 2–4 och 8 §§, 5 kap. 2 och 5 §§ och rubrikerna närmast före 2 kap. 4 § och 4 kap. 8 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas åtta nya paragrafer, 1 kap. 4 a, 4 b och 8 §§, 3 kap. 3 a och 7 §§ och 4 kap. 9–11 §§, och närmast före 1 kap. 8 § och 4 kap. 9–11 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 §¹

För att en utbildning ska få ingå i yrkeshögskolan krävs det utöver vad som anges i 3, 5 och 6 §§ lagen (2009:128) om yrkeshögskolan att

För att en utbildning ska få ingå i yrkeshögskolan krävs det, utöver vad som anges i 3, 5–6 *a* och 12 §§ lagen (2009:128) om yrkeshögskolan, att

1. utbildningen

a) svarar mot behov av kvalificerad arbetskraft i arbetslivet som inte tillgodoses genom en utbildning enligt högskolelagen (1992:1434) eller en utbildning som kan leda fram till en examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina, eller

b) medverkar till att utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande inom ett smalt yrkesområde som är av betydelse för individen och samhället,

b) medverkar till att utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande inom ett smalt yrkesområde som är av betydelse för individen och samhället, *och*

2. utbildningen har en från samhällssynpunkt lämplig regio-

¹ Senaste lydelse 2010:1144.

nal placering, och

3. utbildningsanordnaren har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen enligt 2–4 kap.

2. utbildningsanordnaren har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen enligt *lagen (2009:128) om yrkeshögskolan och 2–4 kap. denna förordning.*

Myndigheten för yrkeshögskolan beslutar om en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan. *Beslutet ska avse en viss tid.* Myndigheten beslutar också om utbildningsanordnaren får ta ut studerandeavgifter för utbildningen enligt 9 § tredje stycket lagen (2009:128) om yrkeshögskolan.

4 §

Myndigheten för yrkeshögskolan beslutar om en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan. Myndigheten beslutar också om utbildningsanordnaren får ta ut studerandeavgifter för utbildningen enligt 9 § tredje stycket lagen (2009:128) om yrkeshögskolan.

4 a §

Ett beslut om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan ska avse en viss tid och omfatta tre utbildningsomgångar. Beslutet får omfatta fler utbildningsomgångar, dock högst fem, om myndigheten bedömer att

1. det finns ett långsiktigt behov på arbetsmarknaden av de kunskaper, färdigheter och kompetenser som utbildningen kan ge, och

2. behovet av de kunskaper, färdigheter och kompetenser som utbildningen kan ge inte eller endast i liten omfattning tillgodoses utanför yrkeshögskolan.

Beslutet får också omfatta

fler utbildningsomgångar, dock högst fem, om utbildningen i hög grad medverkar till att utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande inom ett smalt yrkesområde som är av betydelse för individen och samhället.

4 b §

Ett beslut om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan får omfatta färre än tre utbildningsomgångar om det bedöms finnas ett behov på arbetsmarknaden, men det är svårt att bedöma behovets omfattning.

5 §

Beslut om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan ska innehålla uppgifter om

1. den tid beslutet avser, 2. högsta antal årsplatser, 3. utbildningens lokalisering, och 4. huruvida studerandeavgifter får tas ut.	1. den tid och det antal utbildningsomgångar beslutet avser,

Till beslutet ska en utbildningsplan för utbildningen enligt 2 kap. 7 § bifogas.

Till beslutet ska en utbildningsplan för utbildningen enligt 2 kap. 7 § denna förordning eller 4 § förordningen (0000:000) om behörighetsgivande förutbildning inom yrkeshögskolan bifogas.

Undantag

8 §

När det gäller uppdragsutbildning och behörighetsgivande förutbildning finns det undantag från denna förordning i förordningen (2009:131) om utbildning inom yrkeshögskolan som uppdragsutbildning och förordningen (0000:000) om behörighetsgivande förutbildning inom yrkeshögskolan.

2 kap.3 §²

För varje utbildning ska det finnas en ansvarig utbildningsanordnare som ansvarar för att utbildningen genomförs enligt lagen (2009:128) om yrkeshögskolan *och* enligt denna *förordning*.

Den ansvariga utbildningsanordnaren ska se till att det finns vägledning om studiealternativ, antagning och tillträde samt yrkesvägledning. *Utbildningsanordnaren ska också se till att de studerande som behöver särskilt pedagogiskt stöd i utbildningen får sådant stöd.*

För varje utbildning ska det finnas en ansvarig utbildningsanordnare som ansvarar för att utbildningen genomförs enligt lagen (2009:128) om yrkeshögskolan *samt* enligt denna *och andra förordningar*.

Den ansvariga utbildningsanordnaren ska se till att

1. det finns platser för lärande i arbete på en arbetsplats och att dessa uppfyller de krav som finns för utbildningen, om sådant lärande ingår i utbildningen,

2. det finns vägledning om studiealternativ, antagning och tillträde samt yrkesvägledning, och

---

² Senaste lydelse 2014:1098.

3. de studerande som behöver särskilt pedagogiskt stöd i utbildningen får sådant stöd.

Omfattning

Utbildningens omfattning ska anges enligt ett poängsystem, där fem poäng motsvarar heltidsstudier under en vecka. En poäng benämns yrkeshögskolepoäng.

Utbildningens omfattning och kurser

4 §

Utbildningen ska bedrivas i form av en eller flera kurser.

Utbildningens omfattning ska anges enligt ett poängsystem, där fem poäng motsvarar heltidsstudier under en vecka. En poäng benämns yrkeshögskolepoäng.

6 §

Utbildningen ska bedrivas i form av en eller flera kurser.

Om det efter att en utbildning har påbörjats konstateras att det finns tomma platser på utbildningen kan studerande antas till en eller flera kurser inom utbildningen (fristående kurs), även om kursen eller kurserna var och en för sig eller tillsammans omfattar mindre än 100 yrkeshögskolepoäng.

7 §³

För varje utbildning ska det finnas en utbildningsplan. Av planen ska följande framgå:

1. den ansvariga utbildningsanordnaren och övriga utbildningsanordnare,

1. den ansvariga utbildningsanordnaren och, *i förekommande fall*, övriga utbildningsanordnare,

³ Senaste lydelse 2011:110.

2. utbildningens mål och inriktning samt de kurser som ingår i utbildningen,
3. om undervisningen helt eller delvis bedrivs på engelska,
4. utbildningens omfattning, huvudsakliga uppläggnings- och organisation,
5. antalet timmar lärar- eller handledarledd verksamhet som utbildningen omfattar,
6. de krav på särskilda förkunskaper som ställs upp enligt 3 kap. 3 §,
7. de grunder som ska användas vid urval bland behöriga sökande till utbildningen,
8. de särskilda mål och krav som ska gälla för en examen om utbildningen kan få avslutas med en sådan, och
9. hur utbildningen ska kvalitetssäkras.
- Myndigheten för yrkeshögskolan får meddela föreskrifter om utbildningsplanen.
2. utbildningens mål och inriktning samt *den eller* de kurser som ingår i utbildningen,
5. *omfattningen av lärande i arbete på en arbetsplats om sådant lärande ingår i utbildningen,*
6. antalet timmar lärar- eller handledarledd verksamhet som utbildningen omfattar,
7. de krav på särskilda förkunskaper som ställs upp enligt 3 kap. 3 §,
8. de grunder som ska användas vid urval bland behöriga sökande till utbildningen,
9. de särskilda mål och krav som ska gälla för en examen om utbildningen kan få avslutas med en sådan, och
10. hur utbildningen ska kvalitetssäkras.

13 §

- En utbildning får avslutas med en yrkeshögskoleexamen, om
1. den studerande har fullgjort vad som krävs för att få lägst betyget Godkänt på alla kurser som ingår i utbildningen, *och*
2. utbildningen omfattar minst 200 yrkeshögskolepoäng.
1. den studerande har fullgjort vad som krävs för att få lägst betyget Godkänt på alla kurser som ingår i utbildningen,
2. utbildningen omfattar minst 200 yrkeshögskolepoäng, *och*

3. den studerande inom ramen för kursfordringarna har fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete).

3 kap.

3 §

För behörighet att antas till en utbildning får det utöver vad som anges i 1 och 2 §§ ställas krav på särskilda förkunskaper. Sådana krav ska vara nödvändiga för att den studerande ska kunna tillgodogöra sig utbildningen *och* får avse

1. kunskaper från en eller flera kurser i gymnasieskolans nationella program eller motsvarande kunskaper,

2. yrkeserfarenhet som kan vara av betydelse för utbildningens speciella inriktning eller det yrkesområde som utbildningen förbereder för, *och*

3. andra villkor som betingas av utbildningen eller är av betydelse för det yrkesområde som utbildningen förbereder för.

För behörighet att antas till en utbildning får det utöver vad som anges i 1 och 2 §§ ställas krav på särskilda förkunskaper. Sådana krav ska vara nödvändiga för att den studerande ska kunna tillgodogöra sig utbildningen. *Kraven* får avse kunskaper från en eller flera kurser i gymnasieskolans nationella program eller motsvarande kunskaper.

Om det finns särskilda skäl får kraven på särskilda förkunskaper även avse yrkeserfarenhet och andra kunskaper än sådana som avses i första stycket, om de är av betydelse för utbildningens speciella inriktning eller det yrkesområde som utbildningen förbereder för.

Utöver krav på kunskaper får det även ställas krav på villkor som är en förutsättning för utbildningens speciella inriktning eller det yrkesområde som utbildningen förbereder för.

3 a §

Myndigheten för yrkeshögskolan får meddela föreskrifter om krav på särskilda förkunskaper och villkor när det gäller utbildningar med inriktning som kräver nationellt likvärdigt innehåll.

6 §

Vid urvalet får en eller flera av följande urvalsgrunder användas: betyg, särskilt prov, tidigare utbildning och yrkeserfarenhet.

Vid i övrigt likvärdiga meriter får urval också göras genom lottning.

Vid urvalet får platserna fördelas med olika andelar i kvotgrupper för de olika urvalsgrunderna.

7 §

Urvalsgrunden särskilt prov får endast avse kunskaper och färdigheter som är nödvändiga för att den sökande ska kunna tillgodogöra sig utbildningen.

Urvalsgrunden tidigare utbildning ska i första hand avse utbildning på gymnasial nivå. Annan tidigare utbildning får användas som urvalsgrund om det finns särskilda skäl.

Urvalsgrunden yrkeserfarenhet får endast användas om det finns särskilda skäl.

4 kap.

2 §

Ledningsgruppen för utbildningen ska

1. se till att utbildningen genomförs enligt lagen (2009:128) om yrkeshögskolan, denna <i>förordning</i> och föreskrifter som har meddelats av Myndigheten för yrkeshögskolan samt i enlighet med beslut av myndigheten, 2. anta sökande till utbildningen, 3. pröva frågor om tillgodoräknande enligt 2 kap. 12 §, 4. utfärda examens- och utbildningsbevis, och 5. svara för att ett systematiskt kvalitetsarbete bedrivs.	1. se till att utbildningen genomförs enligt lagen (2009:128) om yrkeshögskolan, denna <i>och andra förordningar</i> och föreskrifter som har meddelats av Myndigheten för yrkeshögskolan samt i enlighet med beslut av myndigheten,

3 §⁴

Ledningsgruppen ska bestå av

1. företrädare för de delar av arbetslivet som berörs av utbildningen, 2. minst en företrädare för de studerande, och 3. den person som avses i 6 §.	2. <i>minst en företrädare för skolväsendet,</i> 3. minst en företrädare för de studerande, och 4. den person som avses i 6 §.

Om ledningsgruppen är gemensam för flera utbildningsanordnare, ska varje sådan person som avses i 6 § ingå i gruppen.

Den eller, om ledningsgruppen är gemensam för flera utbildningsanordnare, de ansvariga utbildningsanordnarna får utse ledamöter utöver dem som anges i första och andra styckena.

Myndigheten för yrkeshögskolan får efter ansökan besluta att

---

⁴ Senaste lydelse 2014:1098.

en ledningsgrupp för en eller flera utbildningar som är av särskilt värde för individen och samhället inom ett eller flera smala yrkesområden får ha en annan sammansättning än vad som följer av första–tredje styckena.

4 §⁵

Ledningsgruppen för en utbildning som får avslutas med en kvalificerad yrkeshögskoleexamen ska dessutom bestå av

1. *minst en företrädare för skolväsendet, och*

2. minst en företrädare för ett universitet eller en högskola som utsetts av universitetet eller högskolan.

Myndigheten för yrkeshögskolan får efter ansökan besluta om undantag från *kra-ven* i första stycket när det gäller en utbildning som är av särskilt värde för individen och samhället inom ett smalt yrkesområde, om *sådana* företrädare som anges i första stycket med hänsyn till utbildningens innehåll och karaktär eller av något annat skäl inte behövs i ledningsgruppen.

Ledningsgruppen för en utbildning som får avslutas med en kvalificerad yrkeshögskoleexamen ska dessutom bestå av minst en företrädare för ett universitet eller en högskola som utsetts av universitetet eller högskolan.

Myndigheten för yrkeshögskolan får efter ansökan besluta om undantag från *kra- vet* i första stycket när det gäller en utbildning som är av särskilt värde för individen och samhället inom ett smalt yrkesområde, om *en sådan* företrädare som anges i första stycket med hänsyn till utbildningens innehåll och karaktär eller av något annat skäl inte behövs i ledningsgruppen.

---

⁵ Senaste lydelse 2013:873.

*Tillsyn, kvalitetsgranskning, Tillsyn
uppföljning och utvärdering*

8 §⁶

Den ansvariga utbildningsanordnaren är skyldig att medverka i den tillsyn över *och kvalitetsgranskning* av utbildningen som initieras av Myndigheten för yrkeshögskolan. *Utbildningsanordnaren är även skyldig att utvärdera verksamheten och att medverka i den uppföljning och utvärdering av utbildningen som initieras av myndigheten.*

Utbildningsanordnaren ska till myndigheten lämna de uppgifter som myndigheten begär. Myndigheten får besluta att uppgifterna ska lämnas till någon annan.

Myndigheten får meddela de ytterligare föreskrifter som behövs om det uppgiftslämnande som avses i andra stycket.

Den ansvariga utbildningsanordnaren är skyldig att medverka i den tillsyn över utbildningen som initieras av Myndigheten för yrkeshögskolan.

Med tillsyn avses i denna förordning en självständig granskning som har till syfte att kontrollera om den verksamhet som granskas uppfyller de krav som följer av lagar och andra föreskrifter. I tillsynen ingår att fatta de beslut om åtgärder som kan behövas för att utbildningsanordnaren ska rätta fel som upptäckts vid granskningen.

---

⁶ Senaste lydelse 2014:1098.

Kvalitetsgranskning

9 §

Den ansvariga utbildningsanordnaren är skyldig att medverka i den kvalitetsgranskning av utbildningen som initieras av Myndigheten för yrkeshögskolan.

Kvaliteten ska granskas utifrån kvalitetskriterier.

Myndigheten får meddela föreskrifter om kvalitetskriterier. Innan myndigheten meddelar sådana föreskrifter ska myndigheten höra företrädare för arbetslivet.

Utvärdering och uppföljning

10 §

Utbildningsanordnaren är skyldig att utvärdera verksamheten och att medverka i den uppföljning och utvärdering av utbildningen som initieras av Myndigheten för yrkeshögskolan.

Utlämnande av uppgifter

11 §

Utbildningsanordnaren ska till Myndigheten för yrkeshögskolan lämna de uppgifter som myndigheten begär för myndighetens tillsyn, kvalitetsgranskning, uppföljning och

utvärdering. Myndigheten får besluta att uppgifterna ska lämnas till någon annan.

Myndigheten får meddela ytterligare föreskrifter om det uppgiftslämnande som avses i första stycket.

5 kap.

2 §⁷

För utbildningar inom yrkeshögskolan får statsbidrag lämnas till kommuner, landsting eller enskilda fysiska eller juridiska personer och särskilda medel får lämnas till universitet eller högskolor som har staten som huvudman och som omfattas av högskolelagen (1992:1434).

Statsbidrag respektive särskilda medel får även lämnas till dem som anges i första stycket för kostnader för särskilt pedagogiskt stöd till studerande med funktionsnedsättning i utbildningarna.

Statsbidrag respektive särskilda medel får även lämnas till dem som anges i första stycket för kostnader för

1. undervisning i svenska med yrkesinriktning, och

2. särskilt pedagogiskt stöd till studerande med funktionsnedsättning i utbildningarna.

5 §⁸

Myndigheten för yrkeshögskolan ska vid sin fördelning av statsbidrag eller särskilda medel särskilt ta hänsyn till i vilken grad en utbildning

1. i kvalitativt och kvantitativt hänseende svarar mot arbetslivets behov av kvalificerad arbetskraft eller medverkar till att utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande

1. i kvalitativt och kvantitativt hänseende svarar mot arbetslivets behov av kvalificerad arbetskraft eller medverkar till att utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande

⁷ Senaste lydelse 2014:1098.

⁸ Senaste lydelse 2014:1098.

inom ett smalt yrkesområde som är av betydelse för individen och samhället, *och*

2. finansieras av arbetslivet.

Myndigheten ska vid *sin fördelning av statsbidrag eller särskilda medel även ta hänsyn till om en utbildning inbegriper undervisning i svenska med yrkesinriktning.*

inom ett smalt yrkesområde som är av betydelse för individen och samhället,

2. finansieras av arbetslivet, *och*

3. har en utifrån arbetslivets behov lämplig regional eller nationell placering.

Myndigheten ska vid *fördelningen även beakta resultat från genomförd tillsyn, kvalitetsgranskning och uppföljning.*

---

1. Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2017 i fråga om 1 kap. 8 § och i övrigt den 1 april 2016.

2. Bestämmelserna i 1 kap. 3, 4 och 5 §§, 2 kap. 7 och 13 §§, 3 kap. 3 och 6 §§, 4 kap. 3 och 4 §§ och 5 kap. 2 och 5 §§ i den nya lydelsen samt de nya 1 kap. 4 a och 4 b §§ och 3 kap. 3 a och 7 §§ tillämpas första gången på utbildningsomgångar som beslutas efter ikraftträdandet.

3. Bestämmelserna i 1 kap. 3, 4 och 5 §§, 2 kap. 7 och 13 §§, 3 kap. 3 och 6 §§, 4 kap. 3 och 4 §§ och 5 kap. 2 § i den äldre lydelsen gäller för utbildningsomgångar som beslutats före ikraftträdandet.

2.3 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2009:131) om utbildning inom yrkeshögskolan som uppdragsutbildning

Härigenom föreskrivs att 5 § förordningen (2009:131) om utbildning inom yrkeshögskolan som uppdragsutbildning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

När det gäller uppdragsutbildning ska förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan tillämpas med undantag av 1 kap., 2 kap. 2 och 5 §§, 3 kap., 4 kap. 2 § 2, 5 kap., 6 kap. samt 8 kap. 2 § andra stycket 1.

5 §¹

När det gäller uppdragsutbildning ska förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan tillämpas med undantag av 1 kap., 2 kap. 2, 5 och 6 §§, 3 kap., 4 kap. 2 § 2, 5 kap., 6 kap. samt 8 kap. 2 § andra stycket 1.

När det gäller behörighetsgivande förutbildning inom yrkeshögskolan som bedrivs som uppdragsutbildning enligt denna förordning ska utöver vad som anges i första stycket undantag göras från 2 kap. 1, 4, 7–11 och 13–16 §§ förordningen om yrkeshögskolan.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2017.

---

¹ Senaste lydelse 2014:1099.

2.4 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2011:1162) med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (2011:1162) med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan

dels att 4, 5 och 9 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 4 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Myndigheten ska

1. ha tillsyn över utbildningarna inom yrkeshögskolan, de utbildningar inom yrkeshögskolan som bedrivs som uppdragsutbildningar, de utbildningar som statsbidrag lämnas för enligt förordningen (2012:140) om statsbidrag för viss utbildning som rör tolkning och teckenspråk samt de utbildningar som stöd lämnas för enligt förordningen (2013:871) om stöd för konst- och kulturutbildningar och vissa andra utbildningar, och

2. granska kvaliteten i de utbildningar som avses i 1 samt utbildningsanordnarnas kvalitetsarbete.

Den tillsyn som utövas löpande och kvalitetsgranskningen ska genomföras med utgångspunkt i en behovsanalys.

Tillsynen och kvalitetsgranskningen ska avse enskilda utbildningar. Kvalitetsgranskningen ska även avse utbildningsanordnarens eget kvalitetsarbete. Kvalitetsgranskningen kan därutöver ha en övergripande karaktär utifrån olika teman.

4 a §

Myndigheten ska inom ramen för sin tillsyn lämna råd och vägledning till utbildningsanordnaren.

¹ Senaste lydelse 2014:1004.

5 §

Myndigheten ska sammanfatta och publicera resultaten av sitt arbete med tillsyn och kvalitetsgranskning. Myndigheten ska lämna en redovisning av resultaten till de granskade verksamheterna.

Myndigheten ska sammanfatta och publicera resultaten av sitt arbete med tillsyn och kvalitetsgranskning. *Resultaten ska även publiceras uppdelat på varje granskad utbildning.* Myndigheten ska lämna en redovisning av resultaten till de granskade verksamheterna.

9 §²

Myndigheten ska

1. svara för uppföljning av användningen av stöd och annan uppföljning inom sitt ansvarsområde,

2. vara den nationella samordningspunkten för den europeiska referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande, European Qualifications Framework (EQF),

3. informera utbildningsanordnare inom yrkeshögskolan om möjligheter till internationella samarbeten när det gäller yrkeshögskolan och stödja dem i sådana samarbeten,

3. framställa statistik inom sitt ansvarsområde, och

4. vara personuppgiftsansvarig för behandling av personuppgifter i sin verksamhet.

4. framställa statistik inom sitt ansvarsområde, och

5. vara personuppgiftsansvarig för behandling av personuppgifter i sin verksamhet.

Denna förordning träder i kraft den 1 april 2016.

---

² Senaste lydelse 2014:1004.

2.5 Förslag till förordning om behörighetsgivande förutbildning inom yrkeshögskolan

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Myndigheten för yrkeshögskolan beslutar om att den som anordnar en ordinarie utbildning inom yrkeshögskolan även får anordna en utbildning inom yrkeshögskolan i form av behörighetsgivande förutbildning för den ordinarie yrkeshögskoleutbildningen. En behörighetsgivande förutbildning inom yrkeshögskolan syftar till att ge den studerande kunskaper som motsvarar de krav på behörighet som är uppställda för den ordinarie yrkeshögskoleutbildningen.

Tillämpning av förordningen om yrkeshögskolan

2 § När det gäller förutbildning ska förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan tillämpas med undantag av 1 kap. 3 §, 2 kap. 1, 2, 4–6, 7–11 och 13–16 §§ samt 3 kap.

När det gäller förutbildning som bedrivs som uppdragsutbildning finns det bestämmelser om ytterligare undantag från förordningen om yrkeshögskolan i 5 § förordningen (2009:131) om utbildning inom yrkeshögskolan som uppdragsutbildning.

Förutbildningen

3 § Förutbildningen får omfatta högst fem veckors heltidsstudier. Utbildningen får erbjudas i anslutning till en ordinarie utbildning inom yrkeshögskolan, om det finns brist på behöriga sökande till den ordinarie utbildningen och det behövs arbetskraft med sådan kompetens som den ordinarie utbildningen syftar till att ge.

Utbildningsplan

4 § För varje förutbildning ska det finnas en utbildningsplan. Av planen ska följande framgå:

1. utbildningens benämning,
2. den ansvariga utbildningsanordnaren och i förekommande fall övriga utbildningsanordnare,
3. den yrkeshögskoleutbildning som utbildningen förbereder för,
4. utbildningens omfattning, huvudsakliga uppläggning och organisation,
5. de krav på behörighet som ska gälla för att bli antagen till utbildningen, och
6. de grunder som ska användas vid urval bland behöriga sökande till utbildningen.

Betyg och intyg

5 § Betyg ska sättas på en genomförd förutbildning.

6 § Som betyg ska något av uttrycken Icke godkänt, Godkänt och Väl godkänt användas.

7 § Den som genomgått en förutbildning och vill få sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg.

Utbildningsanordnaren ansvarar för att de studerande informeras om möjligheten att få ett intyg.

Antagning till yrkeshögskolan

8 § Den som har genomgått en förutbildning med godkänt resultat ska antas till den utbildning inom yrkeshögskolan som förutbildningen förbereder för.

Bemyndiganden

9 § Myndigheten för yrkeshögskolan får meddela föreskrifter om

1. utbildningsplaner,
2. betyg och intyg, och
3. verkställigheten av denna förordning.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2017.

3 Yrkehögskolan och Myndigheten för yrkehögskolan

3.1 Yrkehögskolan

3.1.1 Allmänt om yrkehögskolan

Yrkehögskolan är en studiemedelsberättigande och ofta avgiftsfri eftergymnasial utbildningsform som varvar teori med lärande i arbete (LIA). Det som utmärker yrkehögskolan är det nära samarbetet med arbetslivet, som är aktivt när det gäller både planering och genomförande av utbildningarna. Företrädare för arbetslivet ingår i utbildningarnas ledningsgrupper och kan även vara delaktiga genom att hålla föreläsningar, delta i projekt eller erbjuda praktikplatser. Arbetslivets efterfrågan är också den drivkraft som gör att utbildningarna och utbildningsutbudet uppdateras regelbundet. Det finns i dag 16 utbildningsområden som var och ett innehåller olika yrkes- och kompetensinriktningar. Utbildningarna drivs av enskilda utbildningsanordnare, kommuner, landsting samt statliga universitet och högskolor.

Grundläggande bestämmelser om yrkehögskolan

De grundläggande bestämmelserna om yrkehögskolan finns i lagen (2009:128) om yrkehögskolan. Bestämmelserna syftar till att inom yrkehögskolan

- säkerställa att eftergymnasiala yrkesutbildningar som svarar mot arbetslivets behov kommer till stånd,
- säkerställa att statens stöd för eftergymnasiala yrkesutbildningar fördelas effektivt,

- säkerställa att eftergymnasiala utbildningar håller hög kvalitet, och
- inom smala utbildningsområden tillgodose behov av eftergymnasiala yrkesutbildningar som avses leda till förvärvsarbete för de studerande, eller till en ny nivå inom deras yrke.

Avgränsning mot gymnasieutbildning och högskoleutbildning

Yrkeshögskolan avgränsas mot gymnasieutbildningen genom att det i lagen om yrkeshögskolan stadgas att en utbildning inom yrkeshögskolan väsentligen ska bygga på de kunskaper som eleverna får på nationella program i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper (5 §). Avgränsningen mot universitet och högskolor kommer till uttryck genom att det i förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan anges att utbildningen ska svara mot behov av kvalificerad arbetskraft i arbetslivet som inte tillgodoses genom en utbildning enligt högskolelagen (1992:1434) eller en utbildning som kan leda fram till en examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina (1 kap. 3 §). För att ytterligare markera skillnaden i förhållande till högskoleutbildning har yrkeshögskolan ett annat poängsystem än det som gäller för högskoleutbildning. Omfattningen av en utbildning inom yrkeshögskolan anges i yrkeshögskolepoäng, där en veckas heltidsstudier motsvarar 5 poäng och en termin, dvs. heltidsstudier under 20 veckor, motsvarar 100 poäng (2 kap. 4 §).

Beslut om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan

Av lagen om yrkeshögskolan framgår att en myndighet efter ansökan beslutar om en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan. Myndigheten i fråga är Myndigheten för yrkeshögskolan som är förvaltningsmyndighet för yrkeshögskolan (förordningen om yrkeshögskolan och förordningen [2011:1162] med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan).

Ett beslut att en myndighet ska ingå i yrkeshögskolan ska innehålla uppgifter om den tid beslutet avser, högsta antalet årsplatser, utbildningens lokalisering och huruvida studerandeavgifter

får tas ut (se närmare nedan). Till beslutet ska en utbildningsplan för utbildningen bifogas. Av planen ska bl.a. framgå utbildningens mål och inriktning samt de kurser som ingår i utbildningen, krav på särskilda förkunskaper och de grunder som ska användas vid urval bland behöriga sökande. För varje kurs ska det finnas en kursplan och av den ska bl.a. framgå kursens benämning, det antal yrkeshögskolepoäng som kursen omfattar och kursens huvudsakliga innehåll.

Utbildningsanordnare och ledningsgrupp

För varje yrkeshögskoleutbildning ska det finnas en ansvarig utbildningsanordnare som har det yttersta ansvaret för att utbildningen genomförs enligt vad som är föreskrivet. Det ska hos utbildningsanordnaren också finnas en ledningsgrupp som bl.a. ska säkerställa arbetslivets inflytande i utbildningen. Därför ska majoriteten av ledamöterna i gruppen representera arbetslivet.

Statsbidrag, särskilda medel eller studerandeavgifter

En anordnare av en utbildning inom yrkeshögskolan kan efter ansökan få statsbidrag eller särskilda medel för utbildningen. Statsbidrag får lämnas till kommuner, landsting eller enskilda fysiska eller juridiska personer och särskilda medel får lämnas till universitet och högskolor som har staten som huvudman och som omfattas av högskolelagen. En utbildning för vilken utbildningsanordnaren får statsbidrag eller särskilda medel ska, med vissa mindre undantag, vara avgiftsfri för de studerande (8 och 9 §§ lagen om yrkeshögskolan och 5 kap. 2 § förordningen om yrkeshögskolan).

Om det inte utgår statsbidrag eller särskilda medel för en utbildning inom yrkeshögskolan får en myndighet besluta att utbildningsanordnaren får ta ut studerandeavgifter. Avgifterna ska vara skäligen med hänsyn till de kostnader som anordnaren har, förutsatt att kostnaderna i sig kan anses rimliga för verksamheten (9 § tredje stycket lagen om yrkeshögskolan).

Examen

En utbildning inom yrkeshögskolan får under vissa förutsättningar avslutas med en yrkeshögskoleexamen (minst 200 yrkeshögskolepoäng) eller en kvalificerad yrkeshögskoleexamen (minst 400 yrkeshögskolepoäng), se vidare avsnitt 3.1.6.

Uppdragsutbildning

Efter anmälan får en anordnare av en utbildning inom yrkeshögskolan bedriva sådan utbildning även som uppdragsutbildning. En uppdragsutbildning kan avse en eller flera kurser eller hela utbildningen. En uppdragsutbildning finansieras inte med statsbidrag eller särskilda medel utan finansieras genom ersättning från en uppdragsgivare som inte är en fysisk person och det är uppdragsgivaren som utser den som ska få delta i utbildningen (2 och 10 §§ lagen om yrkeshögskolan).

Om uppdragsgivaren är den svenska staten, en svensk kommun, ett svenskt landsting eller en motsvarande offentlig uppdragsgivare från ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) ska uppdraget avse personalutbildning, utbildning som behövs av arbetsmarknads- eller biståndsplitiska skäl eller utbildning som är ett led i en rehabilitering av en enskild person. Om uppdragsgivaren är en enskild juridisk person ska utbildningen i stället avse personalutbildning som är ägnad att få betydelse för den studerandes arbete åt uppdragsgivaren (8 § förordningen [2009:131] om utbildning inom yrkeshögskolan som uppdragsutbildning).

Myndigheten för yrkeshögskolan tar ut en avgift av utbildningsanordnaren för varje uppdragsutbildning. Den ska täcka utgifter för studiedokumentation och administration samt tillsyn och uppföljning. De studerande kan få betyg och examen precis som om de hade gått en vanlig yrkeshögskoleutbildning.

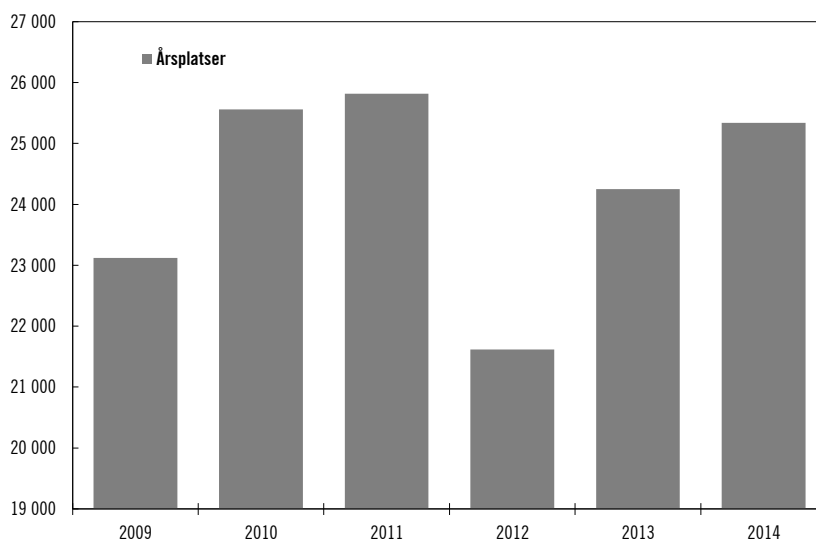
3.1.2 Antalet årsplatser i yrkeshögskolan

Varje beslut om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan innebär att utbildningen berättigar de studerande till statligt studiestöd.

För att förhindra att statens utgifter för studiestöd ökar utan regeringens godkännande måste antalet studerande som beviljas studiestöd för en utbildning inom yrkehögskolan begränsas. Av detta skäl ska Myndigheten för yrkehögskolan inte bara besluta om vilka utbildningar som får ingå i yrkehögskolan utan också om hur många årsplatser en sådan utbildning ska omfatta (7 § lagen om yrkehögskolan och prop. 2008/09:68 s. 24 f).

Vid fördelning av statsbidrag eller särskilda medel ska myndigheten särskilt ta hänsyn till i vilken grad en utbildning i kvalitativt och kvantitativt hänseende svarar mot arbetslivets behov av kvalificerad arbetskraft eller medverkar till att utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande inom ett smalt yrkesområde som är av betydelse för individen och samhället. Om statsbidrag eller särskilda medel beviljas lämnas stödet med ett schablonbelopp för varje årsplats i utbildningen. Beloppets storlek beror på utbildningens upplägg och utformning. En högre ersättning kan t.ex. lämnas för investeringstunga utbildningar eller utbildningar som kräver specialanpassade lokaler. Genomsnittskostnaden för en årsplats 2014 var drygt 60 000 kronor. En årsplats motsvarar en studerandeplats i heltidsutbildning som omfattar 40 veckor.

Diagram 3.1 Årsplatser i yrkehögskolan

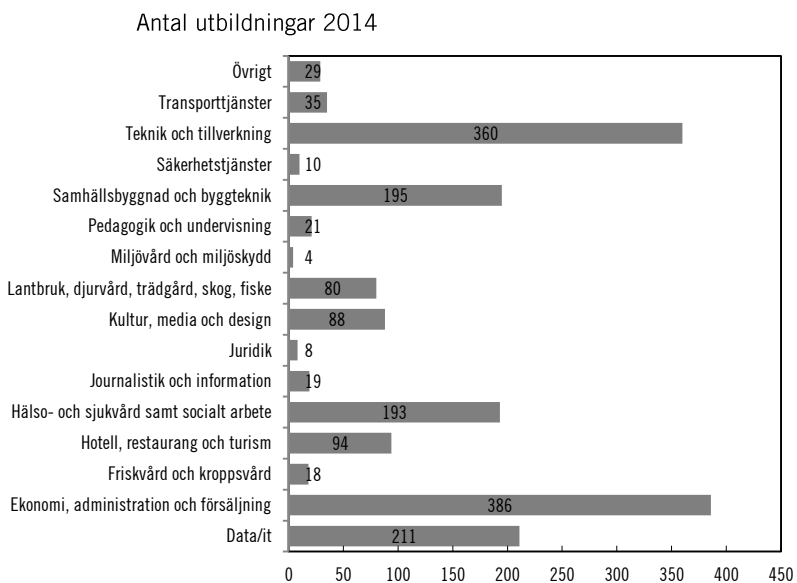
Källa: Myndigheten för yrkehögskolan

Diagram 3.1 visar antalet årsplatser i yrkeshögskolan som statsbidrag eller särskilda medel lämnats för. Utfallet av de producerade årsplatserna påverkas av variationer i utbildningslängd och kostnad samt av om utbildningsstarter ställts in på grund av för få sökande. Sedan yrkeshögskolan startade har den i flera omgångar på grund av den ekonomiska konjunkturen tilldelats medel för tillfälliga utökningar av antalet platser, vilket också påverkat antalet utbetalda platser. Minskningen 2012 är i huvudsak ett resultat av att de tillfälliga platserna planade ut. Därefter beslutades om nya tillfälliga platser vilket avspeglas i ett ökat antal årsplatser 2013 och 2014.

3.1.3 Utbildningar

Yrkeshögskolan består för närvarande av 16 utbildningsområden. De största utbildningsområdena mätt i antalet utbildningar är ekonomi, administration och försäljning, följt av teknik och tillverkning och hälso- och sjukvård samt socialt arbete och data/it. Under 2014 bedrevs ca 1 750 yrkeshögskoleutbildningar med drygt 25 000 årsplatser.

Diagram 3.2 Utbildningsområden i yrkeshögskolan

Källa: Myndigheten för yrkeshögskolan

Sedan 2009, när yrkeshögskolan startade, har antalet utbildningar ökat. De utbildningsområden som ökat mest är data/it, samhällsbyggnad och byggt teknik samt teknik och tillverkning. De utbildningsområden där antalet utbildningar har minskat är ekonomi, administration och försäljning samt pedagogik och undervisning. Flest utbildningar finns i storstadslänen vilket förklaras av att dessa län har den största arbetsmarknaden. I relation till befolkningen hade Dalarnas län flest utbildningar per invånare. Utbildningarna är från ett halvår till maximalt tre och ett halvt år långa. De flesta utbildningarna är minst två år långa.

Tabell 3.1 Beviljade utbildningar i yrkeshögskolan

Yrkeshögskolan Utbildningsområde	Beviljade utbildningar			
	2010	2011	2012	2013
Data/it	20	37	39	57
Ekonomi, administration och försäljning	61	80	74	56
Friskvård och kroppsvård	0	5	3	4
Hotell, restaurang och turism	16	20	19	24
Hälso- och sjukvård samt socialt arbete	33	35	42	42
Journalistik och information	2	0	8	0
Juridik	0	4	1	2
Kultur, media och design	8	16	22	18
Lantbruk, djurvård, trädgård, skog, fiske	12	23	9	23
Miljövård och miljöskydd	0	0	0	3
Pedagogik och undervisning	7	6	9	5
Samhällsbyggnad och byggt teknik	26	37	34	48
Säkerhetstjänster	2	1	2	3
Teknik och tillverkning	42	77	80	83
Transporttjänster	6	8	5	12
Totalt	235	349	347	380

Källa: Myndigheten för yrkeshögskolan.

3.1.4 Sökande och antagna

Intresset för att gå en yrkeshögskoleutbildning avspeglas i antalet ansökningar. Enligt preliminära uppgifter sökte 47 900 personer, varav 59 procent kvinnor och 41 procent män, till närmare 18 900 platser i utbildningar som startade 2014. Det är i genomsnitt

2,5 sökande per plats. Av de antagna var 17 procent utrikesfödda, varav 18 procent män och 16 procent kvinnor. Andelen utrikesfödda har ökat med en procentenhet jämfört med 2011.

Antalet ansökningar om att få gå en yrkeshögskoleutbildning är betydligt fler än antalet sökande, eftersom en person kan söka till flera utbildningar vid en ansökningsomgång. Söktrycket skiljer sig mellan utbildningsområdena. Utbildningsområdet transporttjänster, där bl.a. pilotutbildningen ingår, har det högsta söktrycket (7,3 sökande per plats) men är samtidigt det område som har det lägsta antalet platser. Av de sex utbildningsområden som har flest platser har hälso- och sjukvård samt socialt arbete det högsta söktrycket (4,7 sökande).

Medelåldern för antagna i yrkeshögskolan är totalt 30,6 år. För kvinnor är den 31,8 år och för män 29,2 år. En tydlig utveckling är att åldersfördelningen i yrkeshögskolan har förändrats mot en allt högre medelålder. I jämförelse med år 2011 har medelåldern ökat med 1,6 år. Det förklaras bl.a. av att andelen som är 24 år och yngre har minskat från 41 procent av samtliga antagna år 2011 till 34 procent år 2014. Enligt Myndigheten för yrkeshögskolan (Årsrapport 2015) kan en tänkbar orsak vara att det i flera fall ställs krav på särskilda förkunskapskrav i form av arbetslivserfarenhet. Det finns även en tendens till att kortare utbildningar ökat över tid inom de utbildningsområden där medelåldern ökat. Enligt myndigheten talar detta för att redan yrkesverksamma i högre grad söker sig till dessa vilket påverkat medelåldern.

Av de antagna hade 78 procent en avslutad gymnasieutbildning och av dessa hade nästan hälften genomgått ett yrkesprogram. För drygt 20 procent saknades uppgifter om avslutad gymnasieutbildning. När det gäller antagna fördelade efter utbildningsnivå hade 10 procent en eftergymnasial utbildning på minst tre år före påbörjad yrkeshögskoleutbildning. För kvinnor var motsvarande andel 12 procent och för män 8 procent. Utbildningsnivån för antagna skiljer sig mellan utrikes och inrikes födda och det finns även skillnader mellan utrikesfödda kvinnor och män. Av de utrikesfödda hade 23 procent en eftergymnasial utbildning, varav kvinnor 28 procent och män 18 procent.

3.1.5 Studerande

Under 2014 var antalet studerande i yrkehögskolan 44 700, varav 23 300 kvinnor och 21 400 män. Antalet studerande har ökat med 2 300 sedan 2011, vilket är en ökning med 5 procent.

Under 2014 var könsfördelningen bland de studerande 52 procent kvinnor och 48 procent män. Totalt sett är könsfördelningen således jämn, men den är ojämn inom olika utbildningsområden. Inom ekonomi, administration och försäljning, hotell, restaurang och turism och hälso- och sjukvård samt socialt arbete var andelen kvinnor mellan 71–90 procent. Inom samhällsbyggnad och byggteknik, data/it samt teknik och tillverkning var andelen män 76–81 procent.

3.1.6 Examen i yrkehögskolan

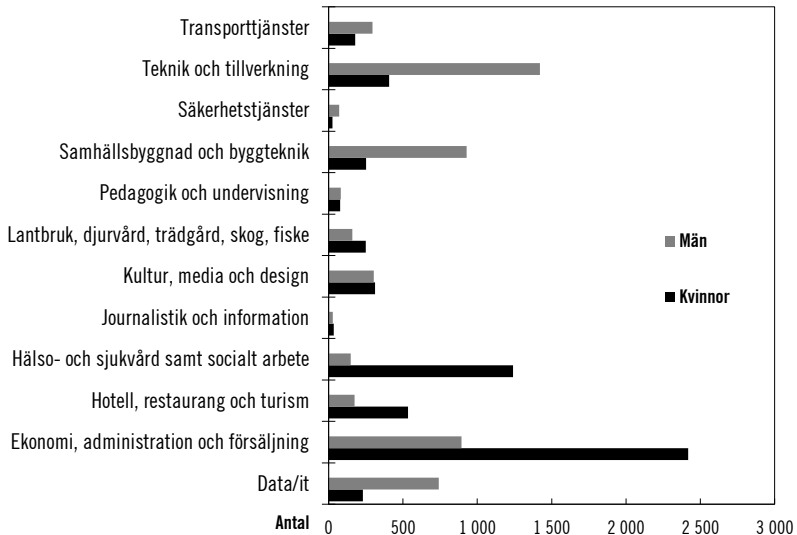
Yrkehögskoleutbildningar som är minst ett år långa och omfattar minst 200 yrkehögskolepoäng kan avslutas med en yrkehögskoleexamen om den studerande har fått lägst betyget Godkänt på alla kurser.

För en kvalificerad yrkehögskoleexamen krävs att utbildningen omfattar minst 400 yrkehögskolepoäng vilket motsvarar två års heltidsstudier. Den studerande måste dessutom få minst Godkänt på alla kurser och minst en fjärdedel av utbildningstiden ska bestå av lärande i arbete på en arbetsplats. Därutöver krävs att den studerande har fullgjort ett självständigt examensarbete.

En studerande som uppfyller kraven för en examen ska på begäran få ett examensbevis av den ansvariga utbildningsanordnaren. För kortare utbildningar utfärdas utbildningsbevis i stället för examensbevis.

Antalet examinerade under ett kalenderår påverkas av hur många utbildningar som avslutas under det kalenderåret. För 2013 var antalet examinerade 11 400, varav 6 100 kvinnor och 5 300 män.

Diagram 3.3 Examinerade i yrkehögskolan efter utbildningsområde

Källa: Myndigheten för yrkehögskolan

Totalt är könsfördelningen mellan de examinerade således relativt jämn men inom de olika utbildningsområdena är den ojämn, vilket återspeglar mäns och kvinnors olika val av utbildning. För 2013 var examensgraden inom yrkehögskolan, dvs. andelen examinerade i förhållande till antalet antagna till en utbildning, 71 procent, vilket är en ökning med fyra procentenheter jämfört med 2010. Examensgraden för kvinnor var 76 procent och för män 66 procent. Även när det gäller examensgrad finns det stora skillnader mellan utbildningsområdena där data/it hade lägst examensgrad (59 procent) och pedagogik och undervisning hade högst examensgrad (88 procent).

3.1.7 Studerandes sysselsättning

Myndigheten för yrkehögskolan följer årligen upp de studerandes sysselsättning året efter att de har avslutat sina studier inom yrkehögskolan. Statistiska centralbyrån (SCB) genomför årligen en enkätundersökning på uppdrag av myndigheten. De senaste tillgängliga uppgifterna avser de som examinerades 2013.

Resultatet visar att andelen examinerade som hade ett arbete 2014 uppgår till 87 procent och det är ett resultat som varit stabilt

de senaste åren. Däremot är det en mindre andel som har ett arbete som överensstämmer med utbildningen, 57 procent. Denna andel är ungefär densamma för både män och kvinnor. Andelen examinerade som hade ett arbete som till viss del överensstämde med utbildningen var 31 procent. Av de examinerade som hade ett arbete angav således 88 procent att de hade ett arbete som överensstämde helt, till största delen eller till viss del med utbildningen. Andelen var oförändrad jämfört med föregående år.

Av de examinerade 2013 hade 66 procent ett arbete innan de påbörjade utbildningen. Av dem var det bara 16 procent som återgick till den arbetsgivare de hade innan utbildningen. Den största andelen av dem som återgick till den arbetsgivare de hade innan utbildningen (32 procent) hade gått en utbildning inom hälso- och sjukvård samt socialt arbete, vilket förklaras av att dessa utbildningar ger fördjupade kunskaper som behövs för att de studerande ska kunna få mer kvalificerade arbetsuppgifter hos den arbetsgivare där de var anställda innan de påbörjade utbildningen.

3.2 Närmare om Myndigheten för yrkehögskolan

Myndighetens uppdrag

Som nämnts tidigare är Myndigheten för yrkehögskolan förvaltningsmyndighet för yrkehögskolan. Myndigheten har dock även andra uppgifter. Myndighetens övergripande och långsiktiga uppdrag framgår av förordningen (2011:1162) med instruktion för Myndigheten för yrkehögskolan. Myndigheten ska bl.a.

- besluta om vilka utbildningar som ska ingå i yrkehögskolan,
- besluta om stöd för utbildningar inom yrkehögskolan,
- analysera arbetsmarknadens behov av utbildningar inom yrkehögskolan,
- samordna och stödja en nationell struktur för validering,
- vara den nationella samordningspunkten för den europeiska referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande, European Qualifications Framework (EQF),

- besluta om stöd enligt förordningen (2013:871) om stöd för konst- och kulturutbildningar och vissa andra utbildningar,
- besluta om stöd enligt förordningen (2012:140) om statsbidrag för viss utbildning som rör tolkning och teckenspråk, och
- ha tillsyn över och granska kvaliteten i de utbildningar som den ansvarar för.

Myndighetens organisation

Myndigheten för yrkeshögskolan är en enrådighetsmyndighet som leds av en myndighetschef. Vid myndigheten finns ett insynsråd med ledamöter som utses av regeringen. Rådet ska utöva insyn i verksamheten och ge myndighetschefen råd. Det finns också ett arbetsmarknadsråd med ledamöter som utses av myndigheten. Det ska bistå myndigheten med information inom yrkeshögskolans område. Myndighetens avdelningar för kommunikation och studiedokumentation samt för tillsyn och kvalitetsgranskning är placerade i Hässleholm och övriga avdelningar finns i Västerås.

Antalet anställda har successivt ökat sedan myndigheten bildades 2009. Vid årsskiftet 2014/15 hade myndigheten 96 anställda, varav 61 kvinnor och 35 män.

4 Kontinuitet och långsiktiga behov

4.1 Dagens system

Inledning

Yrkeshögskolans övergripande syfte är enligt lagen om yrkeshögskolan att inom yrkeshögskolan säkerställa att eftergymnasiala yrkesutbildningar som svarar mot arbetslivets behov kommer till stånd. Enligt lagen om yrkeshögskolan beslutar en myndighet, efter ansökan, om en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan och hur många årsarbetsplatser utbildningen i så fall ska omfatta. Regeringen meddelar föreskrifter om vilken myndighet som prövar dessa frågor (7 §). Enligt förordningen om yrkeshögskolan beslutar Myndigheten för yrkeshögskolan om en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan. Ett sådant beslut ska innehålla uppgifter om den tid beslutet avser, högsta antal årsarbetsplatser, utbildningens lokalisering och huruvida studerandeavgifter får tas ut. Till beslutet ska en utbildningsplan för utbildningen bifogas (4 och 5 §§).

Eftersom yrkeshögskolan ska svara mot arbetsmarknadens behov och utbildningsanordnarna ska samarbeta med arbetslivet måste det finnas en flexibilitet i systemet som medger att utbildningar fasas ut samtidigt som nya kommer in, alltefter vad arbetsmarknaden efterfrågar. Det finns i dag inte några bestämmelser om hur många gånger en anordnare ska få genomföra en viss yrkeshögskoleutbildning. I propositionen Yrkeshögskolan uttalas dock att en utbildning inom yrkeshögskolan normalt bör ge en specialiserad utbildning med inriktning mot ett definierat yrkesområde och vara grundad på faktiskt definierade behov på kort sikt (prop. 2008/09:68 s. 20).

Hantverksutbildningar och andra smala yrkesutbildningar

Bestämmelserna i lagen om yrkeshögskolan syftar bl.a. till att inom yrkeshögskolan inom smala yrkesområden tillgodose behov av eftergymnasiala yrkesutbildningar som avses leda till förvärvsarbete för de studerande, eller till en ny nivå inom deras yrke (1 §). Enligt förordningen om yrkeshögskolan ska det vara fråga om utbildningar som medverkar till att utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande inom ett smalt yrkesområde som är av betydelse för individen och samhället (3 §).

Det kan vara svårt att visa något behov på arbetsmarknaden av en utbildning inom ett smalt yrkesområde. Det kan dock ändå finnas ett nationellt intresse av att bevara och utveckla vissa yrkeskunskaper, t.ex. när det gäller hantverksyrken. Det kan även bli aktuellt att anordna utbildningar inom smala yrkesområden om kompetensbehov uppstår när det gäller ”nya” yrken. Som framgått ovan avser yrkeshögskolan både smala och breda yrkesområden.

Myndigheten kan fatta beslut om två utbildningsomgångar

I regeringens årliga regleringsbrev avseende Myndigheten för yrkeshögskolan anges den s.k. bemyndiganderamen som gäller för myndighetens ekonomiska åtaganden. Bemyndiganderamen har sedan myndigheten inrättades 2009 omfattat fyra år, vilket ger myndigheten utrymme att i ett och samma beslut bevilja stöd för två omgångar av en två år lång utbildning. För pilotutbildningen behövs dock en planering för flera utbildningsomgångar än vad som bedömts nödvändigt för andra utbildningar. Bemyndiganderamen har därför sedermera kommit att omfatta sju år. För att en utbildning ska få fortsätta att bedrivas inom yrkeshögskolan efter de utbildningsomgångar den beviljats i en ansökningsomgång krävs för närvarande en ny ansökan till myndigheten. Denna ansökan bedöms sedan i konkurrens med alla andra ansökningar.

Bemyndiganderamen har blivit avgörande för hur många utbildningsomgångar som myndigheten kan bevilja i ett och samma beslut och för yrkeshögskolans grad av långsiktighet och framförhållning. Myndighetens handläggning av ansökningar från utbildningsanordnare påverkas också av hur bemyndiganderamen utformas.

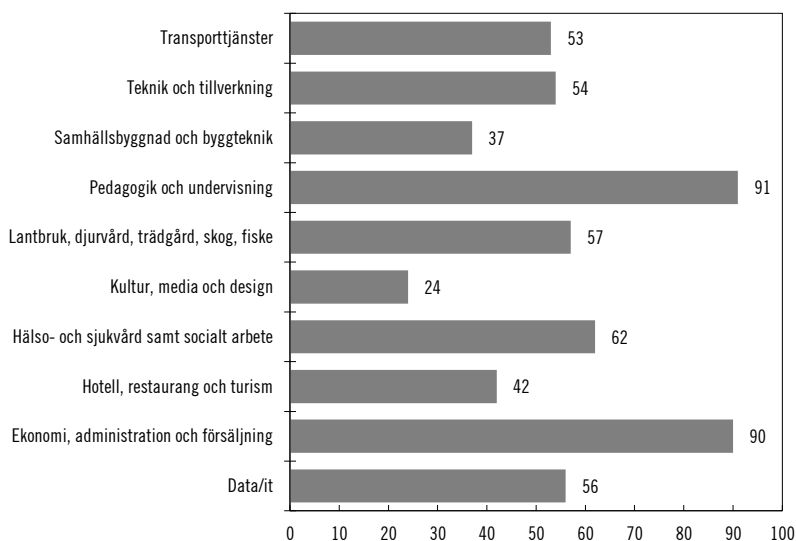

4.2 Utbildningar som bedrivs med viss kontinuitet inom yrkeshögskolan

Myndighetens redovisning

Myndigheten för yrkeshögskolan fick i sitt regleringsbrev för 2014 i uppdrag att redovisa viss statistik för att klargöra hur stor andel av yrkeshögskoleutbildningarna som bedrivs med viss kontinuitet. Bakgrunden till uppdraget var behovet av att få kunskap om i vilken omfattning utbildningar inom yrkeshögskolan redan i dag bedrivs i mer långsiktiga former genom att samma eller liknande utbildningar får förnyade beslut. Myndighetens redovisning omfattar utbildningar som helt eller till största delen bedrivits med samma lärandemål under 2011–2017 (U2014/3344/GV).

Diagram 4.1 Utbildningsområden och andel i procent som bedrivs med viss kontinuitet 2011–2017

Källa: Myndigheten för yrkeshögskolan

Av myndighetens rapport framgår att av de 93 900 utbildningsplatser som avslutas under 2011–2017 bedrivs omkring 60 procent med viss kontinuitet, dvs. under fler än två utbildningsomgångar, vilket motsvarar ca 56 550 platser. Som framgår av diagram 4.1 har utbildningsområdena ekonomi, administration och försäljning samt pedagogik och undervisning störst andel kontinuerliga utbildning-

ar. Omkring 90 procent av samtliga utbildningar inom dessa utbildningsområden bedrivs med viss kontinuitet, vilket utgör drygt 24 procent av hela utbudet inom yrkeshögskolan.

När det gäller 2013 års beslutsomgång har 180 av 422 existerande utbildningar (42,6 procent) beviljats ytterligare två omgångar. Det utbildningsområde som har minst andel kontinuerliga utbildningar är kultur, media och design, där endast 24 procent av utbildningarna bedrivs med viss kontinuitet.

Statskontorets myndighetsanalys visar att vissa utbildningar kräver större långsiktighet

Under 2012 gav regeringen Statskontoret i uppdrag att utföra en myndighetsanalys av Myndigheten för yrkeshögskolan. Av Statskontorets rapport (2012:29) framgår att den modell som myndigheten tillämpar, med två utbildningsomgångar, möter kritik från utbildningsanordnarna som menar att modellen hämmar möjligheten att arbeta långsiktigt vilket i sin tur påverkar kvaliteten i utbildningarna negativt. Statskontoret konstaterar att vissa utbildningssatsningar kan vara resurskrävande och då kräva långsiktighet och uthållighet. Statskontoret menar att det kan finnas andra utbildningar inom yrkeshögskolan än pilotutbildningen som har behov av mer långfristiga tidsramar för att kvaliteten i utbildningarna ska säkerställas. Utgångspunkten måste då enligt Statskontoret vara att det finns möjlighet att bedöma att det finns långfristiga behov.

4.3 Fler utbildningsomgångar ska kunna beviljas genom ett och samma beslut

Förslag: Ett beslut av Myndigheten för yrkeshögskolan om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan ska som huvudregel omfatta tre utbildningsomgångar. För utbildningar där det bedöms finnas ett behov på arbetsmarknaden, men det är svårt att bedöma hur långt behovet sträcker sig, får myndigheten besluta om färre utbildningsomgångar.

Ett beslut ska dock få omfatta upp till fem utbildningsomgångar om myndigheten bedömer att det finns ett långsiktigt behov på arbetsmarknaden av de kunskaper, färdigheter och kompetenser som utbildningen kan ge och att behovet av dessa kunskaper, färdigheter och kompetenser inte eller endast i liten omfattning tillgodoses utanför yrkeshögskolan.

Beslutet får också omfatta högst fem utbildningsomgångar om utbildningen i hög grad medverkar till att utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande inom ett smalt yrkesområde som är av betydelse för individen och samhället.

Den s.k. upplysningsbestämmelsen i lagen om yrkeshögskolan, som upplyser att regeringen meddelar föreskrifter om vilken myndighet som efter ansökan prövar frågor om en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan och hur många årsplatser utbildningen i så fall ska omfatta, ska kompletteras så att det framgår att regeringen meddelar ytterligare föreskrifter om frågor som myndigheten ska fatta beslut om med anledning av en sådan ansökan. Lagen ska kompletteras med ytterligare upplysningsbestämmelser om att regeringen meddelar föreskrifter om yrkeshögskolan.

Skälen för förslaget

Problem med dagens modell

En betydande andel av utbildningarna i yrkeshögskolan har, enligt statistik från Myndigheten för yrkeshögskolan, i praktiken längre beslutsperioder än nuvarande två utbildningsomgångar per beslut. Detta visar att en majoritet av utbildningarna svarar mot behov på arbetsmarknaden som är mer långsiktiga. Dagens modell är samtidigt inte anpassad för sådana utbildningar. Företrädare för såväl arbetslivet som utbildningsanordnare har i kontakter med Utbildningsdepartementet påtalat att den kortsiktighet som präglar dagens modell innebär att anordnarna lägger tid och resurser på att få nya utbildningsomgångar beviljade i stället för att arbeta med att utveckla kvaliteten i de utbildningar som bedrivs. För att förankra och marknadsföra en utbildning bland arbetsgivare krävs vidare att utbildningen finns under längre tid. Denna bild bekräftas av Statskontorets ovan nämnda myndighetsanalys.

Kontinuitet bör förenas med flexibilitet

Samtidigt som det finns behov av långsiktighet för att utveckla kvaliteten i yrkeshögskoleutbildningarna är det viktigt att den flexibilitet som utmärker yrkeshögskolan bibehålls. Det måste finnas utrymme för nya och innovativa utbildningar som ger kompetens för nya yrken som kanske behövs på arbetsmarknaden främst på längre sikt. Flexibiliteten handlar också om att det måste finnas möjlighet att relativt snabbt fasa ut utbildningar för att i stället starta upp nya utbildningar som bättre svarar mot behoven på arbetsmarknaden.

Om utbildningarna får bedrivas under längre tid än i dag måste Myndigheten för yrkeshögskolan i större utsträckning än den nu gör väga behovet av kontinuitet och långsiktighet mot behovet av ett flexibelt utbud av utbildningar. Enligt myndigheten är det en utmaning att hitta metoder för att analysera behov på lång sikt då det är svårt att göra sådana prognoser. Det underlag som ligger till grund för myndighetens analyser är långsiktiga behovsbedömningar från såväl Arbetsförmedlingen som Statistiska centralbyrån (SCB). Myndigheten har dessutom ett väl utvecklat samarbete med de regionala kompetensplattformar som ska bidra med regional kunskap om utbud och efterfrågan av bl.a. yrkeshögskolans utbildningar och det arbetsliv som är involverade i utbildningarna. Detta samarbete är av central betydelse för myndighetens utbildningsplanering. Olika branscher påverkas dock i olika stor omfattning av konjunktursvängningar och en kartläggning som myndigheten genomfört (U2015/1409/GV) visar att det finns utbildningar som leder till yrken där konjunkturen har mindre betydelse, exempelvis inom området hälso- och sjukvård samt socialt arbete. Andra områden, t.ex. byggsektorn och tillverkningsindustrin, är traditionellt sett mycket konjunkturkänsliga och det är därmed svårare för myndigheten att långsiktigt bedöma behovet av utbildningsplatser inom dessa områden. Mot denna bakgrund kan det vara riskabelt om myndigheten beviljar flera utbildningsomgångar vid ett och samma tillfälle, eftersom en stor del av myndighetens utbildningsanslag därmed låses upp under lång tid. Dessa medel hade i stället kunnat användas för nya utbildningar. Statistik från myndigheten visar samtidigt att så många som 60 procent av beslutade utbildningar får ges i ytterligare omgångar efter en ny ansökan. Det visar

att merparten av utbildningarna inom yrkeshögskolan redan i dag bedrivs med kontinuitet.

En aspekt som myndigheten varnar för, om fler än två utbildningsomgångar beviljas vid samma tillfälle, är att utbildningar riskerar att centreras till storstadsområdena där behovet av utbildad arbetskraft i volymmässiga termer alltid är större än i landet i övrigt. En sådan centrering kan innebära en utveckling till att ett fåtal utbildningsanordnare dominerar och därmed exkluderar mindre utbildningsanordnare. Redan i dag står dock ett fåtal utbildningsanordnare för en stor andel av yrkeshögskolans utbildningar och storstadslänen dominerar när det gäller antal utbildningsplatser. Beslut om fler utbildningsomgångar än dagens två bedöms inte ändra den bilden. Om en koncentration av utbildningar till storstadslänen ska motverkas måste det finnas ett regionalt perspektiv i yrkeshögskolan samtidigt som arbetsmarknadens behov ska vara styrande för besluten.

När det gäller vilka utbildningsanordnare som ska få bedriva utbildningar inom yrkeshögskolan ska myndigheten alltid välja dem som kan bedriva utbildningar med hög kvalitet och koppling till arbetsmarknadens behov och som har ett nära samarbete med arbetslivet. Om en utbildning ska bedrivas med fler än dagens två utbildningsomgångar är det emellertid viktigt att både utbildningsanordnarna och det arbetsliv som är involverat i utbildningarna uppmärksammar förändrade arbetsmarknadsbehov och utifrån den kunskapen initierar ändringar i utbildningsplanerna för pågående utbildningar så att de studerande kan få aktuella kunskaper.

Det finns sammantaget skäl att uppmärksamma de utmaningar som myndigheten ser, så att utrymme ges för såväl flexibilitet som kontinuitet och långsiktighet inom yrkeshögskolan. Det bör mot denna bakgrund vara motiverat att utbildningarna får ges i olika antal omgångar. Det är dessutom en naturlig konsekvens av att utbildningarna ska tillgodose arbetslivets kompetensbehov inom yrkesområden som sinsemellan kan ha mycket olika förutsättningar och då samhällets behov av kompetent personal varierar inom olika områden. Strävan efter kontinuerlig förnyelse får inte hindra att det inom yrkeshögskolan finns utbildningar som tillgodoser en över tid stabil efterfrågan på kvalifikationer.

Tre utbildningsomgångar har av ett flertal aktörer som Utbildningsdepartementet varit i kontakt med betraktats som det minsta

möjliga antalet om utbildningsanordnaren ska få en acceptabel planeringshorisont och förutsättningar att bedriva utbildningen med en hög kvalitet. En sådan ordning skulle innebära att två år långa utbildningar som ges i nya omgångar varje år kan bedrivas under fem kalenderår.

Större kontinuitet gynnar kvaliteten

Såväl företag som utbildningsanordnare, inklusive universitet och högskolor, har uppmärksammat Utbildningsdepartementet på att det tar tid, oftast flera år, innan en utbildning som ska byggas upp från början fungerar optimalt. För att en hög kvalitet ska kunna upprätthållas krävs någon form av kontinuitet i verksamheten. I återkommande kontakter med Utbildningsdepartementet har företrädare för både arbetsliv och utbildningsanordnare också framfört att den nuvarande modellen för beslut om att en utbildning får bedrivas inom yrkeshögskolan hämmar en sådan utveckling.

Längre beslutsperioder bör göra det lättare att utveckla utbildningarna så att en hög kvalitet kan uppnås. En ökad stabilitet kan också bidra till att kompetensinsatser som görs för den undervisande personalen i större utsträckning kan komma de studerande till godo. Stabiliteten får samtidigt inte utgöra ett hinder för att ta in personer från arbetslivet för att under kortare perioder undervisa i ett specifikt ämne. Långsiktighet och kontinuitet har betydelse för yrkeshögskolans status och varumärke. En utbildning som fasas ut efter två utbildningsomgångar hinner inte få någon status hos arbetsgivare eller bland potentiella studerande, vilket påverkar utbildningsformen negativt.

Yrkeshögskolan är en del i ett sammanhängande utbildningssystem

I dag är det osäkert och svårt, för att inte säga omöjligt, för en elev i gymnasieskolan att planera för fortsatta studier inom yrkeshögskolan. Ett syfte med att införa yrkeshögskolan var att den skulle bli en tydlig karriärväg för yrkesutbildning efter gymnasieskolan, en karriärväg som har saknats i svenskt utbildningsväsende (se prop. 2008/09:68). För att yrkeshögskolan ska fungera som en länk i ett sammanhängande utbildningssystem bör den därför inte en-

bart betraktas som en variant av bristyrkesutbildning. Yrkeshögskolan ska inte endast fokusera på kortsiktiga insatser utan också ge utrymme för yrkesutbildning under ett längre tidsperspektiv.

Om yrkeshögskolan ska bli en tydlig karriärväg för yrkesutbildning efter gymnasieskolan måste presumtiva studerande kunna planera för studier inom yrkeshögskolan. Yrkeshögskolan måste således få bättre planeringsförutsättningar i form av längre beslutsperioder och ökad kontinuitet. Det skulle även kunna gynna yrkesprogrammen i gymnasieskolan och öka deras attraktivitet. Det skulle dessutom ge den studerande bättre möjlighet att göra studieuppehåll på grund av sjukdom eller föräldraledighet. De kan då vara säkrare på att kunna fullfölja studierna innan utbildningen avvecklas. Nuvarande villkor för en studerande inom yrkeshögskolan skiljer sig i detta avseende radikalt från högskolans, där en studerande kan få avsluta sina studier även efter ett längre uppehåll. Om en yrkeshögskoleutbildning bedrivs under en längre tid, med nya omgångar, blir det generellt lättare för studerande att gå in i och ur utbildningen. De får också större möjligheter att delta i utbytesprogram och andra internationella aktiviteter som utbildningsanordnaren erbjuder. Längre beslutsperioder borde även öka de studerandes möjligheter att genomföra studierna i reducerad studietakt. Det kan t.ex. vara fråga om studerande med en funktionsnedsättning som kan ha svårt att studera på heltid.

Ett beslut bör som huvudregeln omfatta tre utbildningsomgångar

Av de skäl som anförts ovan bör ett beslut om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan normalt omfatta tre utbildningsomgångar. Detta bör innebära en effektiviseringspotential, t.ex. genom att resurser som Myndigheten för yrkeshögskolan i dag tar i anspråk för att bedöma och besluta om utbildningar i stället kan användas för att i högre grad följa upp utbildningarnas kvalitet och utöva tillsyn över dem. Mer resurser bör även kunna läggas på att främja utvecklingen av utbildningarna. Utbildningarnas resultat kan också i högre grad ligga till grund för bedömningsprocessen vid en förnyad ansökan.

Fler och färre utbildningsomgångar än tre

Om det finns ett långsiktigt behov på arbetsmarknaden av de kunskaper, färdigheter och kompetenser som en utbildning kan ge och behovet av dessa kunskaper, färdigheter och kompetenser inte eller endast i liten omfattning tillgodoses utanför yrkeshögskolan, bör Myndigheten för yrkeshögskolan vid ett och samma beslutstillfälle kunna besluta om upp till fem utbildningsomgångar. Det kan exempelvis vara fråga om utbildningar till tandsköterska eller lokförare och utbildningar inom vård och omsorg som enbart finns i yrkeshögskolan. Utbildningar som nödvändiggör stora investeringar i t.ex. maskiner och annan utrustning, speciella lokaler eller speciell kompetens är ofta dyra, vilket gör det svårt för utbildningsanordnare och arbetsliv att bedriva dem om de endast får ges i två utbildningsomgångar.

Det är också angeläget att yrkeshögskolans regelverk tar hänsyn till de smala yrkesutbildningarnas speciella förutsättningar. Myndigheten bör därför vid ett och samma beslutstillfälle kunna besluta om upp till fem utbildningsomgångar om utbildningen i hög grad medverkar till att utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande inom ett smalt yrkesområde som är av betydelse för individen och samhället. Hantverksinriktade utbildningar inom ett smalt yrkesområde bör alltså genom ett och samma beslut kunna få ges i fler än tre omgångar och därmed omprövas med betydligt längre mellanrum.

Ett beslut om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan bör även kunna få omfatta färre än tre utbildningsomgångar om det bedöms finnas ett behov på arbetsmarknaden, men det är svårt att bedöma hur långt behovet sträcker sig. Det kan t.ex. vara fråga om innovativa utbildningar där den framtida arbetsmarknaden är osäker men analyser har visat att det kan finnas ett behov.

Normgivningfrågor

Som framgått tidigare är vissa bestämmelser om yrkeshögskolan intagna i lagen om yrkeshögskolan och andra bestämmelser är införda i förordning. De i detta avsnitt föreslagna bestämmelserna bör placeras i förordningen om yrkeshögskolan. Det behöver dock även tas hänsyn till regleringen i lagen om yrkeshögskolan.

Det anges i 8 kap. regeringsformen när föreskrifter ska meddelas av riksdagen och när föreskrifter kan meddelas av regeringen. Enligt 8 kap. 7 § första stycket 2 RF får regeringen bl.a. meddela sådana föreskrifter som inte enligt grundlag ska meddelas av riksdagen. Med stöd av denna s.k. restkompetens kan regeringen t.ex. meddela gynnande föreskrifter, som visserligen avser förhållandet mellan enskilda och det allmänna, men som inte gäller skyldigheter för enskilda eller ingrepp från det allmännas sida. Riksdagen är dock inte förhindrad att meddela föreskrifter inom regeringens kompetensområde. Om riksdagen vill att regeringen fortfarande ska ha möjlighet att använda sig av restkompetensen för att meddela föreskrifter på området kan riksdagen genom en s.k. upplysningsbestämmelse markera att regeringen, trots lagregleringen, kan använda sig av restkompetensen för att meddela föreskrifter på området. En sådan bestämmelse kan t.ex. upplysa om att regeringen har möjlighet att med stöd av restkompetensen meddela ytterligare föreskrifter om något som har reglerats i lag eller föreskrifter om undantag från en huvudregel i lag.

De flesta bestämmelserna i lagen om yrkeshögskolan är av den karaktären att de hade kunnat meddelas av regeringen med stöd av restkompetensen. Så är bl.a. fallet med bestämmelserna i 7 §. Den paragrafen har följande lydelse. ”En myndighet beslutar, efter ansökan, om en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan och hur många årsarbetsplatser utbildningen i så fall ska omfatta. Regeringen meddelar föreskrifter om vilken myndighet som prövar dessa frågor.” Enligt förordningen om yrkeshögskolan beslutar Myndigheten för yrkeshögskolan om en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan. Ett sådant beslut ska bl.a. innehålla uppgifter om den tid beslutet avser, högsta antal årsarbetsplatser och utbildningens lokalisering. Till beslutet ska en utbildningsplan för utbildningen bifogas (4 och 5 §§). Den s.k. upplysningsbestämmelse som i 7 § lagen om yrkeshögskolan upplyser om vilka föreskrifter regeringen meddelar är således lite för snävt utformad och därmed missvisande. Upplysningsbestämmelsen bör därför kompletteras så att det framgår att regeringen inte bara meddelar föreskrifter om vilken myndighet som, efter ansökan, prövar frågor om en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan och hur många årsarbetsplatser utbildningen i så fall ska omfatta, utan att regeringen även meddelar ytterligare

föreskrifter om frågor som myndigheten ska fatta beslut om med anledning av en sådan ansökan.

Den utökade upplysningsbestämmelsen kommer även att åsyfta de i detta avsnitt föreslagna bestämmelserna i förordningen om yrkeshögskolan om att myndigheten för yrkeshögskolan i ett beslut att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan även ska ange hur många utbildningsomgångar beslutet omfattar.

Lagen om yrkeshögskolan behöver även i övrigt kompletteras med vissa upplysningsbestämmelser för att lagen ska bli rättvisande. Detta utvecklas närmare i avsnitt 13.

4.4 Anordnarens kompetens att bedriva utbildning

Förslag: Det ska vara ett villkor för att en utbildning ska få ingå i yrkeshögskolan att utbildningsanordnaren har den kompetens som krävs för att bedriva utbildning inom det yrkesområde som utbildningen avser.

Myndigheten för yrkeshögskolan föreslås få lämna statsbidrag respektive särskilda medel för kostnader för undervisning i svenska med yrkesinriktning.

Myndigheten ska vid sin fördelning av statsbidrag och särskilda medel för utbildningar inom yrkeshögskolan beakta resultat från genomförd tillsyn, kvalitetsgranskning och uppföljning.

Skälen för förslagen

Utbildningsanordnaren ska ha den kompetens som krävs för att bedriva utbildning inom det yrkesområde som utbildningen avser

För utbildningar som inte tidigare funnits inom yrkeshögskolan ankommer det på utbildningsanordnaren att beskriva hur man bl.a. avser att arbeta med kvalitet och uppföljning, vad man har för tidigare erfarenhet av utbildningsområdet, arbetslivets medverkan samt hur man avser att arbeta med kompetensutveckling av undervisande personal. Detta kan emellertid endast ge en bild av om en ny utbildning kan förmodas hålla en god kvalitet om verksamheten kommer i gång. Men när det gäller utbildningar som redan bedrivs

inom yrkeshögskolan eller som tidigare varit yrkeshögskoleutbildningar bör även genomförd tillsyn, kvalitetsgranskning och uppföljning när det gäller utbildningarna få stor betydelse vid den prövning som Myndigheten för yrkeshögskolan gör av om en utbildning ska få ingå i yrkeshögskolan eller inte.

Utbildningar som tidigare bedrivits med framgång i samma bransch och av samma utbildningsanordnare kan därmed få lättare att ingå i yrkeshögskolan än helt nya utbildningar med samma eller liknande utbildningsinnehåll. Det är en naturlig konsekvens om ambitionen ska vara att även yrkeshögskolan ska ha kvalitativt väl fungerande utbildningar. Myndigheten bör emellertid utforma bedömningskriterierna så att de inte kan komma att höja inträdeshindren och begränsa konkurrensen mellan utbildningsanordnare. Nya utbildningar ska inte riskera att bli bortprioriterade enbart på grund av att de är nya.

Enligt förordningen om yrkeshögskolan ska en utbildning få ingå i yrkeshögskolan om utbildningsanordnaren har förutsättningar att följa vissa grundläggande föreskrifter som gäller för utbildningen (1 kap. 3 §). Det har påtalats för Utbildningsdepartementet att Myndigheten för yrkeshögskolan vid denna prövning även borde bedöma anordnarens kompetens att bedriva utbildning inom aktuellt yrkesområde. Utbildningsanordnare som saknar kompetens och praktiska förutsättningar att bedriva en viss utbildning borde inte prioriteras.

De kvalitetsmässiga aspekterna och anordnarens förutsättningar att genomföra utbildningen bör vägas in i myndighetens bedömning. Detta är särskilt viktigt när olika utbildningsanordnare samtidigt ansöker om att få bedriva likartade yrkeshögskoleutbildningar. För att en utbildning ska få ingå i yrkeshögskolan bör det alltså också vara ett villkor att utbildningsanordnaren har den kompetens som krävs för att bedriva utbildning inom det yrkesområde som utbildningen avser. Det är dock förstås fortfarande en grundläggande förutsättning att utbildningen har förankring i arbetslivet.

Eftersom bestämmelsen att de personer som anlitas av utbildningsanordnaren för undervisning eller handledning genom utbildning eller erfarenhet ska ha kompetens för den utbildning som de ska bedriva har placerats i lagen om yrkeshögskolan (12 §) bör även den nya bestämmelsen om att en utbildningsanordnare ska ha den

kompetens som krävs för att anordna utbildning inom det yrkesområde som utbildningen avser, föras in i lagen.

Resultat från genomförd tillsyn, kvalitetsgranskning och uppföljning ska beaktas

Yrkeshögskolan ska hålla en hög kvalitet och ha en hög arbetsmarknadsrelevans. Därför måste särskild hänsyn tas till hur utbildningarna fungerar och att de leder till arbete inom de områden de avser. Myndigheten för yrkeshögskolan ska vid sin fördelning av statsbidrag och särskilda medel för utbildningar inom yrkeshögskolan bl.a. ta hänsyn till i vilken grad utbildningarna i kvalitativt hänseende svarar mot arbetslivets behov (5 kap. 5 § 1 förordningen om yrkeshögskolan). Myndigheten bör vid fördelningen även beakta resultat från genomförd tillsyn, kvalitetsgranskning och uppföljning. Det kan vara fråga om uppgifter om hur stor andel av de studerande som tagit examen och i vilken grad de efter examen fått ett arbete som motsvarar deras utbildning. Detta bör rimligtvis vägas in i den bedömningsprocess som leder till beslut om att statligt stöd ska lämnas för en utbildning inom yrkeshögskolan. Det bör därför föras in en bestämmelse i nämnda paragraf om att Myndigheten för yrkeshögskolan vid fördelning av statsbidrag eller särskilda medel ska beakta resultatet från genomförd tillsyn, kvalitetsgranskning och uppföljning.

Statsbidrag och särskilda medel ska få lämnas för kostnader för undervisning i svenska med yrkesinriktning

Enligt nuvarande bestämmelse (5 kap. 5 §) får Myndigheten för yrkeshögskolan vid sin fördelning av statsbidrag eller särskilda medel även ta hänsyn till om en utbildning inbegriper undervisning i svenska med yrkesinriktning. Svenska med yrkesinriktning kan därmed vara en konkurrensfaktor vid fördelningen av myndighetens tilldelade medel. Arbetsmarknadens efterfrågan och finansiering från arbetslivet väger dock tyngre vid den slutgiltiga prioriteringen.

Behovet av, och kostnader för, undervisning i svenska med yrkesinriktning kan vara svårt för anordnarna att redovisa i sin

ansökan till Myndigheten för yrkeshögskolan. Ett rimligare förfarande är att anordnare får ersättas för sina kostnader för sådan undervisning, på samma sätt som anordnare ersätts för kostnader för särskilt pedagogiskt stöd till studerande med funktionsnedsättning i utbildningarna. På detta sätt förenklas såväl utbildningsanordnarnas som Myndighetens för yrkeshögskolans arbete med upprättande respektive prövning av ansökningar. Förordningen om yrkeshögskolan bör därför ändras i enlighet med detta.

4.5 Vissa statliga eftergymnasiala yrkesutbildningar

I rapporten På väg mot 100 % matchning – en lägesbedömning 2012 från Myndigheten för yrkeshögskolan (YH 2012/205) anges att eftergymnasiala yrkesutbildningar som bedrivs av t.ex. Kustbevakningen, Tullverket eller Myndigheten för samhällskydd och beredskap borde få möjlighet att rymmas inom yrkeshögskolan. Sådana utbildningar, som är av betydelse för samhället, kan i dagsläget inte bedrivs inom yrkeshögskolan eftersom yrkeshögskoleutbildningar enligt lagen om yrkeshögskolan bara får anordnas av statliga universitet och högskolor, kommuner, landsting och enskilda (4 §). Myndigheten för yrkeshögskolan har inte under senare tid tagit emot några förfrågningar rörande de aktuella utbildningarna, men om det uppstår ett konkret behov av att bedriva utbildningarna inom yrkeshögskolan finns det i dag inte några möjligheter att tillgodose det.

4.5.1 Alla myndigheter ska få anordna utbildningar inom yrkeshögskolan

<p>Förslag: Utbildning inom yrkeshögskolan ska få anordnas även av andra myndigheter än statliga universitet och högskolor.</p>
--

Skälen för förslaget: Om utbildningsanordnare får möjlighet att bedriva utbildningar inom yrkeshögskolan mer långsiktigt och kontinuerligt skulle även vissa samhällsviktiga utbildningar kunna ingå i yrkeshögskolan. I dag bedrivs vissa samhällsviktiga eftergymnasiala yrkesutbildningar av andra statliga myndigheter än stat-

liga universitet och högskolor. Genom att ingå i yrkeshögskolan kan dessa utbildningar få en anknytning till det offentliga utbildningssystemet och därmed blir de inte bara rent myndighets-specifika. Synergieffekter kan också förväntas uppstå.

Myndigheten för yrkeshögskolan ska enligt förordningen (2011:1162) med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan ha tillsyn över, granska kvaliteten i och främja utvecklingen av utbildningarna inom yrkeshögskolan. Om de nu aktuella utbildningarna ingår i yrkeshögskolan bör de gynnas av myndighetens insatser när det gäller tillsyn och kvalitetsarbete. Studiedokumentationen kan samordnas och utbildningarna kan i sin tur bidra till att höja yrkeshögskolans status. Eftersom dessa utbildningar bedrivs i mer långsiktiga former än dagens yrkeshögskoleutbildningar kan de bidra till utvecklingen av ett välfungerande tillsyns- och kvalitetsgranskningssystem inom yrkeshögskolan. Om utbildningarna uppfyller vissa krav kan de få avslutas med en yrkeshögskoleexamen eller en kvalificerad yrkeshögskoleexamen. Lagen om yrkeshögskolan bör därför ändras så att de aktuella utbildningarna kan få möjlighet att efter ansökan ingå i yrkeshögskolan. De bestämmelser som gäller för yrkeshögskolan kommer då att gälla även för dessa utbildningar. Detta innebär bl.a. att utbildningarna ska vara öppna för alla som uppfyller behörighetsvillkoren för utbildningarna. Det är dock som ovan framhållits väsentligt att utbildningsanordnare inom yrkeshögskolan får möjlighet att bedriva utbildningarna med större kontinuitet och långsiktighet för att andra statliga myndigheter än universitet och högskolor ska vilja bedriva utbildningar inom yrkeshögskolan.

Yrkeshögskoleutbildningar som anordnas av andra statliga myndigheter än universitet och högskolor bör finansieras av anordnarna. Därmed undviks en ökad konkurrens om yrkeshögskolans statsbidrag och särskilda medel.

Flera av de nu aktuella utbildningarna berättigar redan i dag till studiestöd. Att de blir yrkeshögskoleutbildningar innebär alltså inte ökade kostnader för staten. Vissa myndigheter har löst studiefinansieringsfrågan genom att ge de studerande s.k. studerandelön under studietiden. Staten svarar därmed redan även för denna kostnad.

5 Lärande i arbete

5.1 Inledning

Det som kännetecknar yrkeshögskolans utbildningar är den nära kopplingen till arbetslivet. Utbildningarna innehåller t.ex. ofta praktiska moment förlagda till en arbetsplats. På arbetsplatsen bör det finnas en utsedd handledare som ansvarar för att den studerande får den praktiska undervisning som ska ges på arbetsplatsen. Genom att integrera teori med praktiska kunskaper skapas en utbildningsmiljö som kan fördjupa de studerandes yrkeskunnande. I propositionen om yrkeshögskolan (prop. 2008/09:68) betonas också att det yrkeskunnande som ska utvecklas i yrkeshögskolan sällan i hela sin komplexitet kan återskapas i utbildningslokaler.

5.2 Gällande rätt

I förordningen om yrkeshögskolan anges att en utbildning får avslutas med en kvalificerad yrkeshögskoleexamen om den omfattar minst 400 yrkeshögskolepoäng och minst en fjärdedel av utbildningstiden består av lärande i arbete (LIA) på en arbetsplats (2 kap. 14 §). Vissa andra villkor måste också vara uppfyllda. Av förordningen framgår vidare att det för varje utbildning ska finnas en utbildningsplan. Av planen ska bl.a. framgå utbildningens omfattning, huvudsakliga uppläggning och organisation samt antalet timmar lärar- eller handledarledd verksamhet som utbildningen omfattar (2 kap. 7 §). Utbildningsplanen ska bifogas beslutet att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan (1 kap. 5 § andra stycket).

5.3 Vad visar tillsyn och kvalitetsgranskning?

Det finns tecken som tyder på att arbetslivets respektive utbildningsanordnarnas engagemang i framtagandet av utbildningar som man vill bedriva inom yrkeshögskolan har förändrats så att arbetslivet inte längre spelar den grundläggande och aktiva roll som är så väsentlig för yrkeshögskolan. Det påverkar också genomförandet av utbildningarna, vilket bl.a. märks vid den tillsyn som Myndigheten för yrkeshögskolan utövar. Kritik som lämnas avser oftast arbetslivets bristande deltagande i ledningsgruppen, att utbildning inte kvalitetssäkrats i enlighet med vad som anges i utbildningsplanen och att de studerande inte får LIA på ett företag. Det förekommer också att myndighetens uppföljning visar att arbetslivet inte har de kompetensbehov som angetts i ansökan eller att det inte har deltagit i planeringen av utbildningen. Utbildningsformen riskerar under sådana omständigheter att förlora i legitimitet.

Myndigheten för yrkeshögskolan har i uppdrag att utöva tillsyn över och granska kvaliteten i de utbildningsformer den ansvarar för. När det gäller kursmomentet LIA har myndigheten sammanställt resultaten av sin tillsyn i två olika rapporter. Den senaste sammanställningen som redovisas i rapporten Resultat av tillsyn och kvalitetsgranskning inom yrkeshögskolan 2014 (MYH 2015/711) visar att det kan vara svårt för utbildningsanordnare att skaffa LIA-platser till de studerande. I rapporten beskrivs detta som ett återkommande problem, men det varierar i omfattning. Vissa utbildningsanordnare kan inte ge de studerande det stöd de behöver för att hitta en lämplig LIA-plats medan andra har ett stort nätverk av lämpliga företag som tidigare tagit emot studerande. Det finns även de som lämnar studerande i stort sett helt ensamma att söka en LIA-plats och det är inte ovanligt att den studerande får huvudansvaret för att informera arbetsplatsen om syfte och mål när det gäller LIA.

Av rapporten framgår samtidigt att antalet utbildningar som fungerar väl trots allt är betydligt större än antalet utbildningar där det upptäcks brister kopplade till hur LIA genomförs. Det är dock oroande om det finns brister som gör att studerande inte får den kontakt med arbetslivet som krävs för att de ska nå målet med utbildningen.

5.4 Lärande i arbete är utmärkande för yrkeshögskolan

Förslag: Det ska anges i förordningen om yrkeshögskolan att den ansvariga utbildningsanordnaren ska se till att det finns platser för LIA på en arbetsplats och att dessa uppfyller de krav som finns för utbildningen, om sådant lärande ingår i utbildningen.

Skälen för förslaget: LIA är utmärkande för yrkeshögskolan och LIA ska ingå i alla utbildningar som får avslutas med en kvalificerad yrkeshögskoleexamen. Av dem som avlade examen 2013 och arbetade året efter examen hade över hälften genomfört en LIA-kurs hos sin arbetsgivare, men skillnaderna var stora beroende på inom vilket utbildningsområde LIA genomförts. De sammanställningar som Myndigheten för yrkeshögskolan gjort visar att de studerande som genomfört LIA anser att momentet har gett dem förutsättningar att nå målen för utbildningen. Det är därför bekymmersamt att myndighetens rapporter visar att inte alla studerande som har rätt till LIA också får sådan praktik.

Det bör vara ett krav att en utbildningsanordnare som ansöker om att en utbildning som innehåller LIA ska få ingå i yrkeshögskolan kan visa att detta moment faktiskt fungerar som avsett. I annat fall riskerar yrkeshögskolan att förlora i legitimitet. Utbildningsformen ska präglas av såväl stark arbetslivsanknytning som teoretisk förankring (se prop. 2008/09:68) och det är därför viktigt att arbetslivet har ett starkt inflytande på utbildningen och tillsammans med utbildningsanordnaren kan medverka till att de studerande får tillgång till LIA av hög kvalitet. Det är i detta kursmoment som teorin kan knytas ihop med det yrkeskunnande som yrkeshögskolans utbildningar ska ge. Brister i detta avseende innebär att utbildningen inte genomförs enligt yrkeshögskolans regelverk.

En studerande ska självklart ha möjlighet att själv skaffa LIA-plats förutsatt att platsen uppfyller kraven. Eftersom LIA har stor betydelse för den studerandes anställningsbarhet finns det dock anledning att förtydliga utbildningsanordnarens ansvar för att se till att det finns LIA-platser. Utbildningsanordnarens förmåga att

tillhandahålla LIA visar hur väl anordnaren samverkar med arbetslivet. Det bör redan vid prövningen av om en utbildning ska få ingå i yrkeshögskolan klarläggas om utbildningsanordnaren och arbetslivet tar sitt ansvar för utbildningen.

För att säkerställa arbetslivets aktiva medverkan bör det alltså förtydligas i förordningen om yrkeshögskolan att den ansvariga utbildningsanordnaren ska se till att det finns platser för LIA på en arbetsplats och att dessa uppfyller de krav som finns för utbildningen, om sådant lärande ingår i utbildningen.

6 Den regionala eller nationella placeringen

6.1 Gällande rätt

I lagen om yrkeshögskolan och den anslutande förordningen om yrkeshögskolan anges de förutsättningar som ska gälla för att en utbildning ska få ingå i yrkeshögskolan.

Enligt lagen ska verksamheten utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och var och en som verkar inom yrkeshögskolan ska främja aktning för varje människas egenvärde samt respekt för de mänskliga rättigheterna och vår gemensamma miljö. Den som verkar inom yrkeshögskolan ska särskilt främja jämställdhet mellan könen och aktivt motverka alla former av kränkande behandling (3 §). Som nämnts tidigare ska utbildningen vidare väsentligen bygga på de kunskaper som eleverna får på nationella program i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper (5 §). Utbildningen ska därutöver

- ha sin grund i kunskap som har genererats dels i produktionen av varor och tjänster, dels i vetenskap och utformas så att en hög kvalitet och yrkesrelevans nås,
- ge sådana teoretiska praktiska och erfarenhetsbaserade kunskaper som krävs för att självständigt och i arbetslag kunna utföra kvalificerade uppgifter i arbetslivet,
- präglas av såväl stark arbetslivsanknytning som teoretisk förankring,
- utvecklas och bedrivs i samverkan mellan arbetsliv och utbildningsanordnare, och

- bidra till att bryta traditioner i fråga om könsbundna utbildnings- och yrkesval (6 §).

Utöver vad som stadgas i lagen krävs enligt förordningen om yrkeshögskolan att utbildningen svarar mot behov av kvalificerad arbetskraft i arbetslivet som inte tillgodoses genom en utbildning enligt högskolelagen (1992:1434) eller en utbildning som kan leda fram till en examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina, eller medverkar till att utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande inom ett smalt yrkesområde som är av betydelse för individen och samhället (1 kap. 3 § 1). En ytterligare förutsättning är att utbildningen har en från samhällssynpunkt lämplig regional placering (1 kap. 3 § 2).

6.2 Den regionala eller nationella placeringen ska utgå från arbetslivets behov

Förslag: Det ska inte längre vara en förutsättning för att en utbildning ska få ingå i yrkeshögskolan att den har en från samhällssynpunkt lämplig regional placering. Myndigheten för yrkeshögskolan ska i stället vid sin fördelning av statsbidrag eller särskilda medel för utbildningar inom yrkeshögskolan särskilt ta hänsyn till i vilken grad en utbildning har en utifrån arbetslivets behov lämplig regional eller nationell placering.

Skälen för förslaget: Det är i dag en förutsättning för att en utbildning ska få ingå i yrkeshögskolan att den har en från samhällssynpunkt lämplig regional placering. Oavsett hur väl utbildningsanordnaren har dokumenterat arbetslivets behov av utbildningen kan ansökan om att utbildningen ska få ingå i yrkeshögskolan avslås om utbildningen inte uppfyller kravet på lämplig regional placering. En sådan utveckling kan påverka yrkeshögskolan negativt. Det har också framkommit att uttrycket ”från samhällssynpunkt” framstår som otydligt för bl.a. utbildningsanordnare.

Det är en grundläggande förutsättning att utbildningarna i yrkeshögskolan ska svara mot arbetslivets behov av kvalificerad arbetskraft. Arbetslivets behov bör vara avgörande även när det bestäms var en utbildning ska placeras geografiskt. Eftersom det är

viktigt att bestämmelserna i förordningen om yrkeshögskolan är tydliga bör förordningen ändras så att det inte längre är en förutsättning för att en utbildning ska få ingå i yrkeshögskolan att den har en från samhällssynpunkt lämplig regional placering. Myndigheten för yrkeshögskolan bör i stället vid sin fördelning av statsbidrag eller särskilda medel för utbildningar inom yrkeshögskolan särskilt ta hänsyn till i vilken grad en utbildning har en utifrån arbetslivets behov lämplig regional placering. På så sätt tydliggörs att arbetslivets kompetensbehov bör spela en avgörande roll för utbildningens placering. Det kan dock hända att en utbildning måste förläggas till en särskild plats av t.ex. säkerhetsskäl, miljöskäl, infrastrukturella skäl eller av kvalitativa eller praktiska skäl. Andra skäl kan vara att det finns ett nationellt behov av en utbildning som endast en viss utbildningsanordnare har förutsättningar att bedriva. Utbildningen kan då förläggas till en specifik plats där den aktuella utbildningsanordnaren finns, oavsett i vilken del av landet behovet av arbetskraft finns.

I Myndigheten för yrkeshögskolans uppdrag ingår att analysera arbetsmarknadens behov. Myndigheten engagerar i det arbetet aktörer med regionalt utvecklingsansvar för att fånga upp behov på regional och lokal nivå. Att analysera arbetsmarknadens behov i hela landet är en viktig uppgift och bidrar till att myndigheten får information som är av betydelse när den ska bedöma och fatta beslut om vilka utbildningar som ska prioriteras när statsbidrag eller särskilda medel ska fördelas. Med de föreslagna förordningsändringarna bör myndigheten få bättre förutsättningar att fördela stödet eftersom myndigheten vid prioriteringar av utbildningar kan ta hänsyn till arbetsmarknadens behov på såväl regional som nationell nivå och därmed se till att utbildningar fördelas på ett lämpligt sätt i landet utifrån arbetsmarknadens behov.

7 Flexibla studieformer

7.1 Gällande rätt

Enligt förordningen om yrkeshögskolan kan en utbildning inom yrkeshögskolan få avslutas med en yrkeshögskoleexamen om den omfattar minst 200 yrkeshögskolepoäng och med en kvalificerad yrkeshögskoleexamen om den omfattar minst 400 yrkeshögskolepoäng (2 kap. 13 och 14 §§). För kortare utbildningar utfärdas utbildningsbevis i stället för examensbevis. Fem poäng motsvarar en veckas heltidsstudier och en utbildning ska omfatta minst 100 poäng, dvs. 20 veckors studier på heltid (2 kap. 4 och 5 §§). Utbildningen ska bedrivas i form av en eller flera kurser och av utbildningsplanen ska det bl.a. framgå vilka kurser som ska ingå i utbildningen (2 kap. 7 §). För varje kurs ska det dessutom finnas en kursplan där det bl.a. ska framgå det antal poäng som kursen omfattar och kursens huvudsakliga innehåll (2 kap. 9 §).

7.2 Behov av flexibla studieformer

Yrkeshögskolan ska bl.a. vara ett alternativ för dem som senare i livet vill studera på eftergymnasial nivå i syfte att fördjupa sin kompetens inom ett yrke eller skaffa sig kompetens inom ett nytt yrke. Dessa personer har ofta ett större behov av att studera på ett flexibelt sätt, t.ex. på distans eller deltid.

En uppdragsutbildning inom yrkeshögskolan är ett annat alternativ för personer som behöver kompetensutvecklande insatser inom ett visst yrkesområde.

Såväl arbetslivet som presumtiva studerande har också visat intresse för fristående kurser inom yrkeshögskolan, i likhet med vad som erbjuds inom högskolan. Enligt högskoleförordningen (1993:100) får högskolekurser sammanföras till utbildnings-

program (6 kap. 13 §). För varje kurs ska det enligt förordningen finnas en kursplan där kursens nivå, mål och antal högskolepoäng ska anges (6 kap. 14 och 15 §§). En utbildning som bedrivs enligt förordningen (2009:131) om utbildning inom yrkeshögskolan som uppdragsutbildning kan avse en eller flera kurser (7 §). När det gäller kursplaner finns liknande bestämmelser som inom högskolan. Enligt Myndigheten för yrkeshögskolan finns det en stor spännvidd av kurser inom uppdragsutbildningen. De varierar också i omfattning. Det finns kurser som är en vecka långa och ger fem yrkeshögskolepoäng och kurser som är sammanslagna till en utbildning och tillsammans ger 280 yrkeshögskolepoäng. Det vanligaste är att en uppdragsutbildningskurs omfattar 20 yrkeshögskolepoäng.

Det är en förutsättning för ett livslångt lärande att människor kan gå in och ut ur utbildningssystemet på ett flexibelt sätt, vilket gör möjligheten till fristående kurser inom yrkeshögskolan till ett intressant alternativ för vuxna som vill skaffa sig nya kunskaper.

7.3 Fristående kurser

Förslag: Myndigheten för yrkeshögskolan ska få i uppdrag att undersöka hur fristående kurser kan ingå i yrkeshögskolans ordinarie utbud. Myndigheten ska även beskriva kursernas konsekvenser för systemet för statlig finansiering.

Det ska redan nu tydliggöras i förordningen om yrkeshögskolan att om det efter att en utbildning har påbörjats konstateras att det finns tomma platser på utbildningen kan studerande antas till en eller flera kurser inom utbildningen (fristående kurs) även om kursen eller kurserna var för sig eller totalt omfattar mindre än 100 yrkeshögskolepoäng.

Skälen för förslaget: Regeringens satsning på ett kunskapslyft kommer troligen att innebära att fler människor av olika skäl söker sig till utbildning. Eftersom de kvalifikationer som efterfrågas på arbetsmarknaden förändras över tid är det viktigt att individer under sitt arbetsliv kan bygga på sin utbildning för att matcha kraven. Vissa personer kommer sannolikt att behöva den kompetens som en specifik kurs kan ge, men inte hela den utbildning som kursen

kanske ingår i. Det kan exempelvis gälla personer som befinner sig i en omställningssituation och behöver höja sin kompetens inom ett specifikt område.

En arbetsgivare kan köpa specifika kurser av en utbildningsanordnare inom yrkeshögskolan i form av uppdragsutbildning för sina anställda. Fristående kurser erbjuds dock inte i dag inom yrkeshögskolan på samma sätt som inom högskolan. Om det fanns ett fristående kursutbud inom yrkeshögskolan skulle det troligtvis gynna verksamheten med validering av reell kompetens och utbildning inom yrkeshögskolan skulle i högre grad än i dag kunna anpassas efter individens önskemål. Det är redan i dag möjligt för en utbildningsanordnare inom yrkeshögskolan att erbjuda en kurs som ingår i en yrkeshögskoleutbildning som en egen utbildning. En utbildning inom yrkeshögskolan ska dock enligt gällande reglering omfatta minst 100 yrkeshögskolepoäng.

I högskoleförordningen specificeras inte hur många poäng en fristående kurs ska omfatta, men antalet poäng ska anges i kursplanen. Om fristående kurser ska införas inom ramen för yrkeshögskolans ordinarie utbud finns det ingen anledning att införa någon annan ordning i fråga om yrkeshögskolan. Att införa en bestämmelse om att en fristående kurs inom yrkeshögskolan måste omfatta minst ett visst antal poäng skulle begränsa den nödvändiga flexibiliteten. Om fristående kurser ska införas i yrkeshögskolans ordinarie utbud bör därför en bestämmelse om att en fristående kurs inom yrkeshögskolan får omfatta ett mindre antal yrkeshögskolepoäng än 100 införas i förordningen om yrkeshögskolan.

Yrkeshögskolans nuvarande finansieringsmodell är dock inte anpassad för fristående kurser. För närvarande är det normalt bara om antalet studerande understiger antalet beviljade platser med statligt stöd i en utbildning som det finns utrymme att erbjuda en studerande plats för en specifik kurs. Ett sätt att öppna för ett utbud av fristående kurser är att Myndigheten för yrkeshögskolan reserverar en viss andel av det anslag som disponeras för statligt bidrag för yrkeshögskoleutbildningar för sådana platser. Det är dock i dagsläget osäkert hur dessa resurser i så fall skulle komma att utnyttjas.

För att bättre kunna bedöma vilka fristående kurser som bör kunna erbjudas och vilka kostnader som kan uppstå föreslås myndigheten få i uppdrag att undersöka hur fristående kurser kan ingå i

yrkeshögskolans ordinarie utbud. I uppdraget bör även ingå att beskriva konsekvenserna för statsbidragssystemet om fristående kurser erbjuds.

I avvaktan på en sådan utredning bör det dock redan nu förtydligas i förordningen om yrkeshögskolan att om det efter att en utbildning har påbörjats har konstaterats att det finns tomma platser på utbildningen kan studerande antas till en eller flera kurser inom utbildningen (fristående kurser) även om kursen eller kurserna var och en eller totalt omfattar mindre än 100 yrkeshögskolepoäng.

8 Tillträde till utbildning inom yrkeshögskolan

8.1 Gällande rätt

Behörighet

Av lagen om yrkeshögskolan framgår att en utbildning inom yrkeshögskolan ska vara öppen för alla som uppfyller behörighetsvillkoren för utbildningen och att den väsentligen ska bygga på de kunskaper som eleverna får på nationella program i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper (5 och 15 §§). I förordningen om yrkeshögskolan finns bestämmelser om att ledningsgruppen för utbildningen bl.a. ska anta sökande till utbildningen (3 kap. 2 §). Av förordningen framgår även hur ledningsgruppen ska vara sammansatt, t.ex. ska flertalet av ledamöterna vara företrädare för arbetslivet (4 kap. 4 a §).

Behörig att antas till en utbildning inom yrkeshögskolan är enligt förordningen om yrkeshögskolan i första hand den som avlagt gymnasieexamen i gymnasieskolan eller inom kommunal vuxenutbildning. Behörig är också den som har en svensk eller utländsk utbildning som motsvarar gymnasieexamen, eller är bosatt i Danmark, Finland, Island eller Norge och där är behörig till utbildning motsvarande yrkeshögskolan, eller som genom svensk eller utländsk utbildning, praktisk erfarenhet eller på grund av någon annan omständighet har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Myndigheten för yrkeshögskolan får meddela vissa föreskrifter om behörighet (3 kap. 1 §). Den som har annat modersmål än svenska, danska, färöiska, isländska eller norska ska ha de kunskaper i svenska som behövs (3 kap. 2 §). I 3 kap. 3 § anges vilka krav på särskilda förkunskaper som får uppställas för behörighet till en utbildning (se närmare nedan).

I propositionen om yrkeshögskolan framhålls att det är viktigt att ta till vara den reella kompetensen hos den som ska antas till yrkeshögskolan. Behörighetskraven bör vara generösa och det bör finnas möjlighet till en friare prövning av en sökandes förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen (prop. 2008/09:68 s. 45). Enligt 3 kap. 4 § förordningen om yrkeshögskolan finns det därför en möjlighet att antas till en utbildning inom yrkeshögskolan trots att kraven i 3 kap. 1–3 §§ inte är uppfyllda, om den sökande bedöms kunna tillgodogöra sig utbildningen och därefter utöva det yrke som utbildningen förbereder för. Högst 20 procent av årsplatserna i en utbildning får avsättas för sådana sökande (3 kap. 4 §).

Särskilda förkunskaper

I förordningen om yrkeshögskolan anges att det av den utbildningsplan som ska finnas för varje utbildning ska framgå de krav på särskilda förkunskaper som gäller för utbildningen (2 kap. 7 §). Av förordningen framgår också att dessa krav ska vara nödvändiga för att den studerande ska kunna tillgodogöra sig utbildningen (4 kap. 3 §). Kraven får avse

1. kunskaper från en eller flera kurser i gymnasieskolans nationella program eller motsvarande kunskaper,
2. yrkeserfarenhet som kan vara av betydelse för utbildningens speciella inriktning eller det yrkesområde som utbildningen förbereder för, och
3. andra villkor som betingas av utbildningen eller är av betydelse för det yrkesområde som utbildningen förbereder för.

Urval

Om antalet platser i en utbildning är mindre än antalet behöriga sökande får, enligt förordningen om yrkeshögskolan, ett urval göras. Hänsyn ska då tas till den sökandes möjlighet att tillgodogöra sig utbildningen (3 kap. 5 §). I förordningen anges fyra sätt att göra urval: betyg, särskilt prov, tidigare utbildning och yrkeserfarenhet (3 kap. 6 §). Av utbildningsplanen ska det framgå vilka

grunder som ska användas vid urvalet bland behöriga sökande till utbildningen (2 kap. 7 §). Utbildningsanordnaren måste alltså dokumentera hur urvalet ska göras och redogöra för hur meritpoäng sätts för de urvalsgrunder som används.

8.2 Kartläggning av krav på särskilda förkunskaper och behov av behörighetsinriktade insatser

Krav på särskilda förkunskaper ställs allt oftare

Det är utbildningsanordnarens ansvar att tillsammans med arbetslivet formulera de särskilda förkunskapskrav som kan behövas. Av en kartläggning (U2014/3745/GV) som Myndigheten för yrkeshögskolan genomfört framgår att det allt oftare ställs särskilda förkunskapskrav för behörighet till yrkeshögskoleutbildning. Det kan vara fråga om krav på specifika kurser från nationella program, men även krav på examen från specifika nationella program. Det kan enligt redovisningen också ställas krav när det gäller arbetslivserfarenhet. Det har visat sig att kraven förändras över tid beroende på utbildningsområde. Eftersom de särskilda förkunskapskraven bestäms av arbetslivet tillsammans med utbildningsanordnaren varierar dessa även när det gäller utbildningar som leder till samma yrke. Det innebär i praktiken att ett ämne eller en kurs kan vara behörighetsgivande hos en utbildningsanordnare men bara meriterande i urvalsprocessen hos en annan utbildningsanordnare. I syfte att öka likvärdigheten har myndigheten i en vägledande information till utbildningsanordnarna förtydligat vilka särskilda förkunskapskrav den anser vara lämpliga för olika utbildningsområden och utbildningsinriktningar.

Vilka behov av behörighetskomplettering finns?

Av den ovan nämnda kartläggningen framgår att Myndigheten för yrkeshögskolan ser ett behov av korta riktade insatser för sökande som inte uppfyller behörighetsvillkoren i syfte att ge dem möjlighet att inhämta de kunskaper de saknar. Enligt myndigheten är det framför allt två grupper av sökande som kan vara aktuella för sådana behörighetsskapande åtgärder. Dels är det sökande som går

eller har gått ett högskoleförberedande program i gymnasieskolan och därför saknar vissa kunskaper som yrkesprogrammen kan ge och som krävs för behörighet till en yrkeshögskoleutbildning. Dels är det sökande som går eller har gått ett yrkesprogram och därför saknar fördjupade kunskaper i svenska, matematik och engelska. Yrkesprogrammets inriktning kan också göra att de saknar vissa behörighetsgivande kunskaper. Myndigheten menar att det inom båda grupperna kan finnas personer som önskar byta karriäriktning och därför kan behöva läsa in vissa kurser för att bli behöriga till en yrkeshögskoleutbildning.

Kurser som leder till behörighet erbjuds ibland inom kommunal vuxenutbildning

Enligt skollagen (2010:800) ska kommunerna bl.a. tillhandahålla kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå. Huvudmannen beslutar om vilka kurser som ska ges men ska sträva efter att erbjuda utbildning som svarar mot efterfrågan och behov. En kommun är skyldig att ordna utbildning för en vuxen som har examen från ett yrkesprogram i gymnasieskolan men som inte uppnått grundläggande behörighet till högskolestudier. Någon liknande skyldighet när det gäller att uppnå behörighet till yrkeshögskoleutbildning finns inte, oavsett typ av examen från gymnasieskolan.

Utbildningsanordnare kan erbjuda förberedande utbildning

Den ovan nämnda kartläggningen visar att det förekommer att utbildningsanordnare på eget initiativ och utanför yrkeshögskolan bedriver utbildning som förbereder för en yrkeshögskoleutbildning. De privata utbildningsanordnarna erbjuder i störst utsträckning preparandkurser riktade mot data/it, medan en del av de kommunala aktörerna kan erbjuda förberedande kurser inom flera utbildningsområden.

För dessa kurser tar både kommunala och privata utbildningsanordnare ut studerandeavgifter. I vissa fall anser dock anordnarna att de förberedande utbildningarna är avgörande för att de ska få tillräckligt med behöriga sökande till yrkeshögskoleutbildningarna och de erbjuds därför gratis. Utbildningarna är i de flesta fall cirka

fem veckor långa, vilket motsvarar ungefär 100 poäng heltidsstudier inom gymnasieskolan. Framförallt distansutbildningar, som möjliggör ett mer individuellt upplägg och ett mer flexibelt lärande, kan vara kortare.

Den studerande får normalt ett betyg när en preparandkurs för yrkeshögskolan genomförs inom kommunal vuxenutbildning. De privata alternativen är däremot kopplade till specifika yrkeshögskoleutbildningar och erbjuder till skillnad från kommunal vuxenutbildning enbart ett intyg som styrker den studerandes behörighet till just den aktuella yrkeshögskoleutbildningen.

De förberedande utbildningarna anses av de tillfrågade utbildningsanordnarna vara en garanti för att de studerande som genomgått dem sedan också fullföljer de yrkeshögskoleutbildningar de antas till. Gemensamt för de förberedande utbildningarna är att de i stort motsvarar kurser inom gymnasieskolan, men fokus ligger på moment som är relevanta för de specifika yrkeshögskoleutbildningarna.

8.3 Kartläggning av behörighetsprövning, urval och antagning

Svårt att bedöma reell kompetens

Cirka 220 utbildningsanordnare bedriver i dag yrkeshögskoleutbildningar. En del kommuner, landsting eller statliga universitet och högskolor. Vissa är större företag som bedriver utbildningar i flera utbildningsformer medan andra är mindre företag eller enskilda fysiska eller juridiska personer som enbart anordnar en eller ett par utbildningar. Varje utbildning har en ledningsgrupp som ansvar för hela antagnings- och urvalsprocessen. Inom högskolan har däremot en central antagningsmyndighet detta ansvar.

I sitt regleringsbrev för 2014 fick Myndigheten för yrkeshögskolan i uppdrag att granska hur utbildningsanordnarna prövar de sökandes behörighet, gör urval och beslutar om antagning. I uppdraget ingick även att bedöma om ytterligare reglering behövs på området för att säkerställa en rättssäker hantering. Myndigheten konstaterar i återrapporteringen av uppdraget att det finns en ambition hos utbildningsanordnarna att hantera processen för tillträde på ett rättssäkert sätt (U2014/4209/GV). Det finns dock brister

när det gäller hanteringen av behörighetsprövningen och till viss del även urvalsprocessen. Beslutsunderlaget ger ofta en ottydlig bild av hur behörighetsbedömningar har gjorts för sökande som behörighetsförklarats utifrån reell kompetens. Myndigheten konstaterar vidare att utbildningsanordnaren inte alltid ger den sökande tydlig och korrekt information om möjligheten att förklarats behörig utifrån denna behörighetsgrund. Av den anledningen har myndigheten i sitt regleringsbrev för 2015 fått i uppdrag att utforma ett stödmaterial som ska ge utbildningsanordnarna vägledning och stöd i syfte att öka individens rättssäkerhet i antagningsprocessen. Det bör av stöd materialet särskilt framgå hur reell kompetens ska vägas in i behörighetsprövningen.

Hur går urvalet till?

I den ovan nämnda återrapporteringen redovisas även hur utbildningsanordnare genomför urval när det är fler sökande än det finns platser i en utbildning. Av redovisningen framgår att urvalsprocessen generellt genomförs på ett rättssäkert sätt men att vissa farhågor finns. Det handlar framför allt om hur utbildningsanordnarna tillämpar urvalskriteriet särskilt prov. Det förekommer att utbildningsanordnare använder sig av intervjuer som särskilt prov för att bedöma exempelvis analytisk förmåga. Enligt återrapporteringen är det dock vanligare att intervjun används för att bedöma studiemotivation eller social kompetens. Myndigheten för yrkeshögskolan har vidare påtalat att begreppet social kompetens är problematiskt ur urvalssynpunkt. Det bör enligt myndigheten inte användas som ett kriterium eftersom det i alla delar är svårt att mäta.

Myndigheten har gett utbildningsanordnarna vägledning när det gäller hur ett särskilt prov bör användas vid urval och har bedömt att intervju kan vara en metod. En förutsättning är dock enligt den nämnda återrapporteringen att det muntliga provet utformas på ett strukturerat sätt och fokuserar på kompetenser som är viktiga för att kunna tillgodogöra sig utbildningen. Vad som ska bedömas och hur det ska bedömas ska vara beslutat på förhand.

Det är enligt myndigheten också vanligt att utbildningsanordnare tillämpar yrkeserfarenhet som urvalsgrund. I vissa fall

handlar det dock mer om generell arbetslivserfarenhet än erfarenhet från ett specifikt yrkesområde.

Vidare anges att det är vanligt att ledningsgruppens beslutsunderlag inte ger en tydlig bild av hur behörighetsbedömningarna och rangordningen i urvalet har gått till. Myndigheten har också enligt rapporten i några fall riktat kritik mot utbildningsanordnare som använt lottning för att särskilja behöriga sökande med samma meritpoäng.

8.4 Särskilda förkunskapskrav om det finns särskilda skäl

Förslag: Andra krav på särskilda förkunskaper än krav på kunskaper från en eller flera kurser i gymnasieskolans nationella program eller motsvarande kunskaper ska bara få ställas upp om det finns särskilda skäl. Sådana andra förkunskapskrav ska endast få avse yrkeserfarenhet eller andra kunskaper än de nämnda som är av betydelse för utbildningens speciella inriktning eller det yrkesområde som utbildningen förbereder för. Utöver krav på kunskaper får det också ställas krav på villkor som är en förutsättning för utbildningens speciella inriktning eller det yrkesområde som utbildningen förbereder för.

Skälen för förslaget: Som redan nämnts händer det allt oftare att det ställs särskilda förkunskapskrav för behörighet till yrkeshögskoleutbildning. Det kan vara fråga om krav på specifika kurser från nationella program i gymnasieskolan, men även krav på examen från specifika nationella program eller på arbetslivserfarenhet. I vissa fall har utbildningsanordnare, enligt vad som framförts till Utbildningsdepartementet, ställt upp omotiverat höga förkunskapskrav för att visa på att utbildningen håller eftergymnasial nivå. Detta i förhoppning om att chanserna ska öka för att ansökan om att utbildningen ska få ingå i yrkeshögskolan beviljas.

Det är rimligt att en utbildningsanordnare tillsammans med arbetslivet i vissa fall bedömer att det ska ställas krav på särskilda förkunskaper. Krav på arbetslivserfarenhet utesluter dock normalt ungdomar som kommer direkt från gymnasieskolan. Sådana krav går på så sätt stick i stäv mot ambitionen att öka ungdomarnas

intresse och möjligheter att läsa på yrkeshögskolan. De strider också mot den målsättning som anges i lagen om yrkeshögskolan, att utbildningen väsentligen ska bygga på de kunskaper som eleverna får på nationella program i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper. Krav på arbetslivserfarenhet inom ett visst yrkesområde innebär också att platserna i yrkeshögskolan går till sökande som ofta redan är anställda eller på annat sätt verksamma i yrket. Det är naturligtvis viktigt att arbetstagare har möjlighet att fortbilda sig inom ett yrke och det är också en uppgift för yrkeshögskolan, men om yrkeshögskolan ska göra det möjligt för unga från gymnasieskolan att välja en yrkesutbildning samtidigt som den ska vara en väg för äldre som vill byta yrke måste behörighetsvillkoren vara anpassade för detta.

Mot bakgrund av det angivna bör behörighetsbestämmelserna i förordningen om yrkeshögskolan ändras så att andra krav på särskilda förkunskaper än krav på kunskaper från en eller flera kurser i gymnasieskolans nationella program eller motsvarande kunskaper bara får ställas upp om det finns särskilda skäl. Sådana andra förkunskapskrav bör endast få avse yrkeserfarenhet eller andra kunskaper än de nämnda som är av betydelse för utbildningens speciella inriktning eller det yrkesområde som utbildningen förbereder för. Utöver krav på förkunskaper bör det vidare få ställas krav på villkor som är en förutsättning för utbildningens speciella inriktning eller det yrkesområde utbildningen förbereder för. Exempel på det är krav som den enskilde måste uppfylla för att komma i fråga för ett visst yrke, t.ex. att det ställs krav på god syn för att kunna anställas som tågförare eller pilot. Ändringen av bestämmelserna ska motverka att det ställs upp behörighetskrav som är alltför stränga i förhållande till vad som kommit till uttryck i förarbetena till lagen om yrkeshögskolan (prop. 2008/09:68).

8.5 Samma utbildning – olika förkunskapskrav

Förslag: Myndigheten för yrkeshögskolan ska få i uppdrag att utreda och föreslå hur enhetligare förkunskapskrav för yrkeshögskoleutbildningar kan se ut och införas.

Skälen för förslaget: Att utbildningsanordnare inom yrkeshögskolan kan ställa upp särskilda förkunskapskrav innebär att dessa krav kan variera från anordnare till anordnare även om det är fråga om i princip identiska utbildningar. Särskilda förkunskapskrav kan vidare innebära att en utbildning kan förkortas eller bedrivas på en mer avancerad nivå.

Eftersom de särskilda förkunskapskraven, som ovan nämnts, bestäms av arbetslivet tillsammans med utbildningsanordnaren varierar dessa även när det gäller utbildningar som leder till samma yrke. Det innebär att ett ämne eller en kurs kan vara behörighetsgivande hos en utbildningsanordnare men bara meriterande i urvalsprocessen hos en annan utbildningsanordnare. Det kan också hända att det utan närmare förklaring införs krav på särskilda förkunskaper för en utbildning som inte tidigare haft sådana krav utan att innehållet i utbildningen förändrats.

Denna oförutsägbarhet när det gäller förkunskapskraven inom yrkeshögskolan har bl.a. medfört att lärare och studievägledare har svårt att rekommendera elever i gymnasieskolan att planera för att läsa en yrkeshögskoleutbildning. Detta särskiljer på ett avgörande sätt yrkeshögskolan från högskolan, som har betydligt mer förutsägbara behörighetskrav över tid.

Avsaknaden av förutsägbarhet och möjlighet att planera för en yrkeshögskoleutbildning är ett förhållande som kan leda till att potentiella studerande söker sig till andra utbildningsformer än yrkeshögskolan. En åtgärd som kan bidra till större klarhet och tydlighet, är införandet av mer enhetliga förkunskapskrav när det gäller olika utbildningsområden inom yrkeshögskolan. Myndigheten för yrkeshögskolan har föreslagit att den ska få ett bemyndigande att meddela föreskrifter om sådana krav. Det är emellertid oklart vilka konsekvenser sådana bestämmelser kan få. Det är viktigt att yrkeshögskolan även i fortsättningen uppfyller arbetslivets kompetensbehov. Det kan göra det svårt att rikta kraven på särskilda förkunskaper, även om det vore önskvärt särskilt ur de studerandes perspektiv.

Konsekvenserna av ett införande av enhetligare bestämmelser när det gäller särskilda förkunskapskrav för utbildningar inom yrkeshögskolan bör analyseras närmare innan man tar ställning till om myndigheten ska ges ett bemyndigande att meddela föreskrifter om sådana krav. Myndigheten för yrkeshögskolan föreslås därför få

i uppdrag att utreda och lämna förslag till regeringen om hur enhetligare förkunskapskrav för yrkeshögskoleutbildningar kan se ut och införas. I ett avseende bör dock Myndigheten för yrkeshögskolan redan nu ges ett bemyndigande att meddela föreskrifter om förkunskapskrav. Det gäller i fråga om nationella utbildningar som kräver ett nationellt likvärdigt innehåll, se vidare avsnitt 8.8.

8.6 Behörighetskomplettering bör underlättas

Förslag: Det bör i lagen om yrkeshögskolan införas en upplysning om att regeringen med stöd av den s.k. restkompetensen kan meddela föreskrifter om att en utbildning inom yrkeshögskolan får bedrivas som behörighetsgivande förutbildning på gymnasial nivå.

Förutbildningen ska få erbjudas i anslutning till en ordinarie yrkeshögskoleutbildning, om det finns brist på behöriga sökande till den ordinarie utbildningen och det behövs arbetskraft med sådan kompetens som den ordinarie utbildningen syftar till att ge.

Skälen för förslaget

Problem med dagens system

Det saknas i dag former för behörighetskomplettering när det gäller yrkeshögskolan och det finns flera faktorer som talar för att möjligheterna att komplettera förkunskaper bör underlättas. Viktigast är att rekryteringsbasen inom gymnasieskolan för högre yrkesutbildning inom gymnasieskolan har minskat eftersom allt fler ungdomar väljer högskoleförberedande program i stället för yrkesprogram.

Unga som efter att ha gått ett högskoleförberedande program är intresserade av en yrkesutbildning har i dag begränsade möjligheter att byta inriktning eftersom de inte är behöriga till flera av yrkeshögskoleutbildningarna. Samma svårighet drabbar dem som redan finns i arbetslivet men som av olika skäl behöver byta yrkesbana, särskilt om de redan har fullföljt en gymnasieutbildning men med en inriktning som inte ger de förkunskaper som krävs för en yrkes-

högskoleutbildning. Den redan allvarliga bristen på yrkeskompetens inom flera yrkesområden riskerar härigenom att bli ännu större. Behörighetsgrunderna inom yrkeshögskolan är generösa men det finns ändå, som angetts i avsnitt 8.2, behov som inte tillgodoses.

Förberedande kurser som en del av yrkeshögskolan

Ett alternativ är att tillhandahålla behörighetsgivande förberedande utbildning på gymnasial nivå inom yrkeshögskolans ram. Ett sätt att göra det är att den som anordnar en ordinarie utbildning inom yrkeshögskolan erbjuder personer som inte är behöriga till denna utbildning en förberedande utbildning, direkt kopplad till den ordinarie utbildningen. Den som genomgått förutbildningen med godkänt resultat bör i så fall vara garanterad en plats på den efterföljande yrkeshögskoleutbildningen. Fördelen med denna modell är att det går att läsa in behörighet till en specifik yrkeshögskoleutbildning oavsett vilken kommun den sökande bor i, eftersom den förberedande utbildningen är kopplad till en befintlig yrkeshögskoleutbildning. Förutbildningen bör genomföras på kort tid och ofta på distans så att många kan delta i den. Kopplingen till en specifik yrkeshögskoleutbildning bör innebära att enbart relevanta kunskapsområden behöver behandlas, vilket är tidseffektivt.

I den tidigare nämnda kartläggningen som Myndigheten för yrkeshögskolan genomfört (U2014/3745/GV) anges att det är rimligt att förutbildningen omfattar fem veckors heltidsstudier, vilket är den vanliga omfattningen av de preparandkurser som utbildningsanordnare inom yrkeshögskolan i dag erbjuder. Det bedöms vara en väl avvägd längd, men eftersom behovet kan se olika ut för olika yrkeshögskoleutbildningar bör vissa förutbildningar kunna vara kortare.

Ett annat alternativ är att fortsätta förlita sig på den typ av preparandkurser som utbildningsanordnare inom yrkeshögskolan i dag ger i helt egen regi i den utsträckning anordnaren finner lämplig, utanför yrkeshögskolans regelverk och innan den sökandes behörighet till yrkeshögskolan prövas. Detta alternativ medför dock inte förutsägbarhet för den studerande och eftersom preparandkursen anordnas utanför yrkeshögskolans regelverk, berättigar

den inte heller till studiestöd. Den tänkta förutbildningen, som utgör en utbildning som anordnas inom yrkeshögskolan kommer emellertid, liksom övrig utbildning inom yrkeshögskolan, enligt bilaga B1 till studiestödsförordningen (2000:655) att berättiga de studerande till studiestöd. För att berättiga till studiestöd måste dock studierna pågå under en sammanhängande tid om minst tre veckor (se 3 kap. 5 § studiestödslagen [1999:1395]).

Föreskrifter om att en utbildning inom yrkeshögskolan får bedrivas som behörighetsgivande förutbildning bör därför införas. I sådana föreskrifter bör undantag få göras från bestämmelserna i 5 och 6 §§ lagen om yrkeshögskolan, så att förutbildningen kan bedrivas på gymnasial nivå. Förutbildningen bör få erbjudas i anslutning till en ordinarie yrkeshögskoleutbildning, om det finns brist på behöriga sökande till den ordinarie utbildningen och det behövs arbetskraft med sådan kompetens som den ordinarie utbildningen syftar till att ge.

Normgivningfrågor

Som har nämnts i avsnitt 4.3 är de flesta bestämmelser i lagen om yrkeshögskolan av sådan karaktär att de skulle ha kunnat meddelas av regeringen med stöd av regeringens restkompetens. Så är bl.a. fallet med bestämmelserna i 5 och 6 §§. Enligt den förstnämnda paragrafen ska utbildningen inom yrkeshögskolan väsentligen bygga på de kunskaper som eleverna får på nationella program i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper. Som har redovisats i avsnitt 6 ställs det ytterligare krav på utbildningen inom yrkeshögskolan i 6 §.

Av avsnitt 4.3 framgår att när det är fråga om lagbestämmelser som har meddelats inom regeringens restkompetens, kan riksdagen genom en upplysningsbestämmelse upplysa om att regeringen har möjlighet att med stöd av restkompetensen meddela ytterligare föreskrifter om det som har reglerats i lag eller föreskrifter om undantag från en huvudregel i lag.

De i detta avsnitt föreslagna bestämmelserna om behörighetsgivande förutbildning på gymnasienivå bör meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Därför bör det införas en upplysningsbestämmelse i en ny 6 a § lagen om yrkes-

högskolan. I den paragrafen bör det upplysas att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av rest-kompetensen kan meddela föreskrifter om att en utbildning inom yrkeshögskolan får bedrivas som en behörighetsgivande förutbildning och om undantag från 5 och 6 §§ vid en sådan utbildning.

8.7 Det behövs tydligare urvalsregler

8.7.1 Vissa urvalsgrunder behöver förtydligas

Förslag: Urvalsgrunden särskilt prov ska endast få avse kunskaper och färdigheter som är nödvändiga för att den sökande ska kunna tillgodogöra sig utbildningen.

Urvalsgrunden tidigare utbildning ska i första hand avse utbildning på gymnasial nivå. Annan tidigare utbildning och yrkeserfarenhet ska endast få användas som urvalsgrunder om det finns särskilda skäl.

Vid i övrigt likvärdiga meriter ska urval också få göras genom lottning.

Skälen för förslaget: Ledningsgruppen för en utbildning inom yrkeshögskolan ansvarar för urvalet till utbildningen. Processen för meritvärdering vid urvalet bör konstrueras så att risken för att många sökande får samma poäng blir så liten som möjligt. Eftersom det är svårt att helt eliminera denna risk bör dock urval också få göras genom lottning vid i övrigt likvärdiga meriter. En sådan ordning bedöms som mer rättvis om flera sökande konkurrerar om platserna och det inte går att särskilja deras meriter.

Urvalsgrunden tidigare utbildning bör i första hand avse utbildning på gymnasial nivå, eftersom yrkeshögskoleutbildningen väsentligen ska bygga på de kunskaper som eleverna får på nationella program i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper. Annan tidigare utbildning och yrkeserfarenhet bör endast få användas som urvalsgrunder om det finns särskilda skäl. Om viss tidigare utbildning är nödvändig för att den studerande ska kunna tillgodogöra sig en yrkeshögskoleutbildning bör den dock anges som ett särskilt förkunskapskrav för yrkeshögskoleutbildningen och inte utgöra en urvalsgrund.

Utöver betyg, tidigare utbildning och yrkeserfarenhet får även särskilda prov användas som urvalsgrund, detta för att personer som bedöms ha bäst förutsättningar att kunna tillgodogöra sig utbildningen ska kunna ges företräde. Det kan t.ex. vara frågan om konstnärliga utbildningar där arbetsprover används för att fånga aspekter såsom kreativ förmåga och fallenhet för yrkesutövandet. Myndigheten för yrkeshögskolan har i en skrivelse till regeringen den 6 februari 2014 (MYH 2014/329) angett att urvalsgrunden särskilt prov behöver tydliggöras och konkretiseras för att undvika oklarheter om vilka kunskaper och färdigheter provet är tänkt att mäta. Ett särskilt prov bör bara användas när det är av särskild relevans för utbildningen, eftersom proven är svåra att utforma och provresultaten är svåra att bedöma. Det är också centralt att det särskilda provet verkligen utformas för att mäta den sökandes förmåga att tillgodogöra sig utbildningen och inte syftar till att bedöma anställningsbarheten hos den sökande, eftersom han eller hon antagligen inte kan bedömas vara anställningsbar i ett visst yrke förrän efter avslutad utbildning. Samtidigt är särskilt prov den enda urvalsgrunden som kan tillämpas när det gäller alla behöriga sökande, vilket gör att det är viktigt att möjligheten finns.

Om ett särskilt prov används som urvalsgrund bör det därför utformas som ett test där man mäter specifika kunskaper och färdigheter som är nödvändiga för att den sökande ska kunna tillgodogöra sig utbildningen. Eftersom provet syftar till att mäta och värdera förmågor som är nödvändiga för att man ska kunna tillgodogöra sig utbildningen bör det inte avse personliga egenskaper såsom social kompetens, motivation eller förmåga att studera på heltid. Det bör därför preciseras i förordningen om yrkeshögskolan att urvalsgrunden särskilt prov endast får avse kunskaper och färdigheter som är nödvändiga för att den sökande ska kunna tillgodogöra sig utbildningen.

8.7.2 Kvotgrupper

Förslag: Vid urvalet till en utbildning inom yrkeshögskolan ska platserna få fördelas med olika andelar i kvotgrupper för de olika urvalsgrunderna.

Skälen för förslaget: Yrkeshögskolans behörighetsbestämmelser är generösa. En sökande med förutsättningar att studera på eftergymnasial nivå kan förklaras behörig trots avsaknad av formella meriter. Det saknas dock i dag bestämmelser om kvotgrupper vid urvalet av sökande. Det gör att vissa sökande som förklaras behöriga aldrig har en chans att bli antagna, eftersom samtliga behöriga konkurrerar i en och samma urvalsgrupp. Detta innebär att de generösa behörighetsbestämmelserna inte får fullt genomslag eftersom det i praktiken är svårt att antas till en yrkeshögskoleutbildning utan formella meriter.

Exempelvis hamnar sökande som har betyg från en gymnasial utbildning men inte någon gymnasieexamen längst ned i rangordningslistan när urvalsarbetet är genomfört. Detsamma gäller dem som vill åberopa reell kompetens som grund för behörighet. Detta har inte varit syftet och är inte heller önskvärt. I regeringens satsning på kunskapslyftet är det viktigt att alla som vill och kan ska ges möjlighet till en yrkesutbildning och därmed öka sina möjligheter på arbetsmarknaden.

För att sökande med olika behörigheter ska kunna konkurrera på lika villkor i urvalet bör därför kvotgrupper införas inom yrkeshögskolan. Det bör alltså i förordningen om yrkeshögskolan anges att platserna vid urvalet får fördelas med olika andelar i kvotgrupper för de olika urvalsgrunderna.

8.8 Nationellt likvärdiga utbildningar

8.8.1 Gällande rätt

I förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan finns det bestämmelser om utbildningar som kräver nationellt likvärdigt innehåll (2 kap. 8 §). Det ska vara fråga om en utbildning som

- det ställs vissa krav på i lag eller förordning,
- leder till ett yrke eller en funktion där det ställs vissa krav på utbildningens examen för att legitimation för yrket eller funktionen ska kunna utfärdas eller där det ställs andra krav på utbildningen för behörighet, godkännande eller certifiering för yrket eller funktionen,

- leder till ett yrke som har en samhällsviktig funktion, eller
- av säkerhetsskäl måste ha nationellt likvärdigt innehåll.

Myndigheten för yrkeshögskolan får meddela föreskrifter om vilka kunskaper, färdigheter och kompetenser som alla studerande ska ha uppnått vid utbildningens slut och om andra utbildningar med inriktning som kräver nationellt likvärdigt innehåll. Företrädare för berörda myndigheter och organisationer ska höras innan myndigheten meddelar föreskrifterna. Myndigheten anser sig dock inte ha något bemyndigande att meddela föreskrifter om krav på särskilda förkunskaper för utbildningarna.

8.8.2 Samma förkunskapskrav för nationellt likvärdiga utbildningar

Förslag: Myndigheten för yrkeshögskolan ska få meddela föreskrifter om krav på särskilda förkunskaper när det gäller utbildningar med en inriktning som kräver nationellt likvärdigt innehåll.

Skälen för förslaget: Utbildningar som kräver nationellt likvärdigt innehåll kan t.ex. vara sådana utbildningar där tillsynsmyndigheter ställer krav på ett visst innehåll, exempelvis utbildningar till trafiklärare eller pilot. Det kan även handla om yrkesområden där det på grund av internationella branschöverenskommelser krävs en stark styrning eller utbildningar inom vårdsektorn som behöver ge samma kunskaper oavsett var och av vem de bedrivs.

I avsnitt 8.5 behandlas frågan om Myndigheten för yrkeshögskolan bör bemyndigas att meddela föreskrifter om enhetligare förkunskapskrav. Där föreslås att den frågan ska utredas närmare. När det gäller utbildningar som kräver nationellt likvärdigt innehåll är det dock uppenbart att förkunskapskraven för sådana utbildningar bör vara enhetliga. Det föreslås därför att Myndigheten för yrkeshögskolan ska bemyndigas att meddela föreskrifter om krav på särskilda förkunskaper för sådana utbildningar.

9 Internationella aktiviteter

9.1 En internationell utblick i utbildningssystemen

I propositionen Studiemedel i en globaliserad värld (prop. 2012/13:152) uttalas att det är positivt med ökad internationell rörlighet bland studerande, då studier utomlands ger erfarenheter som gör dem bättre förberedda för yrkes- och samhällslivet. Svenska studerandes internationella erfarenheter kommer enligt propositionen att hjälpa Sverige att hävda sig som kunskapsnation i en alltmer globaliserad värld.

Även i propositionen Gränslös kunskap – högskolan i globaliseringens tid (prop. 2008/09:175) görs bedömningen att internationaliseringen av den högre utbildningen bör fortsätta.

I samarbetet inom Europeiska unionen (EU) är rörlighet i utbildningssyfte en grundregel. I rådets slutsatser om ett riktmärke för rörlighet i utbildningssyfte anges att rörlighet bidrar till att gynna ungdomars anställningsbarhet eftersom de skaffar sig viktiga färdigheter och kompetenser, särskilt språkfärdigheter och interkulturell förståelse, men också social och medborgerlig kompetens, entreprenörsanda, problemlösningsförmåga och kreativitet i allmänhet. Målet är att minst 20 procent av de utexaminerade från högre utbildning inom EU 2020 bör ha haft en till utbildningen knuten studie- eller praktikperiod utomlands.

För att undanröja hinder för rörligheten på utbildningsområdet har olika verktyg utarbetats som ska förenkla erkännande av examina och kompetenser för studier eller arbete. Exempel på detta är yrkeskvalifikationsdirektivet (SOU 2014:19), den europeiska referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande (EQF), det europeiska systemet för överföring av studiemeriter (ECTS) och det europeiska systemet för meritöverföring inom yrkesutbildningen (ECVET).

Sedan december 2013 finns vidare programmet Erasmus+ som är ett verktyg som ska främja internationellt samarbete och utbyte inom utbildning. Ett av målen för Erasmus+ är att minst 20 procent av alla högskolestudenter och 6 procent av 18–34-åringarna med examen från grundläggande yrkesutbildning ska ha studerat eller praktiserat utomlands. Ett ytterligare instrument är den europeiska socialfonden och det prioriterade internationella samarbetet som ska bidra till att EU:s mål för utbildning 2020 kan uppnås. Offentliga och privata aktörer kan söka bidrag inom ramen för socialfondsprogrammet.

9.2 Internationella samarbeten ska främjas

Förslag: Myndigheten för yrkeshögskolan ska främja internationella samarbeten inom yrkeshögskolan genom att informera utbildningsanordnare om möjligheter till sådana samarbeten när det gäller yrkeshögskolan och stödja dem i samarbetena.

Skälen för förslaget: Av förarbetsuttalanden framgår att yrkeshögskolans uppgift ska vara att tillgodose arbetslivets lokalt och regionalt förankrade kompetensbehov men att utbildningen kan ge kunskaper och färdigheter genom utländska utbildningsinslag, t.ex. lärande i arbete (LIA). Internationella utbyten under utbildningen borde gynna de studerande när de kommer ut på arbetsmarknaden eftersom språkkunskaper och interkulturella erfarenheter är en efterfrågad kompetens hos arbetsgivare. Ur ett internationaliseringsperspektiv stöds utvecklingen av utbildningsutbyten av verktyg som EU:s medlemsländer förfogar över. Det planerade införandet av en nationell referensram för kvalifikationer för livslångt lärande (NQF) kan vidare underlätta utbildningsanordnarnas och de studerandes möjligheter att dra nytta av utbyten med andra länder. För att underlätta det internationella samarbetet har Myndigheten för yrkeshögskolan tecknat studerandeförsäkringar som täcker eventuella utländska utbyten. För att skapa ytterligare intresse bland och incitament för utbildningsanordnare och studerande när det gäller att genomföra vissa utbildningsinslag i andra länder behöver dock anordnarna få mer information om vilka vägar till utbyte som finns och stöd i sådana samarbeten.

Myndigheten för yrkeshögskolan bör därför få i uppdrag att främja internationella samarbeten inom yrkeshögskolan genom att informera utbildningsanordnare om möjligheter till sådana samarbeten när det gäller yrkeshögskolan och stödja dem i samarbetena. Information bör lämnas till de utbildningsanordnare inom yrkeshögskolan som är intresserade av att samarbeta med utländska utbildningsanordnare när det gäller olika kurser och med utländska företag i fråga om t.ex. LIA.

Om utbildningar inom yrkeshögskolan bedrivs med ett mer långsiktigt perspektiv, se avsnitt 4, skapas också en stabilare grund för samarbeten med utbildningsanordnare och företag utomlands när det gäller utbyten och tillgodoräknanden av olika utbildningsinslag.

10 Tillsyn och kvalitetsgranskning

10.1 Tillsyn och kvalitetsgranskning utvecklar utbildningarna

Dagens system

Enligt förordningen med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan ska myndigheten ha tillsyn över utbildningarna inom yrkeshögskolan, de utbildningar inom yrkeshögskolan som bedrivs som uppdragsutbildningar samt de utbildningar som statsbidrag lämnas för enligt förordningen (2012:140) om statsbidrag för viss utbildning som rör tolkning och teckenspråk samt de utbildningar som stöd lämnas för enligt förordningen (2013:871) om stöd för konst- och kulturutbildningar. Myndigheten ska vidare granska kvaliteten i de nämnda utbildningarna samt utbildningsanordnarnas kvalitetsarbete (4 § första stycket). Den tillsyn som utövas löpande och kvalitetsgranskningen ska genomföras med utgångspunkt i en behovsanalys (4 § andra stycket). Vidare framgår att myndigheten ska sammanfatta och publicera resultaten av sitt arbete med tillsyn och kvalitetsgranskning och lämna en redovisning av resultaten till de granskade verksamheterna (5 §).

När det gäller yrkeshögskolan finns även bestämmelser om tillsyn, kvalitetsgranskning, uppföljning och utvärdering i förordningen om yrkeshögskolan. Där anges att den ansvariga utbildningsanordnaren är skyldig att medverka i den tillsyn över och kvalitetsgranskning av utbildningen som initieras av Myndigheten för yrkeshögskolan. Utbildningsanordnaren är även skyldig att utvärdera verksamheten och att medverka i den uppföljning och utvärdering av utbildningen som initieras av myndigheten. Utbildningsanordnaren ska vidare lämna de uppgifter till myndigheten som myndigheten begär. Myndigheten får besluta att uppgifterna ska lämnas till någon annan. Myndigheten får meddela

de ytterligare föreskrifter som behövs om uppgiftslämnande (4 kap. 8 §). Enligt 1 kap. 7 § får Myndigheten för yrkeshögskolan återkalla ett beslut om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan, om utbildningen inte längre uppfyller kraven eller utbildningsanordnaren eller någon annan som medverkar i anordnandet inte iakttar sina skyldigheter enligt förordningen. Innan myndigheten fattar ett sådant beslut ska den ansvariga utbildningsanordnaren ha fått tillfälle att avhjälpa bristerna. Enligt 5 kap. 9 § ska ett beslut om statsbidrag eller särskilda medel för en utbildning upphöra att gälla om beslutet att utbildningen ska ingå i yrkeshögskolan återkallas enligt 1 kap. 7 §. Det finns ytterligare bestämmelser om återbetalning och innehållande av kommande utbetalningar i väntan på rättelse och om avdrag från statbidraget i 5 kap. 10 och 11 §§.

I propositionen om yrkeshögskolan anges att utgångspunkten för kvalitetssäkringen och styrningen av utbildningarna inom yrkeshögskolan bör vara kvalitetskriterier och indikatorer (prop. 2008/09:68 s. 33 f.).

Tillsynen utövas utifrån gällande regelverk

Under Myndigheten för yrkeshögskolans första verksamhetsår utövades tillsyn enligt en modell som innebar att kvalitetsgranskning och tillsyn genomfördes samlat i syfte att främja regelefterlevnaden och att den granskade verksamheten höll hög kvalitet. Denna integration av kvalitetsgranskningen i tillsynen gjorde dock enligt myndigheten att det blev otydligt för utbildningsanordnarna vad tillsyn innebär. De drog nämligen slutsatsen att det fanns ett samband mellan höga betyg när det gäller utbildningens kvalitet i ett tillsynsbeslut och den kommande bedömningen av en ansökan. För att undanröja denna otydlighet beslutade myndigheten att ändra tillsynsmodell och den arbetar nu med en modell som innebär att den gör en strikt kontroll av att utbildningsanordnarna följer regler och föreskrifter. Det innebär att tillsynen inte omfattar värderingar eller graderingar av enskilda utbildningars kvalitet och måluppfyllelse. Den kvalitetsgranskning som myndigheten enligt sin instruktion ska genomföra är numera skild från tillsynen.

Enligt myndighetens tillsynsmodell genomförs tillsyn på olika sätt. I den inledande tillsynen följs alla utbildningar upp för att utbildningsanordnaren ska kunna rätta till eventuella brister i ett tidigt skede. Den regelbundna tillsynen genomförs i ett senare skede när det gäller utvalda pågående utbildningar för att säkerställa att utbildningarna genomförs enligt regelverket under hela utbildningstiden. Denna tillsyn genomförs med eller utan platsbesök beroende på bedömt behov. Tillsyn kan även genomföras om det kommit en anmälan, oftast från en studerande, eller om det har kommit andra signaler om brister i en utbildning. Huvudfokus i tillsynen är att följa upp att utbildningen genomförs i samverkan med arbetslivet och att utbildningen har fått det innehåll och genomförs på det sätt som utlovats i utbildningsplanen och den ansökan som låg till grund för tillståndsbeslutet. Den regelbundna tillsynen följer i allt väsentligt också upp de studerandes rättssäkerhet. I sin rapport Resultat av tillsyn och kvalitetsgranskning inom yrkeshögskolan 2014 (MYH 2015/711) konstaterar myndigheten att mycket av den kritik som lämnas i tillsynen har sin grund i okunskap hos utbildningsanordnaren och att flertalet utbildningsanordnare åtgärdar brister omgående. För att underlätta för utbildningsanordnarna att göra rätt från början är myndighetens erfarenhet att det är viktigt att de är väl införstådda med vad som kommer att granskas. Därför lägger myndigheten ett större fokus på dialog, eftersom ömsesidig förståelse skapar förutsättningar för att utbildningsanordnare gör de ändringar som behövs.

Det behövs en definition av tillsyn

Även om Myndigheten för yrkeshögskolan har bestämt att tillsynen ska följa upp regelefterlevnaden i de utbildningsformer myndigheten ansvarar för, finns det enligt myndigheten ändå skäl att tydligt definiera vad tillsyn är. Det skulle klargöra för utbildningsanordnarna vad det är som ska belysas i tillsynen. Myndigheten har i en skrivelse till regeringen (U2014/912/GV) framfört att tillsynsbegreppet bör definieras i myndighetens instruktion på samma sätt som i skollagen (2010:800). Myndigheten anser att eftersom tillsyn är ett mångtydigt begrepp som kan användas på olika sätt beroende på vilket samhällsområde som avses är det lämpligt att det precise-

ras vilken tillsyn myndigheten utför. Detta är särskilt viktigt eftersom det kan vara svårt att skilja tillsynen från myndighetens kvalitetsgranskning.

Myndighetens arbete med kvalitetsgranskning

Myndigheten för yrkeshögskolan arbetar med tematiska kvalitetsgranskningar där fokus hittills har varit att granska utbildningsmomentet lärande i arbete (LIA) och utbildningsanordnarnas systematiska kvalitetsarbete. Kriterier för utbildningsanordnarnas måluppfyllelse och indikatorer som ska mäta och värdera de egenskaper kriterierna uttrycker används. Enskilda utbildningar väljs ut för granskning och resultaten redovisas på en sammanhållen nivå i en årlig rapport. Av rapporten framgår hur de granskade utbildningarna samlat uppnår målen och vilka rekommendationer myndigheten lämnat för att utbildningarna ska kunna genomföras med hög kvalitet. Rapporten publiceras på myndighetens webbplats och där publiceras även resultatet av kvalitetsgranskningen av de enskilda utbildningar som valts ut för den tematiska kvalitetsgranskningen.

Enskilda utbildningar behöver kvalitetsgranskas

I den myndighetsanalys som Statskontoret på uppdrag av regeringen genomförde av Myndigheten för yrkeshögskolan 2012 (2012:29) analyserades myndighetens kvalitetsgranskningsarbete. I rapporten påtalade Statskontoret behovet av att kvalitetsgranska enskilda utbildningar. Statskontoret angav att om detta inte görs finns risk för att myndigheten inte på ett godtagbart sätt kan bedöma yrkeshögskolans kvalitet.

Om granskningen endast omfattar utbildningarnas kvalitet på mer övergripande nivå, faller enligt Statskontoret viktiga kvalitetsaspekter bort. Hit hör även behovet av att ur ett studerandeperspektiv följa upp enskilda utbildningar. Statskontoret menar att det talar för att myndigheten bör följa upp enskilda utbildningars kvalitet.

10.2 En definition av tillsyn

Förslag: Förordningen om yrkeshögskolan ska kompletteras med en definition av tillsyn som innebär att med tillsyn avses en självständig granskning som har till syfte att kontrollera om den verksamhet som granskas uppfyller de krav som följer av lagar och andra föreskrifter samt att det i tillsynen ingår att fatta de beslut om åtgärder som kan behövas för att utbildningsanordnaren ska rätta fel som upptäckts vid granskningen.

Det ska i förordningen med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan anges att myndigheten inom ramen för sin tillsyn ska lämna råd och vägledning till utbildningsanordnarna.

Skälen för förslaget och bedömningen

Behovet av en definition av vad tillsynen innebär

Av instruktionen för Myndigheten för yrkeshögskolan framgår att myndigheten ska utöva tillsyn över de utbildningar den ansvarar för. Det framgår dock inte av instruktionen vad tillsynen ska innebära. Myndigheten har därför som ovan nämnts i en skrivelse till regeringen framfört att tillsynsbegreppet bör definieras i instruktionen på samma sätt som i skollagen (U2014/912/GV). Med en definition får myndigheten bättre förutsättningar att arbeta med uppgiften och definitionen kan även bidra till att missförstånd kan undvikas hos utbildningsanordnare om vad de kan förvänta sig av tillsynen.

I skrivelsen En tydlig, rättssäker och effektiv tillsyn (skr. 2009/10:79) bedömde regeringen att tillsynsbegreppet var oprecist och att användningen skiljde sig åt mellan olika samhällsområden. Hur begreppet främst bör användas framgår av skrivelsen. Vidare konstaterades att tillsynen bör vara tydlig för att bli mer effektiv och rättssäker.

Råd och vägledning

I regeringens ovan nämnda skrivelse anges också bl.a. följande. När det strikt avgränsade tillsynsbegreppet används i en sektorslag

hindrar det inte att tillsynsmyndigheter även i fortsättningen kan ha till uppgift att arbeta främjande och förebyggande för att effektivt uppnå lagstiftningens mål. Det förebyggande och främjande arbetet kan delvis ske inom ramen för den allmänna serviceskyldigheten som alla myndigheter har enligt 4 § förvaltningslagen (1986:223) och som innebär att myndigheter ska lämna allmänheten upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp i frågor som har samband med myndighetens verksamhet. Det innebär även möjligheten att lämna upplysningar om vad som utgör gällande rätt. Det framgår dock av skrivelsen att det inte är oproblematiskt att förena tillsyn med främjande uppgifter.

Enligt 26 kap. 9 § skollagen (2010:800) ska tillsynsmyndigheten inom ramen för sin tillsyn lämna råd och vägledning. I regeringens skrivelse med anledning av Riksrevisionens rapport om statens tillsyn över skolan (skr. 2013/14:200) uttalar regeringen att resultaten från den kvalitetsgranskning som Statens skolinspektion utför kan användas för råd och vägledning inom tillsynen (s. 7).

Myndigheten för yrkeshögskolan har möjlighet att ge råd och vägledning. Vägledning är en verksamhetsbefrämjande åtgärd som bör användas i förebyggande syfte för att minska risken för att fel uppstår. Det är viktigt inte minst för de studerande som har investerat både tid och pengar för att gå en utbildning som de har valt utifrån att den ska ge dem kunskaper, kompetenser och färdigheter som behövs för att de ska få ett arbete. Myndigheten bör därför i större omfattning än i dag lämna råd och vägledning i samband med den dialog myndigheten redan har idag med utbildningsanordnarna.

Regeländringar i syfte att förtydliga myndighetens uppdrag

Som Myndigheten för yrkeshögskolan har anfört bör tillsynsbegreppet definieras för att det inte ska råda några tvivel hos utbildningsanordnarna om vad myndighetens uppgift består i och vad som förväntas av utbildningsanordnarna. Den definition av tillsyn som finns i skollagen, och som bl.a. tar sikte på Skolinspektionens verksamhet, har en formulering som är lämplig även när det gäller den tillsynsverksamhet som bedrivs av Myndigheten för yrkeshögskolan. Enligt 26 kap. 2 § första stycket skollagen

avses med tillsyn i skollagen en självständig granskning som har till syfte att kontrollera om den verksamhet som granskas uppfyller de krav som följer av lagar och andra föreskrifter. I tillsynen ingår att fatta de beslut om åtgärder som kan behövas för att den huvudman som bedriver verksamheten ska rätta fel som upptäckts vid granskningen. I skollagen anges vidare vilka åtgärder Skolinspektionen kan vidta med anledning av tillsynen, t.ex. föreläggande, tilldelning av anmärkning, återkallelse av godkännande eller ett beslut om rätt till bidrag m.m. (26 kap. 10–18 §§).

Med anledning av att den aktuella definitionen inbegriper att det i tillsynen ingår att fatta de beslut om åtgärder som kan behövas för att den huvudman som bedriver verksamheten ska rätta fel som upptäckts vid granskningen, bör en sådan definition inte införas utan att man har gjort en närmare analys av vilka åtgärder det kan vara fråga om beträffande respektive utbildningsform som Myndigheten för yrkesskolan har tillsyn över. De skyldigheter som åvilar utbildningsanordnarna med anledning av myndighetens tillsyn av yrkeshögskolan och de åtgärder som myndigheten kan vidta med anledning av den tillsynen anges i förordningen om yrkeshögskolan. Det görs därför bedömningen att definitionen av vad Myndigheten för yrkeshögskolans tillsyn innebär bör, på motsvarande sätt som när det gäller Skolinspektionen och dess tillsyn, anges i det regelverk där det anges vilka åtgärder myndigheten kan vidta för att den huvudman som bedriver verksamheten ska rätta fel som upptäckts vid granskningen. Detta innebär att definitionen av tillsyn, när det gäller yrkeshögskolan, bör föras in i förordningen om yrkeshögskolan. Det bör således inte föras in någon generell definition av vad tillsynen innebär i myndighetens instruktion. I stället får det senare göras en motsvarande översyn när det gäller myndighetens tillsyn över de utbildningar som statsbidrag lämnas för enligt förordningen (2012:140) om statsbidrag för viss utbildning som rör tolkning och teckenspråk samt de utbildningar som stöd lämnas för enligt förordningen (2013:871) om stöd för konst- och kulturutbildningar.

I syfte att tydliggöra vad tillsynen över yrkeshögskolan innebär bör det således i förordningen om tillsyn för yrkeshögskolan anges att med tillsyn i den förordningen avses en självständig granskning som har till syfte att kontrollera om den verksamhet som granskas uppfyller de krav som följer av lagar och andra föreskrifter samt att

det i tillsynen ingår att fatta de beslut om åtgärder som kan behövas för att utbildningsanordnaren ska rätta fel som upptäckts vid granskningen.

Som nämnts tidigare bör vidare Myndigheten för yrkeshögskolan lämna råd och vägledning i samband med tillsynen i högre utsträckning än vad som sker i dag. Detta bör markeras genom en förordningsändring. Den bör formuleras med 26 kap. 9 § skollagen som förebild, dvs. det bör anges att Myndigheten för yrkeshögskolan inom ramen för sin tillsyn ska lämna råd och vägledning till utbildningsanordnaren.

I gällande reglering anges i förordningen med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan vad myndigheten ska göra såvitt avser tillsyn (4 och 5 §§). Vilka åtgärder myndigheten kan vidta med anledning av tillsynen anges dock i förordningen om yrkeshögskolan. Av detta skäl har det ovan bedömts att den nya bestämmelsen med en definition av vad tillsynen innebär bör införas i sistnämnda förordning. En ny bestämmelse om att Myndigheten för yrkeshögskolan inom ramen för sin tillsyn ska lämna råd och vägledning till utbildningsanordnaren passar dock bättre i förordningen med instruktion för myndigheten. Det föreslås därför att en sådan ny bestämmelse placeras där.

10.3 Tillsyn och kvalitetsgranskning

Förslag: Det ska i förordningen med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan anges att tillsynen och kvalitetsgranskningen ska avse enskilda utbildningar. Kvalitetsgranskningen ska även utbildningsanordnarens eget kvalitetsarbete. Kvalitetsgranskningen kan därutöver ha en övergripande karaktär utifrån olika teman.

Resultaten av tillsynen och kvalitetsgranskningen ska inte bara sammanfattas och publiceras. Resultaten ska även publiceras uppdelat på varje granskad utbildning.

Det ska i förordningen om yrkeshögskolan anges att kvaliteten ska granskas utifrån kvalitetskriterier. Myndigheten för yrkeshögskolan ska bemyndigas att meddela föreskrifter om kriterierna. Innan myndigheten meddelar sådana föreskrifter ska myndigheten höra företrädare för arbetslivet.

Skälen för förslaget

Kvalitetskriterier

Flera intressenter behöver information om tillsynens resultat och kvaliteten i de utbildningsformer Myndigheten för yrkeshögskolan ansvarar för.

Regeringen behöver informationen för att kunna avgöra om syftet med verksamheten uppnås och om resurserna som fördelas till verksamheten ger de avsedda resultaten. Myndigheten behöver den för att säkerställa att utbildningarna bedrivs i enlighet med bestämmelserna, att de motsvarar vad arbetslivet och de studerande har rätt att förvänta sig av innehåll och uppläggning och att de, i den mån de bedrivs inom yrkeshögskolan, leder till arbete inom aktuellt yrkesområde. Arbetslivet behöver den för att kunna bedöma värdet av sina insatser när det gäller skapandet och genomförandet av en utbildning och om de studerande uppnår en kunskapsnivå som gör dem anställningsbara.

För att kunna värdera kvaliteten i sina utbildningsformer använder myndigheten kvalitetskriterier och indikatorer. Hittills har dessa utformats för att kvalitetsgranska LIA och utbildningsanordnarens systematiska kvalitetsarbete. Kvalitetskriterier och indikatorer behövs emellertid på flera områden för att fånga kvaliteten i alla delar av en utbildning. Exempelvis bör kvalitetskriterier och indikatorer utformas för att värdera kvaliteten i undervisningen. De kan inbegripa hur utbildningsanordnaren säkerställer att lärare har den kompetens och de pedagogiska förutsättningar som krävs. De kan också spegla de studerandes uppfattning om utbildningen och dess kunskapsbredd. Dessa delar är viktiga för utbildningarnas måluppfyllelse och om kvalitetsgranskningen med stöd av kriterier och indikatorer kan belysa hur anordnarna klarar sitt uppdrag stärker det bilden av respektive utbildningsform. Det är därför lämpligt att i förordning införa en bestämmelse om att kvaliteten i utbildningarna ska granskas utifrån kvalitetskriterier. Myndigheten bör bemyndigas att meddela föreskrifter om kriterierna och arbetslivet bör ges möjlighet att påverka utformningen av kriterierna. Detta är rimligt eftersom arbetslivets medverkan är av central betydelse inom yrkeshögskolan.

Som framgått av avsnitt 10.1 finns det bestämmelser om tillsyn och kvalitetsgranskning såväl i förordningen med instruktion för

Myndigheten för yrkeshögskolan som i förordningen om yrkeshögskolan. I den sistnämnda förordningen anges bl.a. att den ansvariga utbildningsanordnaren är skyldig att medverka i den tillsyn över och kvalitetsgranskning av utbildningen som initieras av Myndigheten för yrkeshögskolan. Det anges vidare att utbildningsanordnaren ska lämna de uppgifter till myndigheten som myndigheten begär samt att myndigheten får besluta att uppgifterna ska lämnas till någon annan och meddela de ytterligare föreskrifter som behövs om uppgiftslämnande (4 kap. 8 §).

I avsnitt 10.3 görs bedömningen att det är lämpligt att föra in bestämmelser med en definition av vad tillsyn innebär när det gäller yrkeshögskolan i förordningen om yrkeshögskolan. Den nya bestämmelsen om att kvaliteten i utbildningarna ska granskas utifrån kvalitetskriterier ska kombineras med ett bemyndigande för Myndigheten för yrkeshögskolan att meddela föreskrifter om kvalitetskriterierna. Det bör vidare föreskrivas att myndigheten när det gäller yrkeshögskolan, innan myndigheten meddelar sådana föreskrifter, ska höra företrädare för arbetslivet. Mot denna bakgrund görs bedömningen att det är lämpligast att samtliga dessa bestämmelser förs in i förordningen om yrkeshögskolan. På motsvarande sätt som när det gäller tillsyn får det senare göras motsvarande översyn när det gäller kriterier för kvalitetsgranskning i fråga om de utbildningar som statsbidrag lämnas för enligt förordningen om statsbidrag för viss utbildning som rör tolkning och teckenspråk samt de utbildningar som stöd lämnas för enligt förordningen om stöd för konst- och kulturutbildningar.

Enskilda utbildningar bör granskas

Det tematiska kvalitetsarbete som Myndigheten för yrkeshögskolan utför ger information som kan bidra till att kvaliteten ökar inom specifika områden och dessa kunskaper kan komma andra utbildningar till godo genom myndighetens främjandeuppdrag (3 § förordningen med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan). Detta uppdrag innebär att myndigheten ska arbeta utifrån en övergripande kvalitetshöjande ambition. Myndigheten bör samtidigt bedöma måluppfyllelsen genom att belysa hur undervisningen genomförs i enskilda utbildningar. Enligt 5 § förordningen

med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan ska myndigheten sammanfatta och publicera resultatet av myndighets-tillsynen och kvalitetsgranskningen och lämna en redovisning av resultaten till de granskade verksamheterna. Resultaten bör dock även publiceras uppdelat på varje granskad utbildning. För att presumtiva studerande och arbetsmarknaden ska få en rättvisande bild av en utbildning är det viktigt att dess måluppfyllelse synliggörs.

Enligt 4 § andra stycket förordningen med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan ska den tillsyn som utövas löpande och kvalitetsgranskningen genomföras med utgångspunkt i en behovsanalys. Till skillnad från vad som är fallet när det gäller kvalitetsgranskningen utövar myndigheten redan i dag tillsyn över enskilda utbildningar och publicerar resultaten av denna tillsyn. Om resultaten av myndighetens arbete med kvalitetsgranskning publiceras på ett överskådligt sätt underlättas den enskildes beslut att söka till en utbildning eller inte och presumtiva arbetsgivare får viktig information om utbildningens kvalitet. Möjligheterna att på ett meningsfullt sätt använda den information som tillsynen och kvalitetsgranskningen ger påverkas dock av utbildningarnas korta varaktighet. I avsnitt 4 föreslås att yrkeshögskoleutbildningarna ska få bedrivas under längre tidsperioder. Det innebär att den efterfrågade kvalitetsgranskningen även när det gäller yrkeshögskoleutbildningar kan genomföras på ett meningsfullt sätt och resultaten kan bli till nytta för blivande studerande, studie- och yrkesvägledare och andra intressenter.

Tillsynen har i kvantitativa mått hittills genomförts med större regelbundenhet än kvalitetsgranskningen. För att förstärka myndighetens arbete med kvalitetsgranskning bör detta arbete, precis som tillsynen, också ta sikte på enskilda utbildningar. Som Statskontoret föreslår i sin analys av Myndigheten för yrkeshögskolan (2012:29) bör myndigheten alltså kvalitetsgranska enskilda utbildningar. Den ovan nämnda bestämmelsen i 4 § andra stycket förordningen med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan bör därför ändras, så att det anges att tillsynen och kvalitetsgranskningen ska avse enskilda utbildningar. Det ska vidare anges att kvalitetsgranskningen även ska avse utbildningsanordnarens eget kvalitetsarbete. För att det inte ska råda någon tvekan om att myndigheten därutöver kan fortsätta med sin tematiska kvalitets-

granskning ska det i bestämmelsen anges att kvalitetsgranskningen därutöver kan ha en övergripande karaktär utifrån olika teman.

11 Högre krav för yrkeshögskoleexamen

11.1 Inledning

För närvarande pågår arbete med att införa en nationell referensram för kvalifikationer för livslångt lärande i enlighet med en rekommendation av Europarådet och Europaparlamentet. Under det arbetet har det upptäckts att det behöver vidtas vissa åtgärder för att säkerställa att utbildningar inom yrkeshögskolan håller en eftergymnasial nivå i enlighet med vad som stadgas i lagen om yrkeshögskolan. Förslag om sådana åtgärder lämnas nedan, men inledningsvis ges en presentation för rekommendationen och det pågående arbetet med en nationell referensram.

11.2 En europeisk och en nationell referensram

Europarådets och Europaparlamentets rekommendation

Den 23 april 2008 beslutade Europaparlamentet och rådet en rekommendation om en europeisk referensram för kvalifikationer för livslångt lärande (rekommendationen om EQF, EUT C 111, 6.5.2008). Syftet med rekommendationen är att bidra till att modernisera utbildningssystemen inom Europa samt stärka kopplingarna mellan utbildning och arbetsliv (ingresspunkt 13). Syftet med den europeiska referensramen, som finns intagen som bilaga II till rekommendationen, är att främja livslångt lärande och förbättra anställbarhet, rörlighet och social integrering för arbetstagare och studerande inom EU (ingresspunkt 12).

Referensramen består av åtta nivåer som beskriver det resultat av lärande i form av kunskaper, färdigheter och kompetenser som

är av betydelse för respektive nivå. Resultat av lärande är ett centralt begrepp i rekommendationen och kan uttryckas som det en individ vet, förstår och kan göra när en lärandeprocess är avslutad. Enligt rekommendationen definieras en kvalifikation som ett formellt resultat av en bedömnings- och valideringsprocess som ges när ett behörigt organ fastställer att en person har uppnått resultat av lärande som motsvarar fastställda kriterier (bilaga I till rekommendationen). Med kvalifikation avses således ett dokumenterat resultat av lärande i form av kunskaper, färdigheter och kompetenser, t.ex. utbildningsbevis, examina, certifikat och diplom.

Referensramen omfattar alla typer av kvalifikationer från såväl utbildningssystemet som arbetslivet. Referensramen beskriver inte enskilda personers meriter utan ska fungera som ett översättningsverktyg som på systemnivå kan beskriva olika kvalifikationer i form av resultat av lärande. Det innebär att den ska underlätta jämförelser mellan de kvalifikationer som utfärdas i olika medlemsstater. För att bidra till att skapa förtroende för de kvalifikationer som utfärdas rekommenderas medlemsstaterna att tillämpa de principer för kvalitetssäkring inom högre och yrkesinriktad utbildning som är framtagna till stöd för genomförandet av den europeiska referensramen för kvalifikationer (bilaga III till rekommendationen). För att underlätta jämförelse mellan ländernas kvalifikationer bör medlemsstaterna införa nationella referensramar som kan kopplas till den europeiska referensramen. Detta ska ske genom att medlemsstaterna på ett tydligt sätt hänvisar nivåerna i de nationella referensramarna till de nivåer som anges i den europeiska referensramen i bilaga II till rekommendationen om EQF. Medlemsstaterna rekommenderas också att se till att alla nya bevis på kvalifikationer och Europassdokument som utfärdas av behöriga myndigheter innehåller en tydlig hänvisning till den relevanta nivån i den europeiska referensramen för kvalifikationer. På så sätt kan man öka användarvänligheten och underlätta för arbetsgivare att förstå nivån på ett kvalifikationsbevis som en arbetsökande uppvisar.

Regeringens proposition

Regeringen överlämnade i april 2015 propositionen Vissa frågor med anledning av införandet av en nationell referensram för kvalifikationer för livslångt lärande (prop. 2014/15:107) till riksdagen. I propositionen görs bedömningen att en s.k. nationell referensram för kvalifikationer för livslångt lärande bör införas i enlighet med Europaparlamentets och rådets rekommendation. Den nationella referensramen bör innehålla åtta nivåer som var och en beskriver det resultat av lärande som är av betydelse för respektive nivå. Regeringen bör fastställa vilken nivå vissa kvalifikationer motsvarar. Ett ansökningsförfarande som avser nivåbedömning av kvalifikationer som inte fastställs av regeringen bör också införas. Ansökan bör kunna göras av den som utfärdar en kvalifikation, prövas av Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH) och kunna överklagas till Överklagandenämnden för högskolan. För en sådan ansökan bör sökanden betala en avgift.

I propositionen föreslogs en ny lag med bemyndigande att meddela föreskrifter om en sådan avgift och lagen föreslogs träda i kraft den 1 oktober 2015. Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag (bet. 2014/15:UbU15, rskr. 2014/15:264).

Pågående arbete med föreskrifter på förordningsnivå

I propositionen görs bedömningen att det bör fastställas i förordning vilken nivå de kvalifikationer som är författningsreglerade, kvalitetssäkrade och vilkas resultat av lärande anges i författningsregleringen motsvarar i den nationella referensramen. Den som utfärdar en kvalifikation vars nivå inte fastställs av regeringen bör kunna ansöka om att få ett beslut om vilken nivå i referensramen kvalifikationen motsvarar. En sådan ansökan bör prövas av Myndigheten för yrkeshögskolan.

Enligt den förordning om referensram för kvalifikationer för livslångt lärande som föreslås i remisspromemorian En nationell referensram för kvalifikationer för livslångt lärande (U2014/4373/GV) ska en yrkeshögskoleexamen ge ett läranderesultat som motsvarar nivå 5.

De nationella programmen i gymnasieskolan ska enligt förslaget ge läranderesultat som motsvarar nivå 4. I dessa program ingår ett

gymnasiearbete. Ett gymnasiearbete inom ett yrkesprogram ska visa att eleven är förberedd för det yrkesområde som gäller för den valda yrkesutgången. På de högskoleförberedande programmen ska gymnasiearbetet visa att eleven är förberedd för högskolestudier inom i första hand det område som programmet utbildar för.

Som framgår av avsnitt 3.1.6 kan yrkeshögskoleutbildningar som är minst ett år långa och omfattar minst 200 yrkeshögskolepoäng avslutas med en yrkeshögskoleexamen, om den studerande har fått lägst betyget Godkänt på alla kurser. Något krav på att den studerande ska ha utfört ett examensarbete uppställs dock inte.

11.3 Ändringar för att säkerställa kvaliteten

Förslag: För att en utbildning ska få avslutas med en yrkeshögskoleexamen ska det, utöver dagens krav, även vara ett villkor att den studerande inom ramen för kursfordringarna har fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete).

Det ska i ledningsgruppen för en utbildning inom yrkeshögskolan alltid ingå minst en företrädare för skolväsendet.

Skälen för förslagen

För att säkerställa den kvalitativa nivån i de kvalifikationer som kan utfärdas inom yrkeshögskolan finns det skäl att göra vissa förändringar, särskilt för de utbildningar som kan avslutas med en yrkeshögskoleexamen. Förändringarna bör avse dels vad som ska ingå i en utbildning, dels ansvaret för ledningen av utbildningen.

Ett examensarbete ska ingå i båda examensnivåerna

Enligt nuvarande bestämmelser i förordningen om yrkeshögskolan ska den studerande inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) för att få avsluta utbildningen med en kvalificerad yrkeshögskoleexamen (2 kap. 14 § 4). Något sådant krav finns inte för att en yrkeshögskoleexamen ska få utfärdas (2 kap. 13 §).

Som nämnts ovan föreslås i remisspromemorian En nationell referensram för kvalifikationer för livslångt lärande att en yrkeshögskoleexamen ska ge läranderesultat som motsvarar nivå 5. Läranderesultat på denna nivå innebär kompetens att självständigt behandla innehåll i ett arbets- eller studieområde som leder till vidare lärande och professionell utveckling, övervaka arbets- eller studieverksamhet samt slutföra förelagda projekt.

De nationella programmen i gymnasieskolan ska ge läranderesultat som motsvarar nivå 4 enligt den föreslagna förordningen. I dessa program ingår ett gymnasiearbete.

Eftersom ett självständigt arbete ska kunna presteras i gymnasieutbildningen är det rimligt att ett krav på ett självständigt arbete också ställs när det gäller utbildningar som får avslutas med en yrkeshögskoleexamen. Det ger uttryck för ett kvalitetstänkande som bör genomsyra yrkeshögskolans alla utbildningar. Därför bör det i förordningen om yrkeshögskolan införas en bestämmelse om att den studerande inom ramen för kursfordringarna ska ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) för att få avsluta utbildningen med en yrkeshögskoleexamen.

Detta villkor gäller redan för att en utbildning ska få avslutas med en *kvalificerad* yrkeshögskoleexamen. I förordningen regleras inte omfattningen av ett sådant arbete. Det bör även i fortsättningen ankomma på utbildningsanordnaren att bestämma denna omfattning.

Utbildningens ledning

Enligt förordningen om yrkeshögskolan ska det finnas en ledningsgrupp för utbildningen. Ledningsgruppen kan vara gemensam för flera utbildningar hos den ansvariga utbildningsanordnaren (4 kap. 1 §). Ledningsgruppen ska bestå av företrädare för de delar av arbetslivet som berörs av utbildningen, företrädare för de studerande och den person som utsetts av den ansvariga utbildningsanordnaren att leda det dagliga arbetet i verksamheten.

Ledningsgruppen för en utbildning som får avslutas med en kvalificerad yrkeshögskoleexamen ska dessutom enligt nuvarande bestämmelser bestå av minst en företrädare för skolväsendet och minst en företrädare för ett universitet eller en högskola (4 kap.

4 §). För samtliga ledningsgrupper gäller dock att flertalet av ledamöterna ska vara företrädare för arbetslivet, men i vissa fall får undantag göras (4 kap. 3–4 a §§).

Mot bakgrund av förslaget att knyta yrkeshögskolans examina till nivåerna 5 och 6 i den nationella referensramen är det lämpligt att det även i ledningsgruppen för en utbildning som får avslutas med yrkeshögskoleexamen ska ingå minst en företrädare för skolväsendet. Det bör i samtliga ledningsgrupper för utbildningar inom yrkeshögskolan finnas kunskap om gymnasieskolans utbildningar som kan bidra till att yrkeshögskoleutbildningen håller den förutsatta bredare eller högre nivån i förhållande till de gymnasiala utbildningarna. En ökad pedagogisk kompetens i ledningsgrupperna är också önskvärd. Precis som i dag bör dock flertalet av ledamöterna i ledningsgrupperna representera arbetslivet.

Det bör alltså införas en bestämmelse i 4 kap. 3 § förordningen om yrkeshögskolan om att det i ledningsgruppen för en yrkeshögskoleutbildning alltid ska ingå minst en företrädare för skolväsendet. Med anledning av detta behöver det inte längre uppställas krav på att ledningsgruppen för en utbildning som får avslutas med en kvalificerad yrkeshögskoleexamen, utöver vad som stadgas i 4 kap. 3 §, ska bestå av bl.a. minst en företrädare för skolväsendet. Det bör således göras en konsekvensändring i 4 kap. 4 §.

12 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: Ändringarna i lagen om yrkeshögskolan och förordningen om utbildning inom yrkeshögskolan som uppdragsutbildning samt den nya förordningen om behörighetsgivande förutbildning inom yrkeshögskolan ska träda i kraft den 1 januari 2017. Den nya bestämmelsen i lagen om yrkeshögskolan om att en utbildningsanordnare ska ha den kompetens som krävs för att anordna utbildning inom det yrkesområde som utbildningen avser, ska tillämpas första gången på en utbildning där beslutet om att utbildningen ska ingå i yrkeshögskolan fattas efter ikraftträdandet.

Ändringarna i förordningen om yrkeshögskolan ska träda i kraft den 1 april 2016, med undantag för upplysningsbestämmelsen om att det, när det gäller uppdragsutbildning och behörighetsgivande förutbildning, finns undantag från bestämmelserna i förordningen om yrkeshögskolan i förordningen om utbildning inom yrkeshögskolan som uppdragsutbildning och den nya förordningen om behörighetsgivande förutbildning inom yrkeshögskolan. Äldre bestämmelser i förordningen om yrkeshögskolan ska fortfarande gälla för utbildningsomgångar som beslutats före den 1 april 2016 när det är fråga om ansökan om och förutsättningarna för att en utbildning ska få ingå i yrkeshögskolan, utbildningsplanen, yrkeshögskoleexamen, behörighet och urval samt ledningsgruppen för utbildningen. Bestämmelser som innehåller nya krav i dessa avseenden ska tillämpas första gången på utbildningsomgångar som beslutas efter ikraftträdandet.

Ändringarna i förordningen med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan ska träda i kraft den 1 april 2016.

Skälen för förslaget: För att de förslag som lämnas i denna promemoria ska kunna genomföras behöver ändringar göras i lagen (2009:128) om yrkeshögskolan, förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan, förordningen (2009:131) om utbildning inom yrkeshögskolan som uppdragsutbildning och förordningen (2011:1162) med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan. För att utbildningar som påbörjats enligt äldre bestämmelser ska kunna fortsätta att bedrivas på samma villkor som i dag behövs också övergångsbestämmelser.

Lagen om yrkeshögskolan ändras så att andra myndigheter än statliga universitet och högskolor ska ha möjlighet att ansöka om få att bedriva yrkeshögskoleutbildning. Vidare införs bestämmelser om behörighetsgivande förutbildning inom yrkeshögskolan och en bestämmelse om att en utbildningsanordnare ska ha den kompetens som krävs för att anordna utbildning inom det yrkesområde som utbildningen. Det görs även förtydliganden och kompletteringar av s.k. upplysningsbestämmelser i lagen om att regeringen med stöd av den s.k. restkompetensen kan meddela ytterligare föreskrifter. Eftersom förslaget till lag om ändring i lagen om yrkeshögskolan kräver riksdagsbehandling är det lämpligt att lagändringarna, de därmed sammanhängande förordningsändringarna och den föreslagna nya förordningen om behörighetsgivande förutbildning inom yrkeshögskolan träder i kraft den 1 januari 2017.

Ändringarna i förordningen om yrkeshögskolan och förordningen med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan är fristående från de föreslagna lagändringarna och bör träda i kraft snarast möjligt för att säkerställa att de berörda verksamheterna bedrivs så effektivt som möjligt. Dessa förordningsändringar bör därför träda i kraft den 1 april 2016, med undantag för en föreslagna ny upplysningsbestämmelse i förordningen om yrkeshögskolan som har en koppling till de föreslagna lagändringarna och därför bör träda i kraft samtidigt som dem. Äldre bestämmelser i förordningen om yrkeshögskolan som gäller ansökan om och förutsättningarna för att en utbildning ska få ingå i yrkeshögskolan, utbildningsplanen, yrkeshögskoleexamen, behörighet och urval samt ledningsgruppen för utbildningen bör fortfarande gälla för utbildningsomgångar som beslutats före den 1 april 2016. Bestäm-

melser som innehåller nya krav i nu nämnda avseenden ska tillämpas första gången på utbildningsomgångar som beslutas efter ikraftträdandet.

13 Ekonomiska och andra konsekvenser

Beskrivning av problemet och vad man vill uppnå

Förutsättningarna för yrkeshögskolans verksamhet har sedan den inrättades förändrats i olika avseenden. Statskontoret har gjort en myndighetsanalys av Myndigheten för yrkeshögskolan där olika utvecklingsområden identifierats (rapport 2012:29). Analysen pekar på betydelsen av arbetslivets aktiva medverkan när det gäller yrkeshögskolan och av att myndigheten följer upp kvaliteten i utbildningarna. Utbildningsanordnare och företrädare för arbetslivet har också under en längre tid framfört flera utvecklings- och förändringsförslag, bl.a. rörande ökad kontinuitet och stabilitet i utbildningsformen.

Alternativa lösningar eller inte reglera alls

Att inte göra de förändringar och förtydliganden i regelverken som föreslås i denna promemoria skulle innebära att de problem som identifierats förblir olösta. Det skulle bli svårare att upprätthålla arbetslivets intresse för och engagemang i yrkeshögskolan. Det finns därmed en risk att yrkeshögskolan inte skulle kunna fungera som det led i samhällets yrkesutbildningssystem som den varit tänkt att utgöra. Möjligheterna för elever i gymnasieskolan att planera för att fortsätta studera inom yrkeshögskolan skulle vara fortsatt begränsade på grund av dagens yrkeshögskoleutbildningars korta livslängd och oförutsägbara förkunskapskrav. Förutsättningarna för att rekrytera den yrkeskompetens som arbetslivet säger sig behöva skulle inte förbättras.

Några andra lösningar än de som föreslås i denna promemoria har inte kunnat identifieras.

Vilka som berörs av regleringen

Myndigheten för yrkeshögskolan är ansvarig myndighet för de utbildningsformer som berörs av förslagen i denna promemoria. Utbildning inom yrkeshögskolan får i dag anordnas av statliga universitet och högskolor, kommuner, landsting och enskilda eller juridiska personer. I promemorian föreslås dessutom att även andra myndigheter än statliga universitet och högskolor ska få anordna yrkeshögskoleutbildning. Förslaget i avsnitt 10.4 om att kvalitetsgranskningar ska avse enskilda utbildningar rör även folkhögskolor och studieförbund som kan få statsbidrag enligt förordningen (2012:140) om statsbidrag för viss utbildning som rör tolkning och teckenspråk och enskilda fysiska eller juridiska personer som kan få stöd enligt förordningen (2013:871) om stöd för konst- och kulturutbildningar och vissa andra utbildningar. Även deltagare i utbildningar inom yrkeshögskolan och personer som överväger att gå någon av utbildningarna berörs av förslagen.

Kostnadsmässiga konsekvenser

Förslaget att behörighetsgivande förutbildning i vissa fall ska få bedrivas inom yrkeshögskolan innebär följande kostnadskonsekvenser för staten.

Under 2014 utnyttjades inte ca 500 platser på 53 beviljade yrkeshögskoleutbildningar eftersom utbildningarna ställdes in. Det finns inga uppgifter om huruvida detta berodde på för få sökande i allmänhet eller för få behöriga sökande. Om så många personer som kunde ha gått de inställda utbildningarna efter en preparandkurs på fem veckor genomför den efterföljande yrkeshögskoleutbildningen skulle merkostnaderna uppgå till drygt 4 miljoner kronor. De kostnaderna kan täckas genom redan befintliga statsbidrag eller särskilda medel till utbildningsanordnaren.

I och med att den föreslagna behörighetsgivande förutbildningen ska ingå i yrkeshögskolan kommer den som går en sådan utbildning att bli berättigad till studiestöd, om utbildningen är

minst tre veckor lång, vilket ökar statens kostnader med ca 5 300 kronor per studerande för fem veckors ytterligare heltidsstudier. Med utgångspunkt i de ovan beräknade 500 årsplatserna beräknas statens merkostnad för studiestödet uppgå till 2,7 miljoner kronor. Eftersom införandet av förutbildningar marginellt kan minska de ordinarie yrkeshögskoleutbildningarnas omfattning förväntas dock de ökade studiestödskostnaderna för förutbildningar kompenseras av minskade studiestödskostnader för de ordinarie yrkeshögskoleutbildningarna och nettoeffekten bli försumbar.

Förslagen bedöms i övrigt inte få några kostnadsmässiga konsekvenser för staten. Förslagen får inga kostnadsmässiga konsekvenser för kommunerna.

Myndigheten för yrkeshögskolan uppskattar att en preparandkurs på fem veckor medför en ökad kostnad för utbildningsanordnaren på ca 8 200 kronor per årsplats. I vilken omfattning möjligheten skulle utnyttjas är i dag svår att bedöma.

Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män

Förslaget om behörighetsgivande förutbildning inom yrkeshögskolan och förslaget att det bara om det finns särskilda skäl ska få ställas krav på särskilda förkunskaper i form av yrkeserfarenhet för en yrkeshögskoleutbildning bör bidra till bättre möjligheter för båda könen att gå utbildningar där annars något av könen brukar vara underrepresenterat. Promemorians förslag innebär också att yrkeshögskoleutbildning kan anordnas i mer flexibla former, vilket gör att både kvinnor och män som är föräldralediga kan delta i utbildningarna. Det bedöms få stor betydelse för studerande som ska vara föräldralediga att en utbildning inom yrkeshögskolan normalt sett ska omfatta flera utbildningsomgångar. Det minskar risken för att en påbörjad utbildning inte finns kvar efter föräldraledigheten.

Konsekvenser för det kommunala självstyret

Förslagen i denna promemoria påverkar inte det kommunala självstyret.

Sveriges medlemskap i Europeiska unionen (EU)

Förslaget att Myndigheten för yrkeshögskolan ska få i uppdrag att främja internationella samarbeten inom yrkeshögskolan genom att informera utbildningsanordnare om möjligheter till sådana samarbeten när det gäller yrkeshögskolan och stödja dem i samarbetena kan få positiv påverkan på samarbetet mellan svenska utbildningsanordnare och andra utbildningsanordnare inom EU.

Berörda företag

Alla enskilda och juridiska personer kan få tillstånd att bedriva yrkeshögskoleutbildning. Det finns för närvarande drygt 200 utbildningsanordnare inom yrkeshögskolan och 12 folkhögskolor och studieförbund som bedriver utbildning som rör tolkning och teckenspråk. Eftersom utbildningar som ska bedrivas enligt förordningen om stöd för konst- och kulturutbildningar och vissa andra utbildningar kan starta tidigast hösten 2015 finns ännu inga uppgifter om antalet anordnare av sådana utbildningar tillgängliga.

Tidsåtgång och företagens administrativa kostnader

Det saknas underlag för rimliga beräkningar av utbildningsanordnarnas kostnader för ansökningar om att en utbildning ska få ingå i yrkeshögskolan. Förslagen i denna promemoria bedöms dock leda till minskade administrativa kostnader och minskad tidsåtgång för de utbildningsanordnare som ansöker om att få bedriva yrkeshögskoleutbildning. Eftersom ett beslut om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan normalt ska omfatta minst tre utbildningsomgångar kommer utbildningen att kunna bedrivas under längre tid utan att anordnaren behöver lägga ned tid och pengar på en förnyad ansökan. Förslagen innebär även besparingar för de företag som medverkar vid framtagandet av ansökan och i själva utbildningen. En yrkeshögskoleutbildning ska ju präglas av stark arbetslivsanknytning och utvecklas och bedrivs av arbetsliv och utbildningsanordnare i samverkan.

Andra kostnader och förändringar till följd av regleringen

Inga nya direkta kostnader bedöms uppkomma hos företag till följd av förslagen. Det finns dock förslag som kommer att påverka hur utbildningsverksamheten organiseras. Ett exempel på det är att förslaget att införa ett krav på examensarbete för att en studerande ska kunna få en yrkeshögskoleexamen vilket kommer att påverka verksamheten. Kostnaden för detta bedöms dock bli ringa då utbildningsanordnaren och den personal som undervisar ändå ska ha kompetens inom området som examensarbetet ska avse. Det ökade kravet på den enskilde i detta sammanhang vägs upp av vad denne kommer kunna tillgodogöra sig från arbetet med examensarbetet. Ett annat exempel på förändringar är förslaget att det i ledningsgruppen för en yrkeshögskoleutbildning alltid ska ingå minst en företrädare för skolväsendet. Effekterna av detta bedöms dock bli begränsade då det som en konsekvens samtidigt föreslås att kravet på att ledningsgruppen för en utbildning som får avslutas med en kvalificerad yrkeshögskoleexamen ska bestå av bl.a. minst en företrädare för skolväsendet tas bort.

Påverkan på konkurrensförhållandena

Förslagen bedöms inte påverka företagets konkurrensförhållanden. De ökade kraven på att utbildningsanordnaren ska ha rätt kompetens kan visserligen anses vara enklare för större företag än mindre företag att leva upp till. De mindre företagen har dock möjlighet att dra nytta av den förtydligade roll som Myndigheten för yrkeshögskolan har i fråga om tillsyn och det ökade uppdrag som myndigheten har i fråga om att lämna råd och stöd. Sammanfattningsvis bedöms inte de föreslagna ändringarna gynna någon grupp av företag framför andra företag i någon större omfattning.

Övrig påverkan på företagen

Utöver de ovan redovisade konsekvenserna för utbildningsanordnarna bedöms förslagen påverka näringslivet positivt. Detta eftersom ändringarna bör bidra till att kvaliteten ökar i de utbildningsformer som Myndigheten för yrkeshögskolan ansvarar för. Det

innebär i sin tur att företag får bättre tillgång till sådan kvalificerad arbetskraft som efterfrågas.

Särskilda hänsyn till små företag

Som framgår ovan förväntas inte de små företagen sammanfattningsvis påverkas negativt av förslagen. Det kan därtill noteras att små företag i större utsträckning än större företag kommer att kunna dra nytta av en minskad administrativ börda. Små utbildningsföretag har oftast inte den organisation och de tillgängliga resurser som krävs för att t.ex. ta fram en utbildningsansökan med de tidsintervaller som dagens modell innebär.

14 Författningskommentar

14.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (2009:128) om yrkeshögskolan.

4 §

Utbildningen inom yrkeshögskolan får anordnas av statliga universitet och högskolor, *andra myndigheter*, kommuner, landsting och enskilda fysiska eller juridiska personer. Utbildningsanordnaren får anordna utbildningen i samverkan med andra.

Av paragrafen framgår vilka som får anordna en utbildning inom yrkeshögskolan.

Ändringen innebär att även andra myndigheter än statliga universitet och högskolor får anordna utbildningar inom yrkeshögskolan.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.5.1.

6 a §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om att en utbildning inom yrkeshögskolan får bedrivas som en behörighetsgivande förutbildning och om undantag från 5 och 6 §§ vid sådan utbildning.

I paragrafen, som är ny, anges att regeringen med stöd av den s.k. restkompetensen kan meddela föreskrifter om att en utbildning inom yrkeshögskolan får bedrivas som behörighetsgivande förutbildning. I sådana föreskrifter får undantag göras från 5 och 6 §§. Enligt 5 § ska en utbildning inom yrkeshögskolan väsentligen bygga på de kunskaper som eleverna får på nationella program i

gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper. I 6 § finns bl.a. bestämmelser om att utbildningen ska ha sin grund i kunskap som genererats dels i produktionen av varor och tjänster, dels i vetenskap samt att den ska ge sådana teoretiska, praktiska och erfarenhetsbaserade kunskaper som krävs för att självständigt och i arbetslag kunna utföra kvalificerade uppgifter i arbetslivet.

En behörighetsgivande förutbildning inom yrkeshögskolan syftar till att ge den studerande kunskaper som motsvarar de krav på behörighet som är uppställda för en ordinarie utbildning inom yrkeshögskolan. En förutbildning kan syfta till att t.ex. ge sådana kunskaper som avses i 5 §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 8.6.

7 §

En myndighet beslutar, efter ansökan, om en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan och hur många årsplatser utbildningen i så fall ska omfatta. *Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om frågor som myndigheten ska fatta beslut om med anledning av en sådan ansökan samt om vilken myndighet som ska pröva frågor som rör en sådan ansökan och antalet årsplatser.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om att en myndighet efter ansökan beslutar om en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan och hur många årsplatser utbildningen i så fall ska omfatta samt en s.k. upplysningsbestämmelse om att regeringen kan meddela föreskrifter med stöd av den s.k. restkompetensen.

Ändringen innebär ett förtydligande av grundlagsstödet för upplysningsbestämmelsen och sistnämnda bestämmelse kompletteras i syfte att ge en mer heltäckande upplysning.

8–10 §§

Ändringarna i paragraferna innebär endast förtydliganden av grundlagsstödet för de upplysningsbestämmelser som framgår av paragraferna.

12 §

Utbildningsanordnaren ska ha den kompetens som krävs för att anordna utbildning inom det yrkesområde som utbildningen avser.

Paragrafen innehåller i sin gällande lydelse en bestämmelse som rör kompetensen hos de personer som anlitas av utbildningsanordnaren för undervisning eller handledning. Den bestämmelsen har flyttats till 13 § första meningen.

Det införs en ny bestämmelse i paragrafen, som innebär att det ställs upp krav på att utbildningsanordnaren ska ha den kompetens som krävs för att anordna utbildning inom det yrkesområde som utbildningen avser.

Paragrafen behandlas i avsnitt 4.4.

13 §

De personer som anlitas av utbildningsanordnaren för undervisning eller handledning ska genom utbildning eller erfarenhet ha kompetens för den utbildning som de ska bedriva. Utbildningsanordnaren ska se till att kompetensutveckling anordnas för dessa personer.

Paragrafen innehåller enligt gällande lydelse en bestämmelse om att utbildningsanordnaren ska se till att kompetensutveckling anordnas för de personer som anlitas för undervisning eller handledning.

Ändringen av paragrafen innebär att bestämmelsen i 12 § om att de personer som anlitas av utbildningsanordnaren för undervisning eller handledning genom utbildning eller erfarenhet ska ha kompetens för den utbildning som de ska bedriva, flyttas hit och utgör paragrafens första mening. Paragrafens befintliga bestämmelse utgör paragrafens andra mening och ändras redaktionellt.

14, 16 och 17 §§

Ändringarna i paragraferna innebär endast förtydliganden av grundlagsstödet för de upplysningsbestämmelser som framgår av paragraferna.

21 §

För prövning av överklagande av vissa andra beslut än de som avses i 20 § svarar Överklagandenämnden för högskolan. *Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om vilka beslut som får överklagas dit. Nämndens beslut med anledning av ett överklagande dit får inte överklagas.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om överklaganden av vissa beslut till Överklagandenämnden för högskolan.

Ändringen i paragrafen innebär att det införs en upplysningsbestämmelse om att regeringen med stöd av den s.k. restkompetensen kan meddela ytterligare föreskrifter om vilka andra sådana beslut än de som avses i 20 § som får överklagas till Överklagandenämnden för högskolan.

22 §

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om yrkeshögskolan.

Paragrafen, som är ny, innehåller en upplysningsbestämmelse om att regeringen kan meddela ytterligare föreskrifter om yrkeshögskolan.